

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BETÜL AVUNÇ’UN “İKİZ GEZGİNLER”İNDE ÇOCUK
EDEBİYATI ÖGELERİ VE KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ:
ETKİNLİK ÖNERİSİ**

SEVİL ÜREMEN

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SELAHATTİN DİLİDÜZGÜN**

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BETÜL AVUNÇ'UN "İKİZ GEZGİNLER"İNDE ÇOCUK
EDEBİYATI ÖGELERİ VE KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ:
ETKİNLİK ÖNERİSİ

SEVİL ÜREMEN

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. SELAHATTİN DİLİDÜZGÜN

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İSTANBUL-2019

Bu çalışma 10.06.2019 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Nuray KÜÇÜKLER KUŞCU
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Doç. Dr. Dilek FİDAN
Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi

.....Öğrenci numaralı .....tarafından hazırlanan bu
çalışma ....//.../ 2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından .....
Anabilim Dalı ..... programında yüksek lisans tezi olarak kabul
edilmiştir.

Tez Jürisi

Danışman Adı (Danışman)
İstanbul Üniversitesi
Fakültesi

ÜYE
Üniversite
Fakülte

ÜYE
Üniversite
Fakülte

ÜYE
Üniversite
Fakülte

ÜYE
Üniversite
Fakülte

ÖN SÖZ

Bu çalışmada çocuk edebiyatı ürünlerinin kültürel miras bilincini kazandırma etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Betül AVUNÇ'un "İkiz Gezginler" seri romanları incelenmiştir. Seriyi oluşturan dört kitapta da ikiz kardeşlerin gezip gördükleri yerler ve mekanlar çerçevesinde oluşan efsaneler, mitolojik öyküler gerek anne tarafından anlatılır gerekse çocuklar bu öyküleri belli kaynaklardan okurlar. Olayların geçtiği mekanlar aynı zamanda çocukların oyun mekanını oluşturur. Kitapların bu yönü serinin en belirgin özelliğidir. Çocuk dünyasında efsanelerin, masalların, mitolojik öykülerin etkisi; çocuğun oyun kurma yeteneği ile birleşince çocuğun küçük yaşlardan itibaren tarih bilinci kazanma ve kültürel mirasına sahip çıkma gibi değerleri kazanması da gerçekleşebilir. Beş bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünü; problem, amaç, önem, sınırlılıklar oluşturmaktadır. İkinci bölümde Çocuk Edebiyatı, Kültürel Miras Eğitimi, Çocuk Edebiyatı Yapıtlarıyla Kültürel Miras Aktarımı başlıklarıyla kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Üçüncü bölümde yöntem üzerinde durulmuş; araştırmanın modeli, veri toplama araçları ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümü bulgular, beşinci bölümü de sonuç ve öneriler oluşturmaktadır.

Çalışma sırasında deneyimini ve birikimini büyük bir sabırla aktaran, demokratik bir anlayışla bana çeşitli yollar gösterip gidilecek yolu benim seçimime bırakan danışmanım Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN'e minnettarım. Kavramsal çerçevedeki kültürel miras bilinci alanında başlık belirlemeden kaynak taramaya kadar bana yardımcı olan, değerli meslektaşım ve çok sevgili dostum Sosyal Bilgiler Öğretmeni Ali NARMAN'a sunduğu katkılar için teşekkür ederim. Tezindeki yöntemi model aldığım ve çalışmamın son aylarında tanışma fırsatı yakaladığım değerli meslektaşım Melek KARANİSOĞLU GÜDER'e bu süreci sebat ederek bitirmem için verdiği katkıdan dolayı teşekkür ederim. Lise yıllarımdan bu yana hiçbir konuda desteğini esirgemeyen, çok değerli katkılar sunan Deniz TEKİN DÜZENLİ'ye, yine lise yıllarımdan beri beni yalnız bırakmayan, fikirleriyle ve düzeltmeleriyle bana yazım sürecinde destek olan sevgili dostum ve meslektaşım Edebiyat Öğretmeni Nazmiye ŞEVİK'e de teşekkür ederim.

Sevil ÜREMEN

ÖZET

BETÜL AVUNÇ'UN "İKİZ GEZGİNLER"İNDE ÇOCUK EDEBİYATI ÖGELERİ VE KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ: ETKİNLİK ÖNERİSİ

Bu çalışma, Betül AVUNÇ'un "İkiz Gezginler" isimli çocuk kitapları serisinin çocuk edebiyatı temel öğeleri çerçevesinde değerlendirilmesi ve Türkçe Öğretim Programındaki "Milli Kültürümüz" temasının "özellikli şehirler, yerler, kültürel miras, tarihi mekânlar vb." isimli konu örneklerine ne tür katkılar sağlayacağını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yazarın çocuk edebiyatı alanında verdiği "İkiz Gezginler" serisindeki dört kitap, bu çalışmanın kaynağını temsil etmektedir. Betül AVUNÇ'un arkeolog kimliği ile yazdığı çocuk kitaplarının kültürel miras eğitimi alanına ne tür katkılar sağlayabileceği üzerinde durulduktan sonra, verdiği eserlerin Türkçe eğitiminde "Milli Kültürümüz" temasındaki " aile, bayrak, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vatan, yurdumuz vb." konu örnekleriyle örtüşen tarafları belirlenecek ve 5. sınıf düzeyinde Türkçe ders kitaplarına alınabileceğini düşündüğümüz bir bölüme etkinlik önerisi sunulacaktır.

Betül AVUNÇ'un çocuk edebiyatında verdiği eserleri çocuk edebiyatı temel öğeleri çerçevesinde betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Betimsel analizleri yapılan serinin konu ve ileti yönünden öğrencilerin yaş grubuna uygun ve kurgusu yönüyle de heyecan ve merak uyandırması açısından dikkat çekici olduğu belirlenmiştir. Çocuklara tarihsel alanlarla ilgili bilgileri kuru kuruya vermek yerine serüven yoluyla duyumsatmak onlardan beklenen tarih bilincini ve kültürel mirasın korunması duyarlılığını daha iyi geliştirebileceği görülmüştür. Çocuk edebiyatı temel öğeleri açısından gerekli niteliklere sahip olan serinin Türkçe ders kitaplarında Türkçe Öğretim Programındaki "Milli Kültürümüz" temasına kaynaklık edebilecek şekilde Türkçe dersleriyle bütünleştirilebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Tarih Bilinci, Milli Kültür, Kültürel Miras Eğitimi.

ABSTRACT

CHILDREN'S LITERATURE ELEMENTS AND CULTURAL HERITAGE EDUCATION IN "İKİZ GEZGİNLER (TWIN TRAVELERS)" BY BETÜL AVUNÇ: SUGGESTIONS FOR ACTIVITIES

This study aims to evaluate the series of children's books named "Twin Travelers" by Betül AVUNÇ in the framework of the basic principles of children's literature and to demonstrate how the "National Culture" theme in the Turkish Curriculum contributes to the sample subjects as "specific cities, places, culturally and historically important places." Four books in the series of "Twin Travelers" by the author in the field of children's literature represent the source of this study. After focusing on how children's books written by Betül AVUNÇ, who is also an archaeologist, nurture the cultural heritage education; similarities between her books and the sample subjects, such as "family, flag, traditions, traditional sports, human relations, cultural heritage, places, national holidays, cities, homesickness, historical places, historical personage, historical artefacts, Turkish language, homeland, native country, etc." in "Our National Culture" theme of the Turkish education will be examined and activity suggestion that is in 5th grade level will be offered to a part that we think to be able to taken in Turkish course books.

The literary works of Betül AVUNÇ in the children's literature field have been analysed through the descriptive analysis method within the framework of the basic elements of the children's literature. The series has been descriptively analysed and confirmed to be appropriate for age group of students in terms of subject and message and to interestingly arouse excitement and curiosity with its fiction. It has been observed that rendering historical information to children by the means of adventure, instead of a method without any emotions, might further improve the sensitivity of maintaining the historical consciousness and cultural heritage. It has been considered that the series, which has the necessary qualities for the basic elements of the children's literature, could be integrated into the Turkish courses as a reference to "Our National Culture" theme of the Turkish Instruction Schedule in Turkish school books.

Key Words: Children's Literature, History Consciousness, National Culture, Cultural Heritage Education.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IX
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1.PROBLEM.....	1
1.2. AMAÇ	4
1.3. ÖNEM	5
1.4. VARSAYIMLAR	8
1.5. SINIRLILIKLAR.....	8
1.6. TANIMLAR.....	9
BÖLÜM II	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI.....	10
2.1.1. Çocuk Edebiyatının Temel Kavramları	16
2.1.1.1. Çocuğa Görelik	16
2.1.1.2. Çocuk Gerçekliğı	17
2.1.2. Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Niteliğı.....	18
2.1.3. Çocuk Edebiyatının Eğitsel İşlevi	22
2.1.4. Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri.....	26
2.1.4.1. Konu.....	26
2.1.4.2. İleti	28
2.1.4.3. Karakter.....	29
2.1.4.4. Çevre	31
2.1.4.5. Dil ve Anlatım.....	32
2.2. KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ	33
2.2.1. Kültür ve Kültür Çeşitleri	33
2.2.2. Milli Kültür	35
2.2.3. Eğitim ve Kültür İlişkisi.....	36

2.2.4. Kültürel Miras Bilinci	38
2.3. ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARIYLA KÜLTÜREL MİRAS	
AKTARIMI	40
2.3.1. Edebiyatın Kültürel Miras Aktarmadaki Rolü	40
2.3.2. Kültürel Miras Eğitimi ve Türkçe Öğretimi Bakımından Çocuk Edebiyatı	41
BÖLÜM III.....	43
YÖNTEM.....	43
3.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ	43
3.2.ARAŞTIRMA İNCELEME NESNELERİ	43
3.3.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	44
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	48
BÖLÜM IV	49
BULGULAR.....	49
4.1. İKİZ GEZGİNLER İSTANBUL'DAN BODRUM'A GENİŞLETİLMİŞ	
ÖZETİ.....	49
4.1.1. İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a Çocuk Edebiyatı Temel Öğeleri	
Bulguları.....	53
4.1.2. İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a Kültürel Miras Eğitimi Bulguları....	66
4.2. İKİZ GEZGİNLER İSTANBUL'DA GENİŞLETİLMİŞ ÖZETİ.....	75
4.2.1. İkiz Gezginler İstanbul'da Çocuk Edebiyatı Temel Öğeleri Bulguları.....	79
4.2.2. İkiz Gezginler İstanbul'da Kültürel Miras Eğitimi Bulguları	93
4.3. İKİZ GEZGİNLER TROYA'DA GENİŞLETİLMİŞ ÖZETİ.....	106
4.3.1. İkiz Gezginler Troya'da Çocuk Edebiyatı Temel Öğeleri Bulguları.....	108
4.3.2. İkiz Gezginler Troya'da Kültürel Miras Eğitimi Bulguları	121
4.4. İKİZ GEZGİNLER GÜNEŞ'İN SARAYINDA GENİŞLETİLMİŞ	
ÖZETİ.....	128
4.4.1. İkiz Gezginler Güneş'in Sarayında Çocuk Edebiyatı Temel Öğeleri	
Bulguları.....	131
4.4.2. İkiz Gezginler Güneş'in Sarayında Kültürel Miras Eğitimi Bulguları	141
BÖLÜM V.....	146
5.1. SONUÇ.....	146
5.2.ÖNERİLER	152
KAYNAKLAR	165
ÖZGEÇMİŞ.....	169

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Çeşitli Araştırmacılara Göre Çocuk Edebiyatı Ögeleri	45
Tablo 3.2: Çeşitli Araştırmacılara Göre Kültürel Miras Eğitimi	47
Tablo 5.1: Belirlenen Anahtar Kelimelerin Kitaplardaki Varlığı.....	153

KISALTMALAR LİSTESİ

- 1.KM.1** : “Kültürel Miras”ın birinci başlığı olan ‘Kültür’
ün birinci özelliği
- 1.KM.2.** : “Kültürel Miras”ın birinci başlığı olan
‘Kültür’ün ikinci özelliği
- 1.Ö.1:** : Çocuk edebiyatı öğelerinden birincisi
olan “Konu”nun birinci özelliği
- 1.Ö.2.** : “Konu”nun ikinci özelliği
- 1.Ö.3.** : “Konu”nun üçüncü özelliği
- 1.Ö.4.** : “Konu”nun dördüncü özelliği
- 1.Ö.5.** : “Konu”nun beşinci özelliği
- 2.Ö.1.** : Çocuk edebiyatı öğelerinden ikincisi olan
“İleti” nin birinci özelliği
- 2.Ö.2.** : “İleti” nin ikinci özelliği
- 2.Ö.3.** : “İleti” nin üçüncü özelliği
- 2.KM.1.** : “Kültürel Miras”ın ikinci başlığı olan ‘Eğitim-
Kültür İlişkisi’ nin birinci özelliği
- 2.KM.2.** : “Kültürel Miras”ın ikinci başlığı olan ‘Eğitim-
Kültür’ İlişkisinin ikinci özelliği
- 3.KM.1.** : “Kültürel Miras”ın üçüncü başlığı olan ‘Milli
Kültürümüz’ün bir özelliği
- 3.Ö.1.** : Çocuk edebiyatı öğelerinden üçüncüsü olan
“Dil ve Anlatım” ın birinci özelliği
- 3.Ö.2.** : “Dil ve Anlatım”ın ikinci özelliği
- 3.Ö.3.** : “Dil ve Anlatım”ın üçüncü özelliği
- 4.KM.1** : “Kültürel Miras”ın dördüncü başlığı olan
‘Kültürel Miras Bilinci’ nin birinci özelliği
- 4.KM.2.** : “Kültürel Miras”ın dördüncü başlığı olan
‘Kültürel Miras Bilinci’ nin ikinci başlığı
- 4.KM.3.** : “Kültürel Miras”ın dördüncü başlığı olan
‘Kültürel Miras Bilinci’ nin üçüncü başlığı

4.Ö.1.	: Çocuk edebiyatı öğelerinden dördüncüsü olan “Karakter” in birinci özelliği
4.Ö.2.	: “Karakter”in ikinci özelliği
4.Ö.3.	: “Karakter”in üçüncü özelliği
5.Ö.1.	: Çocuk edebiyatı öğelerinden “Çevre” nin birinci özelliği
5.Ö.2.	: “Çevre” nin ikinci özelliği
s.	: sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

Okuma; bireye sahip olduğu yaşantıların dışına çıkma, geçmişten geleceğe yolculuk yapma, zengin bir duyuş ve düşünüş sağlama gibi kazandırdığı nitelikler bakımından hayatımızın önemli beceri alanlarından birini oluşturmaktadır.

Genel bir ifade ile tarif edersek “Okuma basılı ya da yazılı sözcükleri duyu organlarımız yoluyla algılama, bunları anlamlandırıp kavrama, yorumlamadır. Zihinsel ve düşünsel bir edimdir” (Özdemir, 2002, s. 11).

Bireyin bilişsel beceri alanlarını yoğun olarak harekete geçiren okuma becerisi, okuma farklı düşünme becerileri kazandırır. Bu düşünme becerileri bireyin yaşamı ve insanı anlamlandırması, onun düşünen, sorgulayan ve üreten yönünü beslemesi bakımından önemlidir. Bu nedenle Adalı (2010, s. 9) okumayı “Nedeni ve amacı her ne olursa olsun eleştirel ve özgür düşünmeye, çok yönlü bakış açıları geliştirmeye, kendini ve dünyayı anlamaya, yorumlamaya giden en etkili yoldur okuma” şeklinde ifade etmektedir.

İnsan; kendisi dışındaki varlıkların, evrenin varlığını, kendinden önceki yaşantıların nasıl gerçekleştiğini sorgulamaya ve merak etmeye başladığı andan itibaren derinleşerek artan öğrenme merakını da ancak okuma becerisi aracılığıyla giderebilir. Öğrenme merakını giderecek olan okuma, edebiyat alanındaki nitelikli yapıtlarla estetik bir hazza dönüşecek ve aynı zamanda gerçek yaşamda hiç deneyimlenemeyen anları yaşıyor gibi duyumsatacaktır. Edebiyat metninin okuruna sağladığı böylesi olanaklar onu farklı ortamlara ve farklı yaşam biçimlerinin içine sokar. Sever de edebiyat metninin bizi götürebileceği ortamlar konusunda benzer düşünceler ileri sürerek bu metinlerin sınırsız bir kaynak yarattığına işaret ederken hiçbir insanın kendi yaşamı dışında bir hayat sürmesinin mümkün olmadığını düşünmektedir. “Edebiyat bizlere Fransız Devrimi sırasında, Vikingler döneminde veya Amerikan Kolonileri zamanında yaşama fırsatı yaratır. İyi bir öykü aracılığıyla Mississippi kenarındaki küçük bir kasabada, esirlerin tutulduğu bir geminin deposunda, Appalachia (Apalaş) Dağlarının tepelerinde, hatta bir hisarın

küçük kulesinde yaşayabiliriz. Bizim yaşamımız dışında başka yaşamları yaşama olasılığımız kütüphane raflarındaki kitaplar kadar sınırsızdır” (Lukens, 1999, s. 8, aktaran Sever, 2003, s. 3) gibi açıklamalar yapmaktadır.

Gerçekten de okur, okuduklarıyla özdeşleştiği oranda o metinlerin içinde yaşar, kahramanlarıyla birlikte başından çeşitli olaylar geçiyormuş gibi duyumsar. Böylece okuma süreci, neredeyse bir yaşantı sürecine dönüşerek okur-metin bütünlüğü sağlanmaya başlar. Okul türü öğrenme çerçevesinde okuma ediminin bir alışkanlığa dönüşebilmesinde de bu yol öğrenciler ve okurlar için zengin bir güdüleme kaynağı olabilir.

Çocuklar okuma becerisini ve alışkanlığını kazandıktan sonra, daha doğrusu edebiyatın nitelikli ürünleriyle karşılaşınca yaşama ve çevresine daha farklı bir gözle bakan bireyler olmaya başlarlar. “Duyuları eğitilmemiş olan insan, çevresinde olup bitene karşı duyarsız kalır. Bakar göremez, işitir duyamaz. Günlük yaşamımızda bunun sayısız örnekleriyle karşılaşıyoruz” (İpşiroğlu, 1996, s. 15). Kültürel ve sanatsal yapıtlar üzerinden yaşantılar aktaran İkiz Gezginler serisi tam da bu noktada çocuğun duyularını da harekete geçirecek, kitaplarda sözü edilen yerleri gezme, görme, dokunma isteğine kapılmasını sağlayacaktır. İkiz Gezginler seri kitaplarındaki başkişiler Ege ile Peri, yaşadıkları şehri ve yaşadıkları şehre yakın olan bölgelerdeki tarihi mekanları anne ve babalarıyla gezmektedirler. Arkeolog olan anne ve baba, ikizlere gezdikleri yerlerin efsanelerini anlatır. İkizler, tarihi mekanlarda efsanelerdeki karakterleri canlandırarak oyunlar kurarlar. Efsanelerden bahsettikçe ne kadar zengin bir kültürel mirasa sahip olduklarını sezinlemeye başlarlar. Tabii kitaplarda adı geçen yerlerin her birini o yaştaki bir çocuğun görmesi her zaman olası görünmese de çocuğun bu yerleri görsel olarak zihninde oturtmak için araştırma yapmaya başlaması beklenebilir.

İkiz Gezginler serisi duyuları harekete geçirmenin yanı sıra çocuğun kişilik gelişimine de katkılar sağlayabilecek niteliktedir. Kültürel mirasımızın somut ürünleri olan tarihi mekânlar ve bu mekânların sahip olduğu mitolojik öyküler çocuğun tarih bilinci kazanması açısından önemlidir. Tarih bilinciyle gelişen çocuk çevresindeki her yapıta artık daha farklı, daha duyarlı ve daha bilinçli bir gözle bakmaya başlayacaktır. “Çağdaş bir toplumun duyarlı ve etkin bir üyesi olabilmek, bireyin tüm duygu ve düşünceleriyle yaşadığı evreni algılamasını gerektirir. Bir

resme bakmak, bir sergiyi gezmek, bir dans gösterisini izlemek ya da bir roman, bir şiir, bir öykü okumak; kişiyi dünyaya sanatçı gözüyle bakan bir duyarlılık ile tanışır. Sanatsal iletilerle yoğunlaşan birey ise duygu ve düşünce boyutuyla yetkinleşmeye, tepkilerini bilinçlendirmeye yönelir” (Sever, 2015, s.12).

Yapıtların çocuklarda düşünme becerilerini geliştirdiği de göz önünde bulundurulursa İkiz Gezginler serisinin çocuğa; gerçekliği sorgulama, kurguyu kavrama, yaşanan tarihi olayların hangisinin efsane, hangisinin gerçek, hangisinin tarihi bilgi olduğunu kavratma gibi üst düzey bilişsel beceriler kazandırabileceği de görülecektir. Bunun yanı sıra yapıt; okuyanın dünyasında, kendi yaşantısı ve yapıtta oluşturulmuş yaşantılarla sürekli devinim oluşturarak çocukta bir şema oluşmasını sağlayacaktır. Bu durumu Dilidüzgün şöyle ifade etmektedir: “Oysa yazınsal yapıtların okunması düşünsel bir katılımı koşutlar. Okur, kitapla birlikte düşünmek, belli yargıları oluşturmak ve her şeyden önemlisi kitabın kurduğu gerçeklik ile kendi gerçekleri arasında sürekli bir hesaplaşma içinde olmak zorundadır” (2018, s. 15).

Çocuğa duyarlılık ve bilinç kazandırması beklenen yapıt, sanılanın tersine çocuğa bolca öğüt vermemelidir. İkiz Gezginler serisinde çocuklara “Tarihimizi koruyalım”, “Kültürel mirasımıza sahip çıkalım”, “Kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayalım”, “Tarihi yapıtlara zarar vermeyelim” gibi öğüt içeren ifadeler öne çıkmadan, bu eserlerin milli ve kültürel bir değer olduğunun sezdirilmesi; tarihsel mekânların, özellikle kentlerin sahip oldukları mitolojik öykülerle sağlanmaya çalışılmıştır. Çocuk bu sayede milli kültürüyle ilgili bellek geliştirecek ve tüm bu mekânlar ve yapıtlar belleğinde değer kazanacaktır. Nitekim bu konuda Sever de şunları dile getirmektedir: “Kitaplarda çocuklara neler yapması ya da yapmamasının söylenmesinden çok, neler yapması ya da yapmaması gerektiği düşündürülmelidir. Çocuklar, davranışlarının olası sonuçları üzerinde düşünce üretmeye özendirilmeli; davranış ve eylemlerinin başkaları üzerinde yaratacağı duygusal sonuçlar, çocukların duyarlılıkları işletilerek kendilerine buldurulmalıdır” (2003, s. 14).

İkiz Gezginler serisi için yer yer yoğun tarihi bilgilerin aktarıldığı bir yapıt olmakla birlikte sahip olduğu serüven dolu kurgusuyla dil ve anlatım özellikleriyle okuyucuda merak ve heyecan duygularını sürekli canlı tutan yazınsal metinlerdir denebilir. Yani okuyan bir taraftan merak ve serüven öğeleriyle olayları izlerken diğer taraftan sözü edilen tarihi ve özellikle kentlerle ilgili bilgiler edinmiş olur.

Sever (2003, s. 17) çocuk kitaplarının bu yönü için “Okuma becerisinin basamaklarından çıkmaya başlayan bir öğrenci hem öğretici metinlerin bilgilendirici kaynağından hem de yazınsal metinlerin çok yönlü anlamsal dünyasından yararlanma olanağına kavuşur” ifadesini kullanır.

Tüm bu belirtilen özellikler noktasında çocuk edebiyatının nitelikli ürünleriyle karşılaşan okurun bilinçli ve duyarlı bir kimlik geliştirebileceği söylenebilir. Tarihi yapıtlar ve sanat yapıtlarıyla zengin olan Anadolu coğrafyasının özellikleri; çocuğun ilgisini yine kendi gibi serüvenler yaşayan çocuklardan öğrenmesiyle daha ilgi çekici hale gelecektir.

Betül AVUNÇ’un “İkiz Gezginler” seri kitapları okurun belki de uzun bir zaman gidip göremeyeceği yerlerin kültürel ve sanatsal özelliklerini, mitolojik öykülerle aktarır. Tarihi yerlerin önemli özellikleri okuyucuyu heyecanlandıran, merak ettiren ve şaşırtıcı öğelerle süslü olaylar ekseninde anlatılmıştır. Bu bakımdan Betül Avunç’un “İkiz Gezginler” serisinin kültürel mirasın korunması, tarih bilinci geliştirilmesi noktasında çocuk edebiyatı öğeleri çerçevesinde incelenmesinin Türkçe eğitimine katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Betül Avunç’un yazdığı “İkiz Gezginler” serisinin çocuk edebiyatı temel öğeleri (konular, iletiler, kahramanlar, dil ve anlatım, olayın geçtiği yerler) açısından özellikleri nelerdir ve 2017 Türkçe Öğretim Programındaki “Milli Kültürümüz” temasında kazandırılması beklenen kültürel miras, mekânlar, milli bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihi mekânlar, tarihi şahsiyetler, tarihi eserlerimiz gibi konu önerileri ile ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceği bu çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, yazar Betül AVUNÇ’un “İkiz Gezginler” serisini çocuk edebiyatı temel öğeleri açısından incelemek ve Türkçe Öğretim Programında geçen “Milli Kültürümüz” temasına sağlayabileceği katkıları ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır:

1.Betül AVUNÇ’un “İkiz Gezginler” çocuk serisinin çocuk edebiyatı temel öğeleri (konular, iletiler, kahramanlar, olayın geçtiği yerler, dil ve anlatım) açısından özellikleri nelerdir?

2. Betül AVUNÇ'un "İkiz Gezinler" çocuk serisinde geçen bölümlerin Türkçe Öğretim Programındaki "Milli Kültürümüz" temasının "Özellikli şehirler, yerler; kültürel, tarihi vb. mekânlar" konu örneklerine sağlayabileceği katkılar nelerdir?

3. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin kurgusuyla öğrencilerde merak, şaşkınlık, gezme ve görme heyecanı, kültürel mirasın aktarılmasına ve korunmasına dair bilinç ve farkındalık oluşturulabilir mi?

1.3. Önem

Okuma; gözün gördüğü harfleri doğru şekilde birleştirilip beyne giden sinyaller aracılığıyla algılanmasından çok daha karmaşık, etkin bir zihinsel süreçtir. Okurun son derece etkin olmasını gerekli kılan bu beceri, okunan eserdeki düşünceleri, kurmacayı anlamayı ve irdelemeyi gerektirir. "Okuduğu metinde ileri sürülen düşünceleri anlaması, düşünceler arasındaki bağları kavraması, onları kendi birikimiyle karşılaştırıp bir düzene koyması ve belleğinde saklamak istediklerini seçip ayırması gerekir" (Adalı, 2011, s. 33).

Okuma; bireyi birçok alanda bilgili, donanımlı biri haline getireceği gibi zengin bir hayal gücü, farklı bakış açılarıyla yaşamı algılama potansiyeli yaratması bakımından da önemlidir. Bu beceriyi kazanmak ve alışkanlık haline getirmek üst düzey bilişsel becerilerin kazanılması noktasındaki en önemli başlangıçtır. Ancak bu başlangıç sürekli ve yoğun bir okuma süreciyle gelişmedikçe, zengin ve nitelikli eserlerle beslenmedikçe sözü edilen özelliklere sahip olmak olanaklı olmayacaktır.

Okuma ediminin geliştirilmesi, metinlerdeki çok katmanlı yapının daha doğru ve nitelikli şekilde görülmesini sağlayacaktır. Okuma becerisini geliştiren, okura seslenen bir metin de gerçekte varlığını ortaya koymuş olacaktır ki; Göktürk bu doğrultuda "Yazınsal metin, işlevini dilsel düzenleme olarak ortaya çıktığı an değil, bir okuma sürecinde alımlandığı an bütünler" ifadesini kullanır (Göktürk, 2010, s. 26).

Yazınsal metinlerin işlevselliğini ortaya çıkaracak olan okurun, okuduklarıyla da kazanması beklenen belli başlı özellikler vardır. Amaçsız, plansız ve bilinçsiz bir okuma, sadece zamanını kitaplarla geçirmek olacaktır ki; bu durum okuyana da

metne de haksızlık etmek olacaktır. Bu noktada okuma ediminin insanda yaratacağı başkalaşimleri da İpşiroğlu, okuma ediminin amacı etrafında şöyle belirtir: “Okuma ediminin amacını birkaç temel noktada saptayabiliriz:

-Saplantılardan arınmış bir düşünme alışkanlığının kazandırılması.

-Eleştirel bakışın uyandırılması.

-Çok yönlü düşünmenin öğretilmesi. Başka bir deyişle bir sorunun tek bir bakış açısından değil de çeşitli açılardan ele alınıp değerlendirilmesi.

-Düş gücünün geliştirilmesi” (İpşiroğlu, 1997, s. 47).

Okuma becerisini alışkanlık haline getirmiş bireylerle okuma oranı yüksek olan bir toplum oluşacak ve o toplumun kalkınmışlık düzeyi de buna koşut olarak artacaktır. Doğru, güçlü, güvenilir bilgiye ulaşabilmek için bir toplumun en çok gereksinme duyduğu öge nitelikli düşünen bireylerdir. Bu gereksinmeye yanıt vermek için okuma alışkanlığının merak, sorma, sorgulama, yaratıcı düşünme, eleştirme gibi önemli becerileri kazandırması gereklidir. Bu beceriler de içeriği zengin hayal gücüyle desteklenmiş, kelime dağarcığı geniş nitelikli metinlerle karşılaşan çocuklarla olacaktır.

Toplumun kalkınması için gereksinim duyulan bireyden; bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etme, yeniliğe açık olma gibi özellikleri taşımasının yanında; yaşadığı coğrafyanın tarihine, tarihinde doğmuş mekânlarına, mimarisine, kültürüne dair fikir ve değer yargısı oluşturması da beklenir. Bu beklentinin karşılanabilmesi için de bireye, çocuk yaşlarından itibaren kendi kültürüne ait özelliklerin merak ettirilip sezdirilmesi gerekir.

İçinde doğduğu kültürün miras olarak bıraktığı yapıtların özelliklerini bilmeden yetişen birey, sonraki yaşlarında bu yerlerde bulunurken de nasıl bir zenginliğe sahip olduğunu fark edemeyecektir. Anıtsal nitelikte böylesi miraslar aracılığıyla atalarının nasıl değer yargıları geliştirdiğini bilmeden yaşayacaktır. Dahası, böylesine eksik bilinçle yetişen bireyler bu türden kültür miraslarının zarar görmesini bile önemsemeyeceklerdir.

Kültürel miras bilinci kazanan çocuklar, mirasımıza ait yapıtlarla karşılaşınca bu mirasın varlığının yüzyıllar geçtikçe artarak değer kazandığını fark eden bireyler olacaktır. Elbette ki zengin kültür mirasına sahip Anadolu coğrafyasında tüm yerleri çocuğa gezdirmek güç olabilir, bazı bölgelerdeki çocuklar içinse olanaklı olamayabilir. Ayrıca bu yerlere ait tarih bilgisinin çocuklara kuru kuruya, ezber bilgi şeklinde verilmesi de çocukta kazanması beklenen duyarlılığın oluşması için yeterli olmayacaktır.

Çocuğun hayal dünyasını harekete geçiren, karakterlerinin yaşadığı serüvenlerle onu yolculuklara çıkaran “İkiz Gezginler” serisi, çocukta kültürel mirası farkına varma ve bu mirası koruma algısı oluşturabilecek nitelikte yapıtlar arasındadır. Belki de çocuğa, her gün önünden geçtiği yapıların ya da hiçbir anlamı yokmuş gibi gelen harabeye dönmüş kalıntıların çok köklü bir geçmişe sahip olma olasılığını düşündürtebilir. Onu, o yapıyı ya da kalıntıyı inşa eden bundan binlerce yıl önce yaşamış insanların hikâyelerini araştırmaya sevk edecektir. Çocuk için kendisini böylesine farklı yolculuklara çıkaran eserlerle karşılaşmak, hem şaşırmak hem eğlenmek hem öğrenmek çocuk için tarihin bambaşka yönünü keşfetmek anlamına gelecektir.

Bu çalışma, Betül AVUNÇ’un “İkiz Gezginler” serisindeki bazı bölümlerin 2017 Türkçe Öğretim Programındaki “Milli Kültürümüz” temasına zenginlik ve çeşitlilik katması bakımından önemlidir. Kültürel miras ürünü olan efsaneler, Türkçe eğitimi açısından da önemli metin türleridir. Çalışmada, çocuk okurun seriye dair ilgi geliştirip geliştiremeyeceğini belirlemek için serinin çocuk edebiyatı öğelerine uygunluğu üzerinde durulması da alana katkı sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Kültürel miras konusunu ele almış nitelikli çocuk yapıtlarındaki bölümlerin ders kitaplarına alınması ve ders araç gereci olarak kullanılması, kültürel miras bilincinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılmasında etkin rol oynayacaktır. Ortaokul düzeyinde Türkçe dersi temasında yer verilen kültürel miras konusuna; incelenen kitaplardan bir bölüm önerisi ve etkinlik sunulması da çalışmanın problemini ve önemini somutlaştırmak adına önemlidir.

1.4. Varsayımlar

2017 Türkçe Öğretim Programında “Milli Kültürümüz” temasındaki “kültürel miras” konu örneği ile İkiz Gezginler seri kitaplarının kurgusunda somut olmayan kültürel miras ürünlerinden mitlere ve efsanelere sıkça yer verilmesi kültürel miras bilincinin gelişmesini sağlaması bakımından araştırmanın sürecini ve sonucunu önemli ölçüde etkileyeceği düşünülmektedir.

“İkiz Gezginler” seri romanlarının çocuk edebiyatı eserlerinin temel öğelerini (konu, ileti, karakter, dil ve anlatım, çevre) karşılayabileceği varsayılmıştır.

Kitaplardaki başkişilerin serüven dolu yolculukları dikkati çekmektedir. Bu özellikleriyle seri romanların çocukların ilgisini çekerken merak duygusunu da harekete geçirip efsaneler, mitolojik öyküler aracılığıyla kültürel mirasını koruma bilinci geliştirebileceği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmada veri toplama araçları Betül AVUNÇ’un “İkiz Gezginler” serisinin dört kitabı “İkiz Gezginler İstanbul’dan Bodrum’a”, “İkiz Gezginler İstanbul’da”, “İkiz Gezginler Troya”, “İkiz Gezginler Güneş’in Sarayında” başlıklı çocuk kitaplarıdır. Verilerin incelenmesi ise çocuk edebiyatının temel öğeleri olarak kabul edilen konu, ileti, karakter, dil ve anlatım, olayın geçtiği yerler ile sınırlı tutulmuştur.

“İkiz Gezginler” serisi, Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilgiler alanlarının paydaşı olan “Kültürel Miras” için de kültür kavramına, eğitim-kültür ilişkisine, milli kültürümüz ve kültürel miras bilinci gibi alanlara dair araştırmalar yapanların ifadelerine uygun özellikler barındırmaktadır. Eserlerin, bu alanda belirlenen ifadelere uygun özellikler gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Bu çalışma, kitapların 2017 Türkçe Öğretim Programında “Milli Kültürümüz” temasındaki “aile, bayrak, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vatan, yurdumuz vb” (2017, s. 17) ile ilgili örnek konulara koşutluk gösteren bölümlerinin belirlenmesiyle sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Kültür: “Tylor’a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” (Güvenç, 1994, s. 102).

Kültürel Miras: “Geçmişten miras alınan ve farklı nedenlerle geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel olarak var olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünüdür” (Can, 2009, s. 3).

Çocuk Edebiyatı: “Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” (Sever, 2003, s. 17)

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde çocuk ve çocuk edebiyatı alanları hakkında açıklamalara yer verilmiştir. Ardından çocuk edebiyatının temel kavramları çerçevesinde çocuk kitaplarının niteliği ve eğitsel işlevi üzerinde durulmuş ve çocuk edebiyatının temel öğeleri açıklanmıştır.

2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

İnsan hayatı, çeşitli yaşam evrelerinden oluşur. İnsanoğlu dünyaya gelir, bebeklik evresi geçirir. Çocuk olur, ardından gençlik dönemine girer. Olgunluk ve yetişkinlik dönemleriyle devam eder ve sonunda yaşlılık evresinin ardından hayata gözlerini kapatır. Bu dönemler içerisinde insan hayatında en derin izler bırakan, yaşamının geri kalanını da en çok etkileyen dönem çocukluktur. Bu yüzden çocuk edebiyatına ve bu alandaki nitelikli eserlerin çocuğa kazandırabileceklerine geçmeden önce “çocuk” un kim olduğunu tanımlamak ve çocuğu anlamak daha doğru olacaktır.

Alanyazında, çocukla ilgili pek çok farklı tanım olduğu görülür. TDK Güncel Türkçe Sözlükte (www.tdk.gov.tr TDK Güncel Türkçe Sözlük, 18.03.2019) çocuk, “bebeklik ile erinlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” şeklinde tanımlanmaktadır. Yalçın ve Aytaş çocuğu: “ İki yaştan başlayarak ergenlik dönemine kadar olan büyüme döneminde bulunan insan yavrusu; henüz ergenliğe ulaşmamış kız ve erkek” şeklinde tanımlanmaktadır (2017, s. 13).

Ancak çocuk dediğimiz varlığın yalnızca fiziksel özelliklerini tanımlamak çocuğu gerçek anlamda tanımak ve anlamak için elbette yeterli değildir. Çocuğu ve çocukluk dönemini asıl önemli ve özel kılan onun sahip olduğu ruh ve düşünce dünyasıdır. Bu açıdan “Çocuk nedir?” sorusuna: “Yetişkinin küçük bir örneği (modeli) değildir. Ondan bir yetişkin gibi davranması beklenemez. Kendine özgüdür o. Kendine özgü bir dünyası vardır. Düşünme biçimi, algılamaları farklıdır” (Nas, 2014, s. 12) diyerek yanıt verilmiştir. Çocuğun fiziksel özelliklerinden ziyade yoğun düş dünyasını anlamaya çalışırken Dilidüzgün, “Çocuk, dünyayı ve çevresini kendi öznel değerlendirmesiyle algılayan ve bu gözlükle dünya ile ilişki kuran biridir”

sözleri bu özel varlığın özgün taraflarına dikkat etmemiz gerektiğini ortaya koyar (2013, s. 40). Dilidüzgün, çocuğun ruhsal tarafını da şu sözlerle ifade etmektedir: “Kendine özgü algıları olan, dünyayı kendi bakış açısı ile değerlendiren, sosyal, dilsel, ruhsal yetileri tam olarak gelişmemiş ya da yetişkinlerin dünyasıyla bütünüyle örtüşmeyen bir varlıktır” (Dilidüzgün, 2013, s. 50).

“Çocukluk” kavramının ise çocuğun varlığından çok sonra üzerinde durulmuştur. “Çocukluk fikri, Rönesans'ın büyük icatlarından biridir. Belki de en insani olanıdır. Bilim, ulus-devlet ve dinsel özgürlük ile birlikte hem toplumsal bir yapı hem de psikolojik bir koşul olarak çocukluk, on altıncı yüzyıl esnasında oluşmuş ya da ortaya çıkmış ve günümüze kadar inceltilmiş ve desteklenmiştir” (Postman, 1995, s. 8, aktaran Neydim, 1998, s.10). Çağdaşlaşma süreci içinde çocuklukla ilgili fikirler de dönemsel farklılıklardan geçmiştir. Çocuğun algılanışı, bir birey olarak değer ve önem kazanması da yüzyıllara dayanmaktadır. Tüm dünyada toplumsal alandaki değişimlerle birlikte bilimsel, sanatsal, kültürel alanındaki yenilikler bireyin hayatındaki ilk yıllarının önemini fark edilmesini sağlamıştır. 16. yüzyılda matbaanın yaygınlaşmasıyla birlikte yeni bir toplumsal yapı oluşmaya başlar. Bu zamana dek birbiriyle her koşulda aynı ortamı paylaşan, aynı bilgi kaynaklarından ve özellikle de sözlü gelenekten beslenen çocuk ve yetişkinler farklı bilgi ve iletişim kaynaklarıyla kendilerini yeniden inşa ederler. Yetişkinlerin yeni bir okuryazarlık biçiminde şekillenmesi yani yetişkinliğin icadı, çocukluğun icadına zemin hazırlar. Postman bu durumu şöyle açıklar: “Matbaa yayınları, okuma yeterliğine dayanan yeni bir yetişkinlik tanımlaması ve buna mukabil olarak okuma yetersizliğine dayalı yeni bir çocukluk anlayışı yarattı” (1995, s. 32).

Kısaca ifade edersek modern çocukluk, çocuğun yetişkinden bağımsız bir özne olarak görülmesidir. Modern çocukluk, 16. yüzyılda oluşmaya başlamış. Teknolojik gelişmelerle 19. yüzyılda toplumda belirgin olarak kabul gören bir gerçeklik haline gelmiştir.

Çocuk edebiyatına geçmeden “edebiyat” kavramı üzerinde de durmak çocuk edebiyatını oluşturan iki temel öğeyi birleştirirken konunun daha sağlam temellere oturmasını sağlayacaktır. Ancak edebiyatı salt bir tanımla ortaya koymak olanaklı değildir. Moran, edebiyatın tanımıyla ilgili iki görüş olduğundan söz eder. Birbirine karşıt olan bu iki görüşten birinde edebiyatın bize bir çeşit bilgi sağladığı iddia

edilmektedir. Bu nedenle de edebiyat, gerçeği bildiren ya da bildirmesi gereken olarak tanımlanır. Diğer görüşte ise edebiyat, sanatın bir parçası olarak görülür ve sadece gerçeği bildiremeyeceği vurgulanır. Bu görüşü savunanlar edebiyatın işlevinin didaktik olmayacağına inanmaktadırlar (Moran, 2013, 273). Edebiyat ya da diğer bir adıyla yazın; temelde bir yazarın düşüncelerini, bilgilerini bir bütün olarak düzenli bir şekilde ve belli bir türde aktarmasıyla ortaya çıkan ve çeşitli biçimlerde özellik gösteren metinlerin toplamı olarak düşünülebilir. Diğer bir deyişle edebiyat; dolmuş ve taşmak üzere olan bir barajın, suyun gücüne daha fazla dayanamayıp kapaklarından taşmasıdır. Edebiyat kelimesi de yine TDK (www.tdk.gov.tr Güncel Türkçe Sözlük Erişim Tarihi: 15.03.2019.) sözlüğünde “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı” olarak tanımlanmaktadır.

Dilidüzgün edebiyat için, “Edebiyat, her şeyden önce bir iletişim aracıdır. Her sanatçı, her yazar yapıtıyla hedef kitlesine bir şey anlatma çabasındadır. Yani yazar, yapıtı ile okurlarına bir ileti(mesaj) verir; belli bir konuda kendine ait düşüncelerini tartışmaya açar” şeklinde tanımlar (2013, s. 43). Sedat Sever de yazını: “Edebiyat (yazın) bize, sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış bir yaşam sunar. Yaşamımıza yeni anlamlar katar. İnsan ve yaşam gerçekliğini sanatçı duyarlılığı ile kavramamıza, bu gerçekliğe sanatçının penceresinden bakmamıza olanak sağlar. Her yeni pencere yaşama ve insana ilişkin deneyimlerimizi zenginleştirir; onlara derinlik katar. Dilin en yetkin örnekleriyle bizi başkalarının deneyimlerine ortak eder” şeklinde belirtir(2003, s. 11).

Yazın kavramını Kavcar da şu şekilde tanımlar: “Edebiyat, çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve en etkili biçimde ortaya koyan bir sanattır. Eğitim bakımından değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir. İnsan ancak böyle geniş bir ortam içinde kendisine uygun olan yolu seçme özgürlüğünü kazanır.” (Kavcar, 1999, s. 4). Bunun dışında yazın kavramının etkisini ve gücünü aktaran bir başka kişi de Saxby’dir ki, Saxby (1997, s. 35, aktaran Sever, 2003, s. 48) : “Edebiyat, sanatçı tarafından ısıtılan (aydınlatılan) ve tatlandırılan bir yaşamdır” şeklinde ifade eder.

Çocuk edebiyatı işte bu iki temel kavramın bir araya gelmesi ile oluşmuş bir edebiyat türüdür. Çocuk edebiyatı çocuğun sahip olduğu özellikler dolayısıyla çocuk

için yazılacak metinlerin de farklı ve özel bir tür olmasını gerekli kılar. Bu alan, çocuğun ruhsal ve duygusal özelliklerini ön planda tutarak çocuğa göre ve çocuk için eserler yazılması beklenen bir alandır. Çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi doğrultusunda tüm özellikleri ve incelikleriyle dikkate alınarak ortaya konan eserlerle birlikte çocuk edebiyatı kendine özgü bir tür olma özelliği taşıyor hale gelmiştir. Neydim'in ifadesiyle çocuk edebiyatı daha iyi kavranabilir : “Çocuk, toplumsal yaşamda değer kazanınca bu değer edebiyata da yansımıştır” (1998, s. 15).

Oğuzkan çocuk edebiyatı ile ilgili düşüncelerini şöyle açıklamıştır: “Gerçekten ‘çocuk edebiyatı’ deyimi, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını anlatan yazılar vb. hep bu çerçeve içine girebilir. Değişik bir takım yazı türlerinde ortaya konulan bu eserlerin tıpkı yetişkinler için hazırlanan eserler gibi, güzel ve etkili de olmaları gerekir” (2013, s. 3).

Sever de çocuk edebiyatını “Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” olarak tanımlar (2003, s. 17).

Çocuğun bir yetişkinden farklı düşünmesi, hissetmesi gibi özelliklerinden kaynaklı ortaya konulacak eserlerin özel olması gerektiğini vurgulamak adına Yalçın ve Aytaş'ın da çocuk edebiyatı anlayışı bağlamında düşüncelerine bakmak gerekir: “Çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün alanlarında ve söz sanatlarında bulunan niteliklerin tamamını içinde barındıran ancak kendisine seçtiği hedef kitlenin özelliklerini yetişkinler için yazılan edebi türlere göre daha fazla göz önünde bulunduran alandır. Hayata, ahlaka ve yüksek değerlere çocuğun gelişimine ait değerlere daha çok önem vererek, bunların ön plana çıkmasına dayanan bir alandır” (2017, s. 21).

Şirin'e göre de çocuk edebiyatı “öznesi çocuk olan edebiyat”tır (2007b, s. 22). Eserin karakterleri, kullandığı dil, karakterlerin başından geçen olaylarla yaşamı algılama biçimi çocuk gerçekliğiyle ele alınarak ortaya konmalıdır.

“Çocuk edebiyatı deyince çocuklara bilmedikleri yaşam yolunda bir ışık tutma, dünyayı tanıtmaya, sevginin saygının her çeşidini sevdirmeye; aile sevgisi, insan sevgisi, toprak sevgisi, doğa sevgisi, bayrak sevgisi, vatan sevgisinin edebiyata yansımalarını anlıyorum” (Birinci 1987, s. 341, aktaran Dilidüzgün, 2003, s. 20).

Çocuk edebiyatı sadece çocuğun sahip olduğu özellikleri dikkate alarak ürün veren bir alan olmakla kalmaz çocuğun bilişsel beceriler kazanmasına yardımcı olur. Norton (1999, s. 19, aktaran Sever, 2003, s. 48)’a göre bu beceriler şunlardır: “... çocuk edebiyatı, ‘gözlemleme’, ‘karşılaştırma’, ‘sınıflandırma’, ‘uygulama’, ‘eleştirme’ yapma olanakları yaratarak, çocuklarda düşünme ile ilgili bazı temel işlemlerin gelişmelerine katkı sağlar”

Temeli çocuğa ve çocukluğa dayanan çocuk edebiyatını Şirin: “Çocukların duygu, düşünce ve hayal güçlerine uyumlu, çocukların bakış açısını yansıtan, içeriği çocukların dil becerilerine ve düşüncelerine göre şekillendirilmiş, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırırken aynı zamanda çocuğun sanatsal yönünün gelişmesine katkıda bulunan geçiş dönemi edebiyatıdır” şeklinde ifade eder (Şirin, 2007a, s. 16).

Çocuk edebiyatının ayrıca tanımlanması yazın alanının türlere bölüldüğü ve çocuk edebiyatının kendine özgü bir tür olduğu anlamına gelmez. Belli konuları işliyor diye yazın alanındaki eserleri sınıflandırmak o eserleri tek yönlü değerlendirmeye itecek, çok katmanlı yapısının görülmesine engel olabilecektir. Vurgulanmalıdır ki çocuk edebiyatı belli konuları ele alan, sadece “çocuk”u anlatan bir tür olmakla kalamayacak kadar farklı ve özel bir yerdedir. Nitekim Baş’a göre “Edebiyatta çocuk, kadın, erkek, genç, yaşlı ve daha farklı yaşlar için ayrı bir edebiyattan söz edilemez. Çocuk edebiyatı, hedef, kitle, amaç, biçim, içerik, seviye, sınır, ölçüt, işlev gibi ölçütleri yönüyle edebiyatın içinde özel bir alan olarak belirmiştir. Bu ölçütler de çocuk edebiyatında; yazar, medya, çocuk, öğretmen, aile ve toplum arasındaki sınırları belirler” (2015, s. 5).

Çocuk için bu ölçütlerin, sınırların doğru anlaşılması, iyi çizilmesi gerekir ki çocuk edebiyatı denilen bu özel alan çocuğu kucaklayabilsin. Çünkü çocuk; kendi kendisiyle, çevresindekilerle, yarattığı oyun dünyasıyla, anne babasıyla, medya iletişim araçlarıyla sürekli bir etkileşim halindedir. Bu etkileşim bazı rastlantılara bağlı olarak çocuğa olumlu ya da olumsuz katkılarda bulunur. Bunların dışında

çocukların etkileşim kurduğu diğer araçlar da kitaplardır. Kitapların, çocuğa aktaracağı kavramlar diğer öğeler gibi rastlantısal değildir. Çocuk için oluşturulan yapıtlar, planlı bir şekilde çocuğun gelişimine olumlu katkılar sunmalıdır ancak çocuk, kitaplarda kendisine dayatılan öğütlerle karşılaşırsa kitapların da buyurgan bir yetişkinden farksız olduğunu düşünecektir.

Çocuklara seslenen yapıtlar; doğrudan öğretici nitelikler taşımamalı, yapıttan iletiler çıkarmasına yardımcı olan, sezinleten türden olmalıdır. “Modern edebiyat bilimi bugün, edebiyat metinlerinin belli boş alanlar bıraktığından söz eder. Bu boş alanlar, metnin stratejik yapısıyla ilgilidir. Yazar, okurun da düş gücü için özgür bir alan yaratmak üzere her şeyi söylemez. Okur; kendi beklentisi, dünya bilgisi, alımlama ufku doğrultusunda bu boş alanları doldurarak metnin iletilisini/iletilerini anlamaya çalışır” (Dilidüzgün, 2013, s. 46).

Okuma edimi gelişen birey okuduğu eserlerdeki anlam zenginliğine ulaşmaya başlayacaktır. Metnin farklı düzlemlerini görecektir. Adeta metnin şifreleri diyebileceğimiz sözcüklerin bağlamdaki yoğunluğunu görmeye başlayarak, üst düzey bilişsel becerilerini geliştirecektir. Adalı da bu boş alanların nasıl alımlandığını şöyle ifade eder: “Okur, yazarın dil aracılığıyla sunduğu o kitaba özgü dünyaya, metnin dilsel kodlarını çözümleyerek ulaşır; ulaştığı soyut anlam düzlemini gerçek dünyayla ilişkiye geçirir. Bu onun dilsel ve yaşamsal deneyim alanına bağlı bir alımlamadır” (Adalı, 2010, s.18).

Yazınsal yapıtlar sayesinde çocuk kendi değerlerini geliştirecek, kişiliğinde değişimler oluşmaya başlayacak, duyarlı bir birey haline gelecektir. Nitekim Marshall da “öğrencinin görgüsünü zenginleştirmek ve onu değişik yönleriyle insanlığın durumlarıyla ilişkiye sokarak kişiliğini geliştirmek” şeklinde ifade eder (Marshall 1994, s. 45, aktaran Dilidüzgün, 2018, s. 23).

İnsanların değişik durumlarıyla karşılaşarak kendi deneyimini arttıran çocuk, okuduklarından sonra aynı kişi olmayacaktır. Çevresine farklı gözlerle bakabilen, çevresinde yaşananları daha iyi görebilen, eleştirel bir yaklaşım sergileyen bir birey olma yolundaki ilk adımları atacaktır. Sever’in dediği gibi “Çocuk edebiyatı, anlamadan, sorgulamadan karar veren insanlar yerine; düşünerek, duyumsayarak

karar verebilecek duyarlı insanların yetiştirilmesine dönük bir çabanın ürünü olarak da adlandırılabilir” (Sever, 2003, s. 24).

Düşünen, sorgulayan, çevresinde olup bitenleri anlamaya çalışan bir varlık olarak çocuğun yazınsal yapıtlara ilgisi ve merakı arttıkça ihtiyacı da artacaktır. Yazınsal yapıtları ihtiyaç olarak görmeye başladıktan sonra yapıta dair beklentileri artan çocuk, yapıtta bazı özellikleri de aramaya başlayacaktır. Beklediği özellikler yapıtta olmadığı takdirde çocuk, okuma eyleminden uzaklaşabilir.

Çocuğun bir yazınsal yapıtta aradığı özellikler ve ihtiyaç olarak görebilmesi üzerine Oğuzkan Jacop’tan şöyle aktarmıştır:

“Çocukların niçin edebiyat eserlerine muhtaç olduklarını, bu alandaki çalışmalarıyla tanınmış bir eğitimci, altı nedene bağlayarak şöyle açıklamaktadır:

1. Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.
2. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü arttırır.
3. Edebiyat, hayatı keşfe yardım eder.
4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
5. Edebiyat, yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
6. Edebiyat, güzel bir dil demektir” (Oğuzkan, 2013, ss. 6-7).

Bu özellikler dikkate alınarak oluşturulan yapıtlar, çocukta belli değerler oluşmasını sağlayacak, farklı yaşantıları deneyimleme hissi yaratacak ve kişilik gelişiminde önemli roller oynayacaktır. Yazın yapıtlarıyla tarihe, kültür tarihine ilişkin çeşitli deneyimler de edinebiliriz. Çünkü okur, yaşama yönelik deneyimlerini yalnızca kendi yaşadıklarıyla değil okuduğu yazın yapıtlarıyla da oluşturur ve bunlarla ruh dünyasını zenginleştirir.

2.1.1. Çocuk Edebiyatının Temel Kavramları

Çalışmanın bu bölümünde çocuk edebiyatının temel kavramları üzerinde durulacaktır. Çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkeleri açıklanacaktır.

2.1.1.1. Çocuğa Görelilik

Çocuk edebiyatı eserlerinin niteliğini arttıran ve özgün kılan bazı özellikler bulunur. Bu özellikler, çocuk edebiyatının temelini oluşturmaktadır. Aynı zamanda

bir yapının çocuk edebiyatı yapıtı olup olmadığını değerlendirme noktasında bir başvuru kaynağı olarak da görülebilir.

Çocuklar gelişim evreleri dolayısıyla yetişkinlerden farklı özellikler taşırlar. Çocuğun, gelişim bağlamında olgunlaşma düzeyi yetişkinlerden farklıdır ve dünya bilgisi yenidir. Olayları anlamlandırırken genellikle merak, hayret ve şaşırma duygusuyla hareket eder. Öyleyse çocuğun kendine özgü özellikleri onlara özel bir edebiyat kavramının gerekçesidir. Bu durum da “çocuğa görelik” kavramını ortaya çıkarmıştır.

Çocuğa görelik, çocuk edebiyatının en temel iki kavramından birisi olarak görülür. Diğerisi ise çocuk gerçekliğidir. Çocuk edebiyatı eserleri çocuk gerçekliğini temel almalı ve bu eserler aynı zamanda çocuğa göre olmalıdır.

Çocuğa göreliği Şirin “Çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun oluşudur” şeklinde ifade eder (Şirin, 2000b, s. 19). Çocuğa görelik; dil, anlatım, tema ve biçim özellikleri bakımından çocuklara uygun bir ifade tarzının inşa edilmesidir.

Tanımlardan da görüleceği gibi “çocuğa görelik” çocukların gelişim özelliklerine seslenen öğelere dikkat çekmeye çalışır. Dil- bilişsel, kişilik-toplumsal, duygusal-ahlaki gelişim süreçleri çocuğa göreliğin temel belirleyicilerindedir. Edebiyat da dil ile yapılan ve malzemesi dile dayanan bir sanattır. Bu bakımdan dil ve anlatım, bir yapının çocuğa göre olup olmadığını belirlemede başrolü üstlenir.

Çocuğa göreliğin yanında çocuk edebiyatında temel öge olarak görülen bir diğer kavram da çocuk gerçekliğidir.

2.1.1.2. Çocuk Gerçekliği

Çocuk gerçekliği de çocuk edebiyatının temel kavramları arasındadır. Çocuk gerçekliği, nitelikli bir çocuk kitabının olmazsa olmaz ögesidir. Çocuk gerçekliği ne anlama gelmektedir?

Çocuk gerçekliği, temelde çocukların dünyayı yetişkinlerden farklı algıladıkları fikrine dayanır. Çocukların ve yetişkinlerin gerçeklik anlayışları

arasındaki ayrımı ifade eder. Şirin'e göre çocuk gerçekliği, “Çocuğun dünyayı yetişkinden farklı algılaması”dır (2007a, s. 42). Elbette çocuklar ve yetişkinler aynı gerçeklik düzleminde yaşar. Ancak çocukların gerçekliği algılayış biçimleri ve gerçeklik algıları kaynağını yoğunlukla hayal gücünden alır. Nitekim yetişkinler için sadece geçmişe ait hatırayı ifade eden antika bir radyo çocuklar için zaman makinesi olabilir.

Çocuklar, hayal güçleriyle dünyayı algırlar. Çocuk gerçekliği, Sever'in ifadesiyle, “Çocuğun gözüyle dünyaya bakışı ve olaylara karşı çocukların bakış açısını belirtir” şeklindedir (Sever, 2003, s. 21). O halde uzmanlar çocuk gerçekliğini açıklarken, temel olarak çocuk-yetişkin farklılığından hareket ederek, çocuğun kendine özgü yanlarını öne çıkarırlar.

Belirtilen düşünceler doğrultusunda, “çocuk gerçekliğine” dayalı ürünler iyi ve nitelikli çocuk kitabı olarak kabul edilir. Çocuk, okur olarak karşılaştığı eserde kendi dünyasından özellikler bulmak ister. Çocuk, kendi dünyasından izler bulamadığı anda, kitaptan sıkılacaktır. Yazar, kitabını oluştururken mutlaka kurgusal olaylara ve durumlara “çocuk bakışı” temelinden yaklaşmalıdır. Çünkü “İyi çocuk kitabı, çocuğu, çocukluğu ve çocuk gerçekliğini bilen yazarlar ve çizer tarafından gerçekleştirilen kitaptır” (Şirin, 2007a, s.55). Ayrıca, çocuk gerçekliği, çocuğa görelilik ile birbirini tamamlayan ve birbirine koşut iki temel kavramdır.

2.1.2. Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Niteliği

Çocuk edebiyatı yapıtları, gerek kurgusu gerek karakterleri gerekse biçim özellikleri bakımından ustaca kaleme alınmış ve nitelikli ürünler olmalıdır. Çocuğun henüz bir yetişkin kadar seçici davranamayacak olması onun karşısına çıkan kitapların niteliğinde sorunlar olduğunda kendini; kitap okuyamayan, kitap okumayı sevmeyen, anlama güçlüğü çeken biri gibi algılamasına neden olabilir. Oysa nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtı, çocuğun duygu ve düşünce dünyasına yakın ve onu harekete geçirebilecek özellikte olursa hem çocuğa hissettirmeden bazı kavramları düşünüp irdemesini sağlayarak duyarlı birey olma özellikleri kazandıracak hem de çocuğun yapıttan zevk almasını sağlayacaktır. “İyi kurgulanmış bir çocuk kitabında yazar, çocuklarla paylaşmak istediği duygu ve düşünceler (ileteler) için, çocukların

da düşünmesine ve duyarlılıklarını devindirmesine gereksinim duyar” (Sever, 2015, s. 23).

Çocuğun okuma becerisini ve alışkanlığını geliştirip kitabı sevmesi; okuduğu kitapların kendi yaş düzeyi ve gelişim özelliklerine uygun biçimde yazılmış kitaplarla tanışması sayesinde olacaktır. Çocuğun yaşamına yakın olma, onun zengin hayal dünyasını harekete geçirecek bir kurgu ve çocuğu küçümsemeyen dil anlayışı çocuk kitabında ilk anda aranması gereken en önemli özellikler olarak belirlenebilir. Buna değinen Dilidüzgün’ün ifadesi de şöyledir: “... Çağdaş çocuk yazını çocuğa uygun olmalı ancak çocukça olmamalı, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine, okuma alışkanlığı kazanmasına katkıda bulunacak nitelikleri içermelidir” (2018, s. 19).

Çocuğun en belirgin özelliği düş gücünün yüksek olmasıdır bu nedenle çocuğa yönelik edebiyat eserleri bu özelliği besler nitelikte olmalıdır. Düş gücünü geliştirirken aynı zamanda yetişkin bir birey olma yolunda ilerleyen çocuk, kendinde değer yargıları oluşturacak türden yapıtlarla da karşılaşmalıdır. Değer yargıları ona kurallar koyarak yazılan bir eserle kazandırılmaz. Çocuğun ilgisini çeken, içinde bulunduğu gelişim özelliklerine uygun konu ve iletileri zengin bir hayal dünyasıyla işleyerek ortaya konan eserler çocuğun değerler eğitimine katkı sağlar. Bu duruma Sever şu şekilde değinir: “Çocuk kitaplarında; yazar, kural ya da kurallar koymaktan, yaptırımcı yargılar oluşturmaktan çok, özellikle çocukların gelişim özelliklerini de göz önünde bulundurarak onlara neden-sonuç ilişkisiyle anlamlandırabilecekleri yaşam durumları sunmalıdır” (Sever, 2003, s. 22).

Dilidüzgün de çocuk ve gençlik kitaplarının çocuk eğitimindeki rolünü vurgulamıştır: “Yazın eğitiminde çocuk ve gençlik kitapları önemli bir araç olarak, çocuklara yazın bilinci kazandıran bir işleve sahiptir. Başka deyişle, nitelikli çocuk kitapları çocuklara yazın ile hesaplaşabilme olanağının kapılarını aralayan bir geçiş yazınıdır” (Dilidüzgün, 2003, s. 11). Dilidüzgün’ün ifadelerinden de anlaşıldığı gibi çocuk edebiyatı eserlerinin sahip olması gereken özelliklerini de çok iyi belirlemek gerekir. Bu konuda uzun yıllar yapılan araştırmalar ve çocuğun psikolojik dünyasının keşfedilmesi, yaş düzeyine göre gelişen fiziksel ve bilişsel özellikleri, çocuğa seslenen ve çocuğu merkeze alan yazın dünyasının özelliklerinin belirlenmesinde önemli bir kaynak oluşturur. Dilidüzgün, çocuk edebiyatının okuma eğitimindeki

yerine Şu ifadelerle değinir, ocuk ve gençlik yazınının amaçlarını Dahrendorf'tan aktarır: “ocuk yazını doğrudan belli eğitsel amaçlara hizmet eden bir araç olarak görülmese de, çocuğa okuma eğitimi veren bir araçtır. Bu anlamda ocuk yazını, yetişkin yazına geçiŐte bir “ara basamak” ya da “geçiş yazını” işlevi üstlenir. Bu bağlamda okuma alışkanlığı veren yazınsal ürünlerin, alımlamayı öğreten bir işlevi olduğu da ortaya çıkmaktadır. Bu işlev de yazınsal yapıtların eğitsel boyutunu yansıtmaktadır. Tam da bu noktada ocuk ve gençlik yazınının eğitsel amaçlarını Dahrendorf Şöyle açıklamaktadır: “

-okurlarının ilgilerini kapsar; aslında bu yazını ocuk ve gençlik yazını yapan da bu özelliktir;

-yazınsal deneyimleri olmayanları bu konuda yüreklendirir, okurların yazınsal metinler üzerinde basit analizler yapabilmelerini sağlar.

-gerekli biçimde okuma ilgisi oluşturur; örneğin gerilim, komik öğeler, eylemin yoğunluğu ve özdeŐleŐme olanakları çocukların okumalarını güdüler;

- Çocukların ve gençlerin aydınlanmalarını, deneyimlerinin artmasını, önyargılardan arınmalarını ve toplumsallaŐmalarını koŐtlayarak onların kimliklerini kazanmalarına yardımcı olur” (Dahrendorf 1992, s. 14, aktaran Dilidzğn, 2018, ss. 25, 26).

ocuk, iyi bir yapıtla anlama ve anlatma becerilerini de geliŐtirir ki hayatın her alanında kendini doğru ve eksiksiz ifade etmeye ihtiyaç duyan insan için bunlar en önemli becerilerdir. Dolayısıyla ocuğun karşısına gelecek olan kitap; ne Şekilde olursa olsun onun henüz farkında olmadığı bu ihtiyaçlarını karşılamaya ve geliştirmeye yönelik olmalıdır. “ocukların okuma, konuşma, dinleme ve yazma becerilerinin bütünsellik anlayıŐıyla geliştirilmesi gerçeği, okul türü öğrenmelerde göz ardı edilmemelidir. Çocuğun yazılı kültürle olan ilişkisinin kalıcı olabilmesi için, çocuğa sunulan kitapların nitelikleri konusunda özenli davranılmalıdır. Bu zen, çocuğun ana dilinin kurallarını ve anlatım gücünü işelleŐtirmesi açısından önemlidir” (Sever, 2003, s. 45).

Özenle seçilmesi gereken kitapların özellikleri ile ilgili boyutunu da İŐiroęlu ğretmenlerin bu konuda duyarlı ve dikkatli olmasıyla açıklamıştır. “ğretmenler

okulda ve sınıfta bulunan kütüphaneleri zaman zaman incelemeli hangi kaynakların hangi yaş grubu için daha ideal olduğunu veya hangilerinden kaynak olarak yararlanabileceğini tespit etmelidir. Aynı zamanda yeni yayınlanan kitapları takip ederek yeni kitap önerisinde bulunabilmelidir” (İprişoğlu, 1997, s. 66).

Nitelikli eser seçiminde “Ne, nasıl anlatılmış?” sorusu, bu eserleri tercih ederken okura yardımcı olacak sorulardır. Yapıt, seçtiği ileti ve bunu aktarma şekliyle nitelik kazanır ve çocuğun hayal dünyasının harekete geçmesini sağlar. Bu noktada yapıtı çizgiler ve sözcükler destekler. Nitelikli yapıtlar sayesinde kendine yakın bir dil ve anlatımla karşı karşıya kalan çocuk, yaşamını zenginleştirir. “Çocuk kitaplarında, sanatçının sözle, çizgiyle aktardığı iletiler, çocuğun duygu ve düşüncelerini devindirebilmeli; yeğlenen biçemle, çocuklara değişik duyuların yaşamı algılamadaki etkisi duyumsatılmalıdır” (Sever, 2003, s. 19). Sever’in de vurguladığı gibi sözleri çizgiyle aktarılan ifadeler, çocuğun duygu ve düşünce eğitimine de bir araç haline gelir. Çocuğa farklı yaşam olanakları sunar.

Okuru merkeze alan çağdaş edebiyat anlayışına göre bir yapıtı nitelikli hale getiren bir başka öge ise çocuğu metnin paydaşı haline getirebilmektir. Kitabı oluşturan ileti, biçem, dil, çizim gibi ögelerin yanı sıra kitabın, okuru metnin bu ögelerine okuru ne kadar çekebildiği de önemlidir. Bunu, edebiyat yapıtını sanata dönüştüren tarafla metnin içinde boşluklar bırakarak yapar ki bu boş alanlar okur için artık metnin kilidini açmak ve kapısını aralamak üzere bir anahtar görevi görür. “İşte yazar-çizer ve çocuk etkileşiminin niteliğini belirleyen ve kitabın bir edebiyat ürünü olmasını sağlayan en önemli değişken de çocukları anlama ortak eden yazınsal nitelikli ipuçlarını sunma başarısıdır” (Sever, 2015, s. 23).

Çocuk edebiyatı alanında bir metnin nitelikli özelliklere sahip olması için nitelikli bir yazarı olması da ön koşuldur. Yaşam gerçekliğini gerek sanat yapıtlarıyla gerekse deneyimleriyle geliştirmiş sağduyulu bir yazar, kaleme alacağı metinlerde de tüm bunları yapıtına yansıtacaktır. Sever, bu bağlamda adeta bir çocuk edebiyatı yazarında olması gereken özellikleri sıralar : “Sanatçının kendini çocuğa anlatabilmesi için, sanatçıya özgü duyarlılığı, bilgeliği, çok seçenekli düşünebilmeyi, yaşamı ve insanı sevmeyi, insanlık onuruna saygı duymayı, sezdirebilecek iletileri, çocuğun anlam evrenine uygun bir biçemle sunması gerekir” (Sever, 2003, s. 30).

2.1.3. Çocuk Edebiyatının Eğitsel İşlevi

Edebiyat; başlı başına insanı eğitmek üzere ürünler ortaya koyma gayesinde olan bir sanat dalı değildir. Tüm sanat dalları gibi estetiğin peşinden koşar ve yakaladığı güzellikleri insana aktarır. Nitekim çocuk edebiyatının da hedefi; çocuğu eğitmek, ona didaktik bir üslupla bazı değerleri aşlamak değil, onun iyi bir okur olması yolunda bir temel oluşturmaktır. Bu temelin sağlam atılması için de çocuğun bilinçli ve programlı bir şekilde bazı yapıtlarla karşılaşması sağlanmalıdır. Bunu Baş'ın şu şekilde aktarır: “Edebiyatsız bir eğitim düşünülemez. Bu yönde çocuk edebiyatının eğitim sürecine katkıları, planlı ve amaçlı bir şekilde yapılandırılmalıdır” (Baş, 2012, s. 7).

Çocuk edebiyatı yapıtlarının önemli işlevleri arasında çocuğa kitap okuma alışkanlığı kazandırmak vardır. Okuma alışkanlığını, özellikle ülkemizde en zor kazanılan ve eksikliği en çok yaşanan alışkanlık olarak değerlendirmek mümkündür. Bu konuyla ilgili eksiklikler bu alışkanlığı kazanmak için erken yaşları iyi değerlendiremiyor olmaktan kaynaklanmaktadır. Okuma alışkanlığı edinmenin temeli ailede atılır ve bu süreç okul hayatı ile devam eder. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren çevresine doymak bilmeyen bir merak ve öğrenme isteğiyle bakmaya başlar. Birey bu açlığını en iyi ve en doğru biçimde okuma becerisi sayesinde giderebilir. Ancak bu beceri erken yaşlarda kazanılmadığı ve insanın temel ihtiyaçları gibi düzenli bir alışkanlığa dönüşmediği sürece insanı bazı “insanca” özellikleri kazanmaktan adeta mahrum bırakır. İşte erken yaşlarda kazanılması gereken bu alışkanlığı en çok da çocuk edebiyatındaki eserler sağlayacaktır. Sever de bunu: “Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır” şeklinde belirtir (Sever, 2003, s. 19).

Bir buçuk yaşından itibaren tek sözcükle konuşmaya başlayan çocuk, dört yaşına geldiğinde ana dilini bir yetişkin gibi cümle kuracak kadar öğrenmiş olur. Ancak elbette ki bir insanın salt meramını anlatması dilinin evrenini keşfetmesi ya da kendi evrenini genişletmesi için yeterli değildir. İşte bu noktada çocuğun kazanması beklenen okuma alışkanlığı ona farklı dünyaların kapılarını aralayan eserlerle çocuğun hayatında bu alışkanlığın yerini iyiden iyiye sağlamlaştıracaktır. Çocuğun tüm eğitim hayatını etkileyecek türden bir alışkanlık olan okuma alışkanlığı çocuk kitapları aracılığıyla en erken şekilde kazanılmalıdır. Sever de çocuk kitaplarının

çocuk eğitimi için önemli değişkenler olduğunu ortaya koyar. Çünkü çocuk kitapları okuma bilinci ve dil duyarlılığı kazandırır ve onları edebiyatla tanışmalarını sağlar. Okumayı sevmeleri ve bunu alışkanlık edinmeleri gibi temel değişken olduğu düşünüldüğünde, çocuk edebiyatının eğitim hayatında önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılabilir (Sever, 2003, s.21).

Okuma alışkanlığı kazandırma kaygısı bir yapıtın niteliğini, onun estetik haz veren boyutunu etkilemez. Kendi yaş grubunda kazanması beklenen bazı temel özellikleri yine kendi gibi karakterlerle özdeşim kurarak öğrenen çocuk, kurgulanan olayların ifade edilişiyle daha fazla etkilenecek ve yaşama dair şemalar oluşturacaktır. Nitekim eğitsel kaygının herhangi bir engel oluşturmadığını Dilidüzgün şu ifadelerle dile getirmiştir: “Çocuk kitaplarıyla okuma alışkanlığı kazandırma, sanat ve kurmaca eğitimi verme, yazınsal duyarlılığı geliştirme gibi eğitsel beklentiler çocuk kitabının estetik boyutunu yok etmez. Tersine, bu gibi özellikler, sanatsal kaygılarla üretilmiş her çocuk kitabının temelinde vardır. Okumaya başlayan çocuk, kendi düzeyine göre üretilmiş böylesi kitapları okuyarak bir bakıma bu dünyanın ürünleriyle tanışır” (Dilidüzgün, 2018, s. 25).

Yaşadığı toplumun geleceğini kucaklayacak olan çocuk, okuma alışkanlığı kazanmış iyi bir okur olarak çağdaş bir toplumun da temellerini atmış olacaktır. İçinde bulunduğu topluma değer katmak isteyen birey, çocuk yaşta kazanmaya başladığı okuma, dinleme, konuşma, yazma gibi becerilerini tüm duyularını harekete geçirerek daha etkin hale getirecektir, sadece bulunduğu çevreye ve topluma değer katmakla kalmayacak dünyaya da katkılar sağlayacaktır. Bu durumu Sever, “Çağdaş bir toplumun duyarlı ve etkin bir üyesi olabilmek, bireyin tüm duyu ve düşünceleriyle yaşadığı evreni algılamasını gerektirir” şeklinde ifade eder (Sever, 2015, s. 20).

Çocuktan çağdaş bir toplumun duyarlı bir üyesi olmasının beklenmesi ifadesinden çocuklara bazı davranışları aşılama ve çocuğun hayatında uyması gereken kuralları öğretmek için çocuk kitaplarını araç olarak görmek anlaşılmalıdır. Çocuk kitaplarını kuralları öğreten bir araç olarak görmek, çocuk edebiyatı için önemli bir sorun oluşturmaktadır. Çocuğun hayal dünyasını geliştiren, yaşamı onun gözünden yansıtan eserler yerine; çocuğa otoriter bir tavırla yaklaşan, çocuğu küçümseyen, ona tepeden bakan, hayata dair hiçbir bilgisi olmayan ve tüm

ahlak kurallarının bir an evvel yüklenmesi gereken bir varlık olarak değerlendiren yapıtlarla planlı ve bilinçli bir eğitim yapılsa dahi bu sadece çocuğun zengin ruh dünyasına yapılacak bir kötülük olmaktan öteye geçemeyecektir. Birçok araştırmacının bu konuya değinmesi gibi İpşiroğlu da bu duruma “Çocuklarla ilişkimizdeki otoriter ve korumacı yaklaşım yazarların yaratıcılıklarını özgürce kullanmalarını engelliyor. Yaratıcı bir yazar bile, söz konusu çocuk olunca kolaylıkla parmak sallayan bir öğretmene dönüşebiliyor” sözleriyle dikkat çekmektedir (İpşiroğlu, 2001, s. 176).

Çocuktan birey olarak kazanması beklenen toplumsal yaşam davranışları bire bir ahlak kurallarını kazanması olarak algılanmamalıdır. Bu tür durumlar yüzünden çocuğun sanatsal yapıtlara olan ilgi ve sevgisi de yerini ezberlemesi gereken kurallar yığına bırakır. Sever, çocukların kendi özel dünyalarında eğlenme ve oynama ihtiyaçları üzerinde durur daha sonra da çocuk kitapları için şu ifadeleri dile getirir : “İlköğretim süreci ile birlikte hem örgün eğitimin öğretme ve belletmeye dayalı süreçlerinden sıkılan, yorulan çocuklara hem de yazılı kültürle iletişime yönelenlere duyumsatıcı ve sezinletici birer uyaran olmalıdır” (Sever, 2015, s. 22).

Özenle seçilmesi gereken kitapların özellikleri ile ilgili boyutunu da İpşiroğlu öğretmenlerin bu konuda hassas ve dikkatli olmasıyla açıklamıştır: “Öğretmenin sınıf ve okul kütüphanelerini esaslı bir şekilde incelemesi, hangi kitapların hangi seviyedeki öğrencilere, hangi açılardan uygun olduğunu, hangi kitaplardan hangi derslerde yararlanılabileceğini tespit etmesi, bunların yanında yeni yayınları izleyip yeni kitaplar teklif etmesi gerekir” (1997, s. 66). Bu sebepten gerek okul öncesi gerek sınıf gerekse Türkçe öğretmenlerinin kitap seçimi noktasında titiz davranması büyük önem taşımaktadır.

Çocuk edebiyatı, çocuğun bilişsel ve kişilik gelişimini geliştirmekle kalmaz iyi bir edebiyat eğitiminin de sağlam temellerini atmış olur. Edebiyat eğitimi, bilimsel gerekler yerine getirilerek ve disiplinli bir anlayışla gerçekleştirildiğinde çocuktan beklenen anlama, kavrama, eleştirel okuma gibi becerileri kazanmayı sağlayacak ve böylece en önemli adımlar atılmış olacaktır. Çocuğun bu özellikleri kazanması da temeli küçük yaşlarda atılan okuma alışkanlığı ve bu alışkanlığı kazandığı metinlerle olacaktır. Kaldı ki çocuğun dilinin zenginliğini fark etmesi de yine bu metinler aracılığıyla sezdirilecek, bundan sonraki yetişkinlik sürecinde bir

anlamda çocuğu okuma hayatına hazırlamış olacaktır. “Yazın eğitiminde çocuk ve gençlik kitapları önemli bir araç olarak, çocuklara yazın bilinci kazandıran bir işleve sahiptir. Başka deyişle nitelikli çocuk kitapları çocuklara yazın ile hesaplaşabilme olanağının kapılarını aralayan bir geçiş yazınıdır” (Dilidüzgün, 2003, s. 11).

Yazınsal metinlerin türlerini ve bu türlerin özelliklerini de kavramaya başlamak ancak bu metinlerde oluşturulan dil özelliklerini kavramakla olacaktır. Bir metin ya da kitap ne kadar zengin bir düşünme gücüne sahip bir kurmaca yaratırsa yaratsın yazınsal yönü güçlü bir dil ile güçlendirilmedikçe beklentiler doyuma ulaşmayacaktır. Hem metnin kurgusal yapısını hem de bu kurgunun dil yapısını sezinlemek çocuğun tüm okuma hayatı için kazanması beklenen yorum gücünü kazanmasını sağlayacaktır. “Evrensel bir kimlik taşıyan yazınsal metinler, dil ile yaratılan özel durumlardır” (Krusche, 1987, s. 5, aktaran Dilidüzgün, 2003, s. 17). “Bu nedenle yazın eğitimine düşen en önemli görev, dil ile oluşturulan bu ayrı dünyayı; olmadığı halde varmış gibi tasarlanan yani nesnel gerçeklik ile aynı şekilde bir nedensellik bağlantısı olmayan eserleri estetik bütünlüğü içinde almayı, onları çözümlemeyi, yorumlamayı öğretmektir” (Dilidüzgün, 2003, s.17).

Yaşadığı toplumun bir parçası olan çocuk, içinde bulunduğu toplumsal yaşamın da değerlerini nitelikli bir çocuk yapıtıyla kavrayabilir. Hatta bazen bu değerleri sorgulayan, eleştiren, doğruluğunu veya yanlışlığını kendi içinde ya da çevresinde tartıştığı bir sürece de girer. “Edebiyat eserleri var olduğu toplumun gerek kültürel gerekse de toplumsal değerlerini yansıtmaktadır. Masal, hikâye, roman gibi eserlerde yer alan kahramanları birey kendisi, çevresi, doğa ve toplumla yaşadıkları çatışmaları, toplum tarafından benimsenen veya karşı çıkılan değerleri, inançları okura hissettirir” (Sever, 2003, s. 65).

Çocuk kitaplarının eğitici başka bir yönü de çocuğun sanat zevkini oluşturmasına yardımcı olmasıdır. Çocuk, yapıttaki sözcük seçiminden tutun da cümleler arasındaki bağlamın kurulmasına, paragraflar arasındaki geçiş unsurlarına kadar her şeyiyle bir sanat yapıtının tüm yönlerini sezinleyecektir. “Çocuk kitapları aracılığıyla gerçekleştirilecek olan sanat farkındalığı okuru yaratıcılığa yöneltip onun bilişsel, duyuşsal ve duygusal eğitim gereksinimlerini de karşılamaya yöneliktir” (Dilidüzgün, 2006, s. 112).

Sanat zevki geliştikçe okuma alışkanlığını daha yerleşik bir düzene oturtan çocuk, bilişsel becerilerini geliştirerek üst düzeye çıkarmaya başlayacaktır. Analiz, sentez becerisi arttıkça okuma alanlarını genişletecek, farklı türlerde metinleri de hayatına alacaktır. Bilgilendirici metinler ve yazınsal metinlerin boyutlarını keşfederek bilgilendirici metinlerin öğretici yanıyla bilgi dağarcığını arttıran çocuk okur, yazınsal metinlerin çok katmanlı yapısıyla da duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirecektir. “Okuma becerisinin basamaklarından çıkmaya başlayan bir öğrenci, hem öğretici metinlerin bilgilendirici kaynağından hem de yazınsal metinlerin çok yönlü anlamsal dünyasından yararlanma olanağına kavuşur” (Sever, 2003, s. 25).

Çocuk edebiyatının ana dili eğitiminin bir parçası olduğunu varsayarsak bu alan sayesinde çocuğun dil gelişiminden tutun da kişilik gelişimine kadar pek çok yönünü geliştirme imkanı doğacaktır. Sözcüklerin gizemiyle, cümlelerin büyüyle, kurgunun zenginliğiyle karşı karşıya geldiği kitaplarla çocuk ana dili eğitiminin kazandırmak istediği özellikleri bu yapıtlar sayesinde kazanabilecektir. Bu bağlamda Dilidüzgün’ün ana dili eğitiminin çocuğa kazandırması beklenen niteliklerini belirten ifadesine göre: “Ana dili eğitimi aynı zamanda toplumsallaşmanın ve düşünce üretiminin de önemli bir koşuludur. Çünkü dil ile, dilin kalıpları ile düşündüğümüzden ana dili eğitimimizin güçlü olduğu oranda hem sağlıklı iletişim kurabilir hem de düşünce ufkumuz güçlü bir temele oturabilir” (2003, s. 16).

Yaşadığı topluma gelecekte hizmet edecek ve fayda sağlayacak birey olarak baktığımızda da çocuğun akılcı ve bilimsel düşünebilen, eleştirel akla sahip, sorgulayan, üreten, sanatsal zevkleri olan bir birey olarak yetişmesi de ancak bu özelliklere sahip yapıtlarla gerçekleşebilecektir.

2.1.4. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

Çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği yanında çocuk edebiyatı öğelerinde de bulunması gereken özelliklere değinmek gerekir. Bu öğelerden dil ve anlatım, konu, ileti, çevre ve kahramanlar/karakterlere değinilecektir.

2.1.4.1. Konu

Metinde söz edilen düşünce, olay ya da duruma konu denir. Metnin bütününe yansıyan konu, okurunun üzerinde önemli bir etki yaratacağı için bu bütünü

oluşturan en önemli parçalardandır. Özdemir de konu ile ilgili olarak: “Yazarın ele aldığı düşünce, olay ya da bir duruma karşı geliştirdiği tutum ve yönelimler, yapıtın okur üzerindeki etkisinde belirleyici olur” demektedir (2002, s. 19).

Çocuk edebiyatında konu seçimi oldukça önemlidir. Bu noktada, çocukların ruhsal özelliklerini göz önünde bulundurarak onların renkli kişiliğine katkı sağlayacak, olayların veya durumların değişik boyutlarını fark ettirecek, ulusal kültürünü ve evrensel değerleri algılamasına yardımcı olacak eserlerle karşılaşması önemlidir. Sever çocuk edebiyatında çocuk kitaplarına alınacak konuların özelliklerini şöyle sıralamıştır: “

- Çocukların okulöncesi dönemden itibaren değişen kişisel ilgi alanları ve ihtiyaçlarına cevap vermeli,
- Çocukların kalplerinde ve zihinlerinde sevgi, saygı, barış gibi algıların gelişmesine katkı sağlamalıdır” (2003, s. 121).

Konu seçiminde dikkat edilecek nokta çocuğun dünyasına seslenmesi ve çocuğun ilgiyle okuyacağı düşünce, olay ya da durumlarla tasarlanmasıdır. Çocuğun dünyası ile çelişen bir kitabın çocuklar tarafından ilgiyle okunması beklenemez. Bu anlamda çocukların klasik ve güncel beğenileri, bilişsel, ruhsal ve sosyal ihtiyaçları, en önemlisi de okuma eğilimleri göz önüne alınmalıdır. Ayrıca hem milli kültür hem de evrensel kültür dokuları çocuk kitaplarında konu olarak değerlendirilmelidir. Oğuzkan da konu ögesinde dikkat edilmesi gereken noktaları şöyle belirtmiştir: “Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. Seçilen konuların bir bölümü ise çocukları düşünmeye yöneltmeli ve onların bir takım görüşler kazanmalarını sağlamalıdır” (Oğuzkan, 2013, s. 371).

Ele alınacak konu çocuğun devingen yapısını da göz önünde bulundurmalıdır. Yaşamın gerçekliğine yönelik konular, karakterleriyle çocuğu içine katarak etkileşimsel bir özellikte olmalıdır ki Lukens de bir ifadesinde bu durumu : “Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. ‘Ya oluyorsa’ yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur” şeklinde belirtmiştir (Lukens, 1999, s. 103, aktaran Sever, 2015, s. 120).

Çocuk kitaplarında tüm konular işlenebilir. Bu sayede çocuğun, yaşamın her durumuna karşı deneyim kazanması sağlanmış olacaktır. Seçilen konu, çocuğu daracık çevresinden çıkarıp dış dünyanın kapılarını aralatacak türden özellikler taşıyıp dünyada insanı ilgilendiren değer yargılarını düşündürmelidir. Oğuzkan'ın “İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlaka değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir” ifadesinde de bu anlayışı belirtmektedir (Oğuzkan, 1994, s. 210).

Sonuç olarak çocuklar yaşamı, yetişkinlerden farklı değerlendirir ve anlamlandırır. Bu sebeple, çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların iç dünyasını önemseyen, değindiği konularla onların dünyalarına cevap veren bir özelliğe sahip olmalıdır.

2.1.4.2. İleti

İleti, bir metinde verilmek istenen temel düşünce ya da düşünceler olarak ifade edilebilir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Bildirme yazısı, mesaj” olarak tanımlanan ileti yazarın okuruna vermek istediği düşüncedir ki Sever de iletiyi : “Yazarın okurla paylaşmak istediği düşünce ya da öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde” şeklinde tanımlanır (2015, s. 140).

Yazarı sanat yapıtı ortaya koymaya iten en büyük güç olan ileti, her yapıtta kendine has bir biçimde ortaya çıkar. Bilgi vermeyi amaç edinen metin türleri ve yazınsallığı amaç edinen sanatsal metin türlerinde iletilerin özellikleri birbirinden oldukça farklıdır. Bilgilendirici metinlerde ileti; açık, net ve doğrudan verilirken, edebi metinlerde ileti, kurgusal örüntü içerisinde okuyucuya dolaylı olarak sezdirilir. Sanat yapıtı ortaya konurken iletiyle duygu ve düşünce ortaklığı kurmaya başlayan okur da sezgisel olarak yapıttaki düşünceleri sorgular, düşünür, eleştirir, yargılar. İletinin ortaya konması yazarın fikirlerini harmanlaması iken okurun bunu alımlaması da özdeşim yoluyla kendi fikirlerini harekete geçirmesidir. İşte bu iletişimi Özdemir şöyle ifade etmektedir: “Genel ve geniş anlamıyla her yapıt, her yaratı bir tür iletişim biçimidir. Çünkü sanatçı belli bir yaşantıyı okuruyla paylaşmak, bu yolla olan bir iletiyi göndermek ister” (2002, s. 24).

Çocuk edebiyatında öğretme amacıyla yazılan bilgilendirici metinlerde ya da sezme, duyma, duyumsama gibi estetik anlayışın kazandırılacağı yazınsal metinlerde

iletiler farklılaşacaktır. Öğretici metinlerde ileti açıkça belirlenirken yazınsal metinlerde örtük bir biçimde verilir. Bu bakımdan çocuk okurun yazınsal metinlerdeki iletileri fark etmesi için alımlama gücü devreye girecektir. “Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır” (Sever, 2015, s. 143).

İletiler, çocukların gelişimsel dönemleri dikkate alınarak seçilmelidir. Belli yaş aralıklarında belli özellikleri kazanması beklenen çocuk için okuyacağı kitaplarda geçen iletiler de belli özellikler taşımaktadır.

Demirel’e göre çocuk yazını dahilinde bulunan eserlerde olması gereken özellikler şunlardır: “

1. İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır.
2. Eserde verilen mesajlar ile konu-tema arasında bir bağlantı olmasına özen gösterilmelidir.
3. Eserlerde dil ve anlatım özellikleri kendi aralarında bir uyum içinde olmalıdır.
4. Çocuğa iletilmek istenen düşüncenin aktarımı sırasında anlatılan metnin özelliği de göz önünde bulundurularak, olabildiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük mesajlar olarak değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki mesajları da metnin içine yedirmiş olmalıdır.
5. Eserde verilmek istenen mesajlar tıpkı tema/ana fikir gibi bir bakıma eserin yazılma nedeni haline gelmektedir” (Demirel, 2010, s. 62).

Yapıtlardaki iletiler, bu özellikleri taşıdığında çocuğa seslenen ve çocuğun dikkatini çeken ürünler ortaya konacaktır.

2.1.4.3. Karakter

Edebi metinlerdeki kişilere karakter deriz. Türkçe sözlükte karakter “Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi” olarak geçmektedir (TDK, 2005, s. 1035). Buna göre karakterler, “şahıs kadrosu” ya da “kişiler” dir diyebiliriz.

Bir yazınsal metinde ileti, ne tür bir olay yaşanırsa yaşansın mutlaka karakterler aracılığıyla aktarılacağı için yazınsal metnin bu ögesi de diğer ögeler gibi büyük önem taşımaktadır. Sever karakteri: “Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2015, s. 75) şeklinde belirtir.

Özellikle çocuk okurun özdeşim kurmaktan kendini alamayacağı karakter ögesi, okurun en çok etkileneceği ögedir denebilir. Bu yüzden yazınsal metinlerde karakter işlenirken çocuğun karakterler üzerinden yaşamı ve toplumu sezdiği ve buna göre kendine kurallar belirlediği, değerler biçtiği göz önünde bulundurulmalıdır. “Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşır: Eylem içinde yansıtma, konuşurma vb. daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur” şeklinde ifade eder (Özdemir, 2002, s. 132).

Karakterlerin fiziksel ve ruhsal özellikleri iyi geliştirilmeli ve abartıya kaçmadan işlenmelidir. Karakterlerin sahip oldukları özellikler çocuğun dünyasında ulaşılamayan insan modeli şeklinde yaratılmamalıdır. Aynı şekilde çocuğun duygularını sömürecek türden özellikler de göstermemelidir. Dilidüzgün’e göre: “Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır” (2003, s. 77). Karakterin yaşam karşısında başından geçen olaylar ve olayları çözme biçimi, çocukta kendi yaşantısıyla kurmaca metindeki yaşamı karşılaştırma isteği uyandıracaktır. Çocuğun kurmaca metindeki karakterlerle özdeşim kuracağı düşünüldüğünde acıma duygusu uyandıran bir karakterle karşılaşması onun gerçek yaşamında da birçok konuya koşullanarak yaklaşmasına sebep olabilir.

Çocuk gerçekliğinden kopmadan yaratılmış karakterler çocuğun yapıtla arasındaki bağı kuvvetlendirecektir. Yapıtla çocuk arasında adeta bir köprü görevi gören karakter, hiç hata yapmayan, mükemmel özelliklere sahip biri ise çocuğun özdeşim kuramayacağı dolayısıyla zevk alamayacağı bir okumaya dönüşecektir. Üstelik çocuğun kişilik yapısına göre de değişen alımlamalar söz konusu olduğu için,

kimi çocuk her yönüyle mükemmel bir karakter görünce kendini aşağılamaya başlayacak, kimi çocuk ise hayatı, uyulması gereken kurallar silsilesi olarak düşünüp yaratıcılığını fark etme fırsatı yakalayamayabilir. “Çocuk edebiyatında, hem değişim göstermeyen ideal karakterler yaratmak hem de hızlı değişimler geçiren inandırıcılıktan yoksun karakterlerle çocukların karşısına çıkmak, yapıtı çocuk gerçekliğinden uzaklaştırır” (Sever, 2003, s. 117).

Karakterleri ikiye ayıran Sever, devingen (değişen) ve durağan (statik) olarak gruplandırmıştır. “Devingen karakterler, öykünün başlangıcıyla sonucu arasındaki kesitte değişim gösterir. Yeni kişisel davranışlar edinir, yeni değerler geliştirebilir” (Sever, 2015, s. 114). Görüldüğü gibi devingen karakterlerin tüm özellikleri de birden aksi yönde bir değişim geçirmemeli, nedensellik ilişkisi kurularak belli olaylar yaşandıkça gerçekleşmelidir. “Durağan karakterler, öykü boyunca büyük kişilik değişimleri yaşamaz; kahramanların yaşadığı küçük, önemsiz değişimler de okur tarafından yeterince önemsenmez” (Sever, 2015, s. 116). Sever’in belirlediği bu nedenden dolayı da değişiklik göstermeyen karakterler, çocuğun sezgilerinde kitaba dair tutumunu değiştirmesine ve inancını yitirmesine sebep olacaktır.

2.1.4.4. Çevre

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde çevre “Bir şeyin yakını, dolayı, etraf; kişinin içinde bulundurduğu toplumu oluşturan ortam” şeklinde ifade edilir (TDK, 2005, s. 420).

Yazınsal anlatılarda olayların geçtiği çevre; köy, kasaba, kent vb. gibi çok çeşitli yerlerden oluşabilir. Örneğin olaylar tarihi bir ortamda gerçekleşiyorsa metin aracılığıyla bu tarihi yer hakkında bilgi de verilmesi önemlidir. Bu durumu Yalçın ve Aytaş şöyle ifade eder: “İleri yaş gruplarında arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir” (2017, s. 96).

Çevre, çocuğun zihninde güzel işlenebilecek bir haritayı andırır. Çocuk için bazı anlamların oluşmasını sağlar. Çocuktaki anlam boyutu toplumsal ve fiziksel ortamın olayların geçtiği çevrede nasıl işlendiğiyle gerçekleşir. Bu durumu Bolat “Yazınsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır” şeklinde ifade eder (2003, s. 37).

2.1.4.5. Dil ve Anlatım

Çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa göre üretilmesini sağlayan bir diğer öge dil ve anlatımdır. Çocukların kendi ana dillerinin anlam evrenini fark etmeleri, zengin dil dağarcığı geliştirebilmeleri titizlikle kaleme alınmış bir yapıtla gerçekleşebilir. Sever de bu durumu : “Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir” şeklinde ifade etmektedir (2015, s. 145).

Çocuğun dil dizgesini oluşturmasına yardımcı olan yapıt, çocuğu yapıta bağlayacak olan bir diğer özelliştir. Çünkü çocuk kendi dünyasından olan bir metni de yaş düzeyinin üzerinde ya da altında olan ifadelerle okumak istemez, bu durum çocuğun neşesini kaçırap, pek çok yetişkin gibi kitabı, okunması ve anlaşılması zor bir araç olarak görmeye başlamasına sebep olabilir. Şirin çocuğa göre seçilen bir dilin çocuk için önemini şu ifadelerle belirtiyor: “Çocuk dili -çocuğa ulaşmanın biricik aracı- sanatçının çocuk bilincini besleyen ana damardır” (Şirin, 2000a, s. 45).

Çocuk yayınlarında nasıl bir dil ve anlatım seçileceği, nelere dikkat edilebileceği üzerinde Oğuzkan’ın da görüşüne dikkat etmek gerekir : “Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir” (2013, s. 373).

Çocuk edebiyatı yapıtlarının dikkat etmesi gereken dil özelliklerinden biri de çocuğu küçümsemekten uzak olması gerektiğidir. Şirin’e göre: “Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez. Çocuğu içten kuşatan, çocuk dürbünü ile dünyaya açılabilen ve içsel deneyime sahip olmadıkça yazar, anlatıcılıktan öteye geçemez” (Şirin, 2000b, s. 36).

Bir eserin dil ve anlatım özellikleri çocuğun konuşmasına da yansıtacağı için konuşma kalıplarına da yer verilmesi gereklilidir. Bir eser “Katılımlı Dinleme” ya da “Ben Diliyle Konuşma” gibi iletişim biçimlerine değinerek çocuğun konuşma becerisine katkı sağlayabilir. Yalçın ve Aytas’ın dil ve anlatımın konuşmaya etkisi üzerine şu ifadeleri önemlidir: “Bu konuşma kalıplarının çocuk edebiyatı kitaplarında

diyaloglara yerleştirilmesi, bu konuşma ve dinleme kalıplarıyla karşılaştırılması onların günlük hayatlarında kullanacakları konuşma tarzlarını şekillendirecektir” (2017, s. 94).

2.2. Kültürel Miras Eğitimi

Çalışmanın bu kısmında kültürün tanımı üzerinde durulacak ve kültür çeşitleri hakkında açıklamalar yapılacaktır. Ardından “Milli Kültür” kavramı üzerinde durulup eğitim ve kültür ilişkisine değinilecektir. Kültürel miras eğitimine geçtikten sonra da çocuk edebiyatı yapıtlarıyla kültürel miras aktarılması üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Kültür ve Kültür Çeşitleri

Kültür kavramı, köken bakımından insan üretiminin doğasından kaynaklanan bir kavramdır. “Kültür kuramcısı Williams’a göre ‘Kültür’ sözcüğü İngilizce’deki en karmaşık 2-3 kavramdan birisi olup 164 farklı tanıma sahiptir” (Gökalp, 2012, s. 99). Bu anlamsal çeşitlilik insanın üretimdeki verimliliğini yansıtmaktadır.

Kültür sözcüğünün ortaya çıkışı incelendiğinde kelimenin tarımla ilişkili olarak kullanıldığı görülmektedir (Oğuz, 2011, s. 129). Bu noktada farklı alanlardaki uzmanlar da ortak kavramları kullanmıştır. Örneğin dil bilimciler “kültür” sözcüğünün Latince daha çok toprak kültürü anlamında kullanılan edere-cultura kelimesinden türediğini iddia etmektedirler (Mejuyev, 1987, s. 22, aktaran Oğuz, 2011, s. 125).

Güvenç’in bir ifadesi de bu görüşü destekler niteliktedir: “Latince Colere; sürmek, ekip biçmek; Cultura ise Türkçedeki ekin karşılığında kullanılıyordu” (Güvenç, 1994, s. 96).

Kültürün kelime anlamından sonra daha geniş kapsamlı olarak neyi ifade ettiğine bakacak olursak da Williams’ın: “Başlangıçta bir sürecin adı olan kültür-ürün kültürü (yetiştirme) veya hayvan kültürü (besleme ve yetiştirme) ve bir genişlemeyle, insan zihninin kültürü (aktif geliştirme) -18. Yüzyıl sonlarında özellikle Almanya ve İngiltere’de, belirli bir halkın ‘genel hayat tarzını’ nı oluşturan bir ‘ruh’ (spirit) yapılanışına ya da genelleşmiş bir ruh durumuna verilen ad haline geldi” ifadeleri dikkati çeker (Williams, 1993, ss. 8-9).

Kültür kavramı özünde üretim olan bir kavramdır. Üretim ise ihtiyaçtan doğar. Bu ihtiyaç alanları ve toplumun kendini ifade ettiği alanlar aynı zamanda kültürü üretme kanallarıdır. “İngiliz antropolog Tylor’a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” (Güvenç, 1994, s. 102). Bireysel ve toplumsal yaşamın sistemli bir biçimde oluşturduğu bu kavram Parekh'e göreyse “Kültür, tarih içinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemidir” şeklindedir (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27).

Bu çok kanallı üretim ve emeği ifade etme şekli zamanla kimlik halini almaktadır. Kimlik yaratma sürecine etki eden birçok değişken vardır. Kimlik yaratma değişkenlerini yaşama ilişkin gereksinmelerini doyuma ulaştırmaya çalışan insan, yaşamı anlama ve düzenleme çabası içine girer. Bunun için de toplumlar kendisiyle doğal, çevresiyle de fiziki ve toplumsal etkileşim halindedir. Ortaylı bu durumu “Toplumlar coğrafyaları, kendilerini tayin eden dilleri ve yaşadıkları olayla tarih çizgisi üzerinde kimliklerini oluştururlar” şeklinde belirtir (Ortaylı, 2010, s. 234). Özellikle dünya üzerinde farklı fiziki ve sosyal ortamları paylaşan toplumların kimlikleri de bu değişkenlerle etkileşime geçerek bir yaratma sürecini doğurur. Bu karmaşık ilişkiler eğitim süreci içerisinde çözüm ve buluşları da barındırır.

Bu etkileşim aynı zamanda kendini ifade etme ürünü olarak ortaya çıkarırken bir de o ürünü koruma ve anlama yoluna gidilir. Bu şekilde bir sistem oluşmaya başlar. Birey, grup ve toplum etkileşime girdikçe kültür sistemi genişler. Tekil bir biçimde algılanmaya ve incelenmeye başlanan kültür kavramı sonuç olarak çoğulcu bir kalıpta ortaya çıkar. En genel ve en nesnel tanımı ile kültür, insan tarafından yaratılanların bütünüdür. Bir bütünlük meydana getiren kültür, sadece çözümlenme amacıyla bölünebilmektedir. Bu bölünme sonucunda maddi ve manevi kültür kavramları karşımıza çıkmaktadır. “İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir” (Kongar, 1982, s. 15).

En geniş anlamda kültürü genel (egemen) kültür ve alt kültür olarak sınıflandırabiliriz.

Genel (egemen) Kültür: Genel (millî, egemen) kültür tüm yörelere ait kültürlerin matematiksel olarak toplamıdır. Millî kültür denildiğinde yerel özelliklerden sıyrılmış, yurt genelinde tüm milletçe benimsenen ortak değerler, yaşama şekilleri ve bunlara ilişkin unsurlar anlaşılmalıdır. “Kültür toplumu oluşturan bireyler, gruplar arasındaki kurumlaşmış ilişkiler bütünü olduğundan her türlü toplumsal olgu kültür potasında eriyerek içerik ve işlerlik kazanır” (Tanrıkulu, 2015, s. 475).

Alt Kültür ise en temel anlamıyla “Egemen kültürün içerisinde, kimi genel kültür normlarına uyum sağlamakla beraber, kendilerine has davranış kalıplarını oluşturan grupları tanımlamak adına kullanılmaktadır. Bu gruplar, etnik, dinsel, cinsel azınlıklardan oluşabileceği gibi ortak değerler çatısında birleşmiş gruplar da olabilmektedir” (Tanrıkulu, 2015, s. 476).

Birbirinden farklı özelliklere sahip alt kültürler genel kültürle uyum içindedir. Alt kültürlerin aralarında var olan farklılıklara karşın her parçası birbiri ile anlamlı biçimde bütünlük oluşturduğu için, bu farklılıklar ortak bir sentezde birleşerek genel kültürü oluşturmaktadır. Bu durumu Özalp şöyle ifade etmektedir: “Her alt kültür kendine has hayat stiline, değerlere, normlara, tutum ve davranışlara sahiptir. Fakat buna rağmen, genel kültürün birtakım değerlerini de kapsamaktadır” (Özalp, 1994, s. 78).

2.2.2. Milli Kültür

Milli Kültür kavramına değinmek için öncesinde “millet” kavramı üzerinde durmak gerekir. “Millet, toplumların iradi olarak ortak değerlerde buluşmaları sonucu ortaya çıkan toplumsal üst yapıyı ifade eder” (Çetin, 2014, s. 43). Her milletin kendine ait bir kültürü vardır ve bu kültür onun milli kültürünü oluşturmaktadır. Milli kültür kavramını ise tarihte ilk kullanan Ziya Gökalp’tir. Ona göre “Her kültür millidir ve bir milletin, dini, ahlaki, hukuki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fenni hayatlarının ahenkli bir bütünüdür” (Gökalp, 2016, s. 46).

Milli kültürün ne olduğuna yönelik bir başka tanım da : “Bir ülkenin kendi tarihsel ve toplumsal yapısı ile belirlenmiş, uygulanmış maddi ve manevi öğelerden, değerlerden oluşan bütünleşmiş bir yaşam biçimidir” şeklindedir (Tezcan, 2015, s. 1).

Türk milleti dili, töresi, dini, hukuku, düşüncesi ve olaylar karşısındaki davranışları ile yüzyıllardan beri yaşamakta olduğuna göre bir Türk milli kültürü mevcut demektir. Aynı özellik başka toplumlar için de söz konusudur. Kafesoğlu bu durumu “Her topluluk ayrı bir kültürü temsil etmektedir.” şeklinde ifade eder (Kafesoğlu, 2012, s. 16).

Milli kültür kavramı, kültüre göre daha özel bir öneme sahiptir. “Milli kültür, bir ulusu başka uluslardan ayırt etmeye yarayan, onu oluşturan ulusa kendine özgü bir şekil veren özellikleri içermektedir. Milli kültür ile kültürün statik olan yönü yani çok fazla değişime uğramayan, durağan bir kültür kastedilmektedir” (Sayılı, 1990, s.2). “Aslında tüm kültürler değişmektedir, fakat yaşanan bu değişimlerin toplumla uyum içinde olması gerekmektedir” (Kafesoğlu, 2012, s.30). “Toplumun isteği doğrultusunda olmayan, özellikle de küreselleşme ve teknoloji karşısında değişime direnemeyen toplumlarda baskın kültür zayıflayarak kültürel değişim yaşanabilmektedir” (Özkul, 2013, s. 18). Bu gibi olumsuz durumların oluşmaması için toplumlar çeşitli önlemler alarak milli kültürlerini korumaya çalışmaktadır.

Bir kültürün korunması kültürel koruma ile mümkündür. Bu davranışın toplum olarak kazanılması ve gösterilmesi, millî benliğin korunmasıyla etkili olacaktır. Türk halk kültürünün insan sevgisine, millet ve devlete bağlılığa, hoşgörüyeye, iyi davranışlara önem veren ürünlerle dolu olduğu görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk, “Milli kültürü yükseltmeye çalışmak en büyük emelimdir.” ve “Milli kültürün her çığırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyetinin temel dileği olarak temin edeceğiz.” diyerek kültürün korunmasının oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. (Kocatürk, 2007, s. 247). Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi Atatürk, milli kültürün tüm yönleri ile gelişmeye açık olmasının gerektiği inancındadır.

2.2.3. Eğitim ve Kültür İlişkisi

Kültürün eğitsel kavramlarla ifadesi “Beşeri öğrenimin paylaşılmış ürünleridir” biçimindedir (Sigleton, 1974, s. 27, aktaran Tezcan, 2015, s. 5 <http://Egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5632> Erişim Tarihi: 11.07.2018). Bu tanımdaki paylaşım toplumsal birikimlerin çözüm ve buluş karakterli ürünlerinin üretimi, korunması ve aktarılması ile ilgilidir. Kültürel

varlığımızın kuşaklar arasında toplumsal birikimlerin üretilmesi, aktarılması ve korunması da ancak eğitimle sağlanabilir.

Fiziksel ve sosyal çevre ile etkileşime giren yaşantılar, çözümler ve buluşlar bütünsel bir hareket haline dönüşür ve kalıplaşır. Söz konusu durum bu kalıp sistemlerin eğitim kavramı ile iç içe geçip paylaşımı durumuna gelmektedir. Böylelikle toplumlar kültürü daha etkili bir şekilde aktarma imkânına sahip olabileceklerdir. Mustafa Kemal Atatürk de milli kültürü oluşturan gelenekler ile eğitim arasındaki ilişkiye dikkat çekerek düşüncesini şöyle ifade etmektedir (Kocatürk, 2007, s. 246):

“Şimdiye kadar izlenen öğretim ve eğitim yöntemlerinin milletimizin gerileme tarihinde en mühim bir sebep olduğu inancındayım. Bunun için bir millî eğitim programından söz ederken, eski dönemin hurafelerinden ve doğuştan var olan özelliklerimizle hiç de ilişkisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, millî ve tarihî karakterimizle orantılı bir kültür kastediyorum. Çünkü millî dehamızın tam gelişmesi, ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Gelişigüzel bir yabancı kültürü, şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür zeminle orantılıdır. O zemin milletin seciyesidir. Milletimizin dehasının gelişmesi ve bu sayede layık olduğu uygarlık düzeyine ulaşması, şüphesiz ki meslekler sahiplerini ve milli kültürümüzü yükseltmekle mümkündür.”

M. Kemal Atatürk, bu sözünde eğitimin, milli kültürün önemli bir aktarım olduğunu, eğitim anlayışının Türk milli kültürü etrafında şekillendirilmesini ve Türk milli kültürünü geliştirecek kişilere gereken önemin gösterilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Eğitim programlarında kültür öğelerine yer verilmesi ve eğitim programlarında milli kültürün korunması ve milli yaratıcılığımızın gelişmesine yer verilmesi önemlidir.

Birey yaşadığı toplumun kültürel değerlerini yaşantıları yoluyla içselleştirecek, toplumun bir aynası gibi davranacak, bazı değerleri ve davranışları kendiliğinden edinecektir. Bu durumu Ottaway: “Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde bulunduğu toplumun kültürüne bağlıdır. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insane davranışının son derece esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını

vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları içinde yaşanan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir” şeklinde ifade etmektedir (Ottaway, 1968, s. 25, aktaran, Tezcan, 2015, s. 6). Bu türden etkileşimlerin, esnekliklerin yanında milli kültür konusunun öğretim programlarında düzenlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla “Milli Kültür” teması; ilköğretimde okutulan Türkçe ders kitaplarında her kademedede ele alınması gereken zorunlu üç temadan biridir. “2017 Türkçe Öğretim Programında “Erdemler” , “Milli Kültürümüz” , “Milli Mücadele ve Atatürk” temaları her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu görülen temalar olarak belirlenmiştir. “Milli Kültürümüz” temasında “ aile, bayrak, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vatan, yurdumuz vb.” konu örnekleri olarak verilmiştir” (2017 Türkçe Öğretim Müfredatı, s. 17).

Toplumca diğer zamanlara aktarım yapılmayan ve yayılmayan kültürel birikimler zaman içinde unutulacaktır. Buna çözüm olarak Şirin: “Kültürel değerlerin aktarılmama, yayılmama ve zaman içinde unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi, etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması ile mümkün olabilir” (Şirin, 2007, s. 745).

2.2.4. Kültürel Miras Bilinci

Kültürel miras “Geçmişten miras alınan ve farklı nedenlerle geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel olarak var olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünü olarak” tanımlanabilir (Can, 2009, s. 3). Bu değerler kültür tanımı kapsamında üretilen tüm ürün veya yaşantı kapsamında alınır. Bahsedilen çeşitli nedenlerin başında ihtiyaç gelmektedir. Bu ihtiyaç var olma ve yaşamla ilgili problemleri çözme olarak betimlenebilir. Bunun kayıt altına alınması korunması ve aktarılması bu çerçevede önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürel miras bu kapsamda dün ile bugünü birleştirip deneyimleri gelecek kuşaklara aktarırken içinde bulunduğumuz anda insanları kültür üretmeye ya da kültürel yaşama katmaya aracı olmaktadır. UNESCO’nun tanımına göre; “Kültürel miras; her bir kültüre, dolayısıyla insanlığın tamamına, geçmişten devredilen sanatsal veya sembolik tüm maddî işaretlerin toplamı”dır (UNESCO, 1989).

“Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve gelecek nesiller için korunması, saklanması önemli görülen eserlerdir. Bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir” (Can, 2009, s. 3). Bu ürünler tam anlamıyla kültür üretiminin fiziksel hale bürünmesidir. Kalıcılık ve aktarım açısından etkili olan bu durum aynı zamanda kültürel birikimin aktarılma isteği ile yapılmıştır.

Bir diğer kültürel miras konusu da fiziki yapı olmayan eserlerle ilgilidir. Bunlara somut olmayan kültürel miras denmektedir. “UNESCO tarafından 2003 yılında kabul edilen ve 2006 yılında yürürlüğe giren ‘Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’ ile ‘2005 yılında hazırlanan Kültürel Anlatımların Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi’, “folklor”, “halk bilimi”, “sözlü ve geleneksel kültür” olarak adlandırılan halkbilimi ve antropoloji disiplinlerinin alanlarına giren unsurları koruma düşüncesine dayanır” (Oğuz, 2007, s. 7). Bu sözleşmeyle anlaşılacağı gibi kültürel mirasın önemli bir parçası olan efsaneler, mitolojiler, masallar, ninniler, destanlar, fıkralar, bilmece gibi sözlü ürünlerimiz yok olmadan gelecek kuşaklara aktarılmak istenmektedir. Çünkü her biri içinde en büyük kültür hazinesini barındırmaktadır. “Somut olmayan kültürel miras sözleşmesinin amacı, farklı nedenlerle yok olan yerel kültürlerle ait somut olmayan mirası korumak ve onların yaşatılmalarına katkı sağlamaktır” (Oğuz, 2004, s. 64).

UNESCO’nun 2003 tarihinde onaylanan sözleşmesinde somut olmayan kültürel miras öğeleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gördüğü sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler: Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikâyeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmece, tekerlemeler
- Gösteri sanatları: Âşık icraları, atışmalar, Karagöz, Meddah, orta oyunu, köy seyirlik oyunları ve halk oyunları icraları
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller: Doğum, sünnet, evlenme askere uğurlama, ölüm gibi geçiş dönemi gelenek ve görenekleri, toy, şölen, bayram, yıldönümü gibi her türlü geleneksel toplanma biçimleri ve bunlara dayalı geleneksel uygulamalar, inançlar vb.

- Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar: Halkın geleneksel kültürel yapı içinde oluşturduğu halk hekimliği, halk baytarlığı, halk meteorolojisi, fal açma ve rüya tabirleri
- El sanatları geleneği: Usta çırak ilişkisi içerisinde öğrenilen ve seri üretime dayanmayan bakırcılık, kalaycılık, demircilik, semercilik, yorgancılık, sepetçilik gibi geleneksel meslekler örnekleri olmak üzere beş maddede toplandığı görülmektedir” (Oğuz, 2004, ss. 9, 10).

Kültürel miras bir toplumun tarihi açıdan geçmişini, kullanılan teknik ve araçları açısından bilgi birikimini ve belge niteliği taşıdığı için de sosyal, siyasal, kültürel birikimini ifade ettiği ve günümüze taşıdığı için önemlidir, önemsenmelidir. “İster somut olan ister somut olmayan kültürel miras bir defa yok edildiğinde tekrar yerine yenisi getirilemez niteliktedir. Bu nedenle kültürel mirasın yenilenemez olma özelliği nedeniyle, sürdürülebilir kılınması ve korunması elzemdir” (Negiz, 2017, s. 164).

Öyle ki bu zorunluluk kimlik oluşturmayla ilgilidir. “Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ ruhsallığında içselleştirmektedir. Toplumun ortak bir belleği oluşturulmakta ve bu bellek toplumun geçmişinden kalanı ve süregelenini ve toplumun ne yaptığını ifade etmektedir” (Çiftçi, 2007, s.100). Oluşturulan bellek toplumu yenileyecek ve kültür iletiminde itici güç olacaktır.

2.3. Çocuk Edebiyatı Yapıtlarıyla Kültürel Miras Aktarımı

Çalışmanın bu bölümünde edebiyatın kültürel miras aktarmadaki rolüne değinilecek, ardından Türkçe öğretimi bakımından çocuk edebiyatı üzerinde durulacaktır.

2.3.1. Edebiyatın Kültürel Miras Aktarmadaki Rolü

Edebiyat birbirinden farklı türleriyle (şiir, hikaye, masal, roman, tiyatro...) insana ait değerleri (sevgi, saygı, ölüm, düş, gerçek...) aktarırken geniş bir kitleye seslenir. Çünkü “Edebiyatın malzemesi dile dayanmaktadır ve kişilerin duygularını,

düşüncelerini ve hayallerini dile getiren, edebi ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı ürünlerin tamamıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2017, s. 17). İlk çocukluk döneminden itibaren söz konusu ürünlerle karşılaşan bir çocuk, değer yargıları kazanmaya başlayacaktır. Çocukların ilgisini çeken türlerden olan hikayeler, mitolojik öyküler ve romanlar onların farkındalıklarını ve duyarlılıklarını artırma özelliği taşır.

Hikaye ve roman gibi edebi türler, okuru yaşanan olaylar ve kahramanlar sayesinde kendi hayatındaki gerçeklerle yüzleştirebilir. Gerek öğretmenlerin gerekse ebeveynlerin değerleri kazandırmada böylesi bir görevi üstlenen edebiyat ürünlerinden yararlanmaları isabetli olacaktır. Çünkü edebiyat eseri, insanı ve çevresini tanıtır. İnsanın kendisiyle, başkalarıyla, doğal ve toplumsal çevresiyle çatışmalarını yansıtır. “Edebiyat eserleri hem bireysel hem de toplumsal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele, doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir” (Kavcar, 1999, s. 6).

Edebiyat, her konuya olduğu gibi kültürel mirasın da değer görüp korunmasına yönelik estetik duyarlılıkla yazılmış eserler sayesinde bu alana dair bilinç gelişmesine katkılar sunacaktır.

2.3.2. Kültürel Miras Eğitimi ve Türkçe Öğretimi Bakımından Çocuk Edebiyatı

Toplumlar varlıklarını sürdürebilmek, bireylerin gelişimini desteklemek için geçmişinde yaşanmış önemli olay ve olguları iyi öğrenmeli ve doğru analiz etmelidir. Çünkü insanlar, doğdukları andan itibaren iç içe olduğu toplumsal yapının özelliklerini kazanmaya başlarlar. Tarihine, doğasına, iklimine göre bazı yaşam biçimleri geliştirirler. Bunlara bağlı olarak ortaya çıkan yaşam biçimleri kültürü oluşturur.

Kültür; çok kapsamlı, birden fazla değişkeni ve sürekliliği olan bir kavramdır. Geçmişten günümüze gelen her şeyi taşıma özelliği gösterir. Bu özelliğini doğru bir biçimde devam ettirmek bir toplumun kimliği ve hafızası için gereklidir. Bu da eğitim sayesinde çok daha sistemli ve planlı olacaktır. Çünkü ülkemiz kültürel miras öğeleri bakımından oldukça zengindir, bu yüzden birbirinden farklı kollardan beslenerek bu zenginlik aktarılmalıdır.

Olay kurgusu akıcı bir şekilde verilen eserler çocukların ilgiyle ve sevgiyle okuyacağı kitaplardır. Özellikle küçük yaşlarda masal ve kısa hikaye-şiir gibi metinler çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları bakımından önemli bir yer alır. Kültürel ve evrensel değerler kazanmaları noktasında da durum aynıdır. Tarihsel olayları işleyen romanlar, zengin ve köklü bir mirasa sahip olan toplumumuzun kültürel miras eğitimine de katkı sağlayacaklardır. Bu durumu Nas: “ Bu yapıtlar kuşkusuz yurt sevgisi, ulusal bilinç kazandırmakta dolaylı işlev üstlenirler. Ama bu iş özen ister. Bu çeşit yapıtlar üstünlük duygusu, dar ve ırkçı bakış, savaş yanlılığı aşlamamalıdır” şeklinde belirtmektedir (Nas, 2014, s. 322).

Edebiyatın diğer alanlara da katkı sunma özelliğinden kültürel miras eğitimi vermesi noktasında da faydalanılabilir. Üstelik bu eğitim; mitoloji, efsane, destan gibi türler aracılığıyla eğlenceli ve zevkli olacaktır. Bu özellikleri “Derslerde (özellikle Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler) çocuk edebiyatı ürünleri (masal, destan, söylence, roman, öykü vb.) kullanılmalıdır” (Öztürk-Otluoğlu, 2002, aktaran Nas, 2014, s. 322). Bu türden çocuk kitaplarının hem ders içi saatlerde okunması hem de ders dışında okunması hususunda doğru yönlendirmelerin yapılması, çocuğun okuma ve anlama becerisini güçlendirdiği gibi Türkçe Öğretim Programında “Milli Kültürümüz” temasıyla kazanılması beklenen hedeflere ulaşmayı sağlayacaktır. Dolayısıyla çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun dil gelişimine olduğu kadar kültürel miras bilinci kazanmasına da katkılar sağlayacaktır.

Çocuk kitaplarının ders içerisinde okunarak bir eğitim aracı olarak kullanılması, derslerde kitap çözümlemelerinin yapılması, ders dışında da okunması noktasında rehber edinilen kitaplarla eğitim-öğretim işlevlerinin zenginleştirilmesi ve amacına uygun çocuk edebiyatı ürünlerinin okutulması, çocuklarda ana dili bilincinin oluşmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra kültürel miras bilincinin gelişmesi bağlamında nitelikli eserlerin kullanılmasıyla da kültürel miras aktarılması sağlanabilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi ele alınmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada betimsel nitelikli durum çalışması kullanılmıştır. Betimsel yöntem olayların, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye çalışmaktadır. “Araştırmanın konusunu oluşturan olay, insan veya nesne kendi şartları içerisinde ve olduğu şekliyle tanımlamaya çalışılır. Onları herhangi biçimde değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2002, s. 77).

Elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemiyle çözümlenmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin konuları ile ilgili bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 189).

3.2. Araştırma İnceleme Nesneleri

Çalışmanın evrenini ve örneklemini “İkiz Gezginler İstanbul’dan Bodrum’a”, “İkiz Gezginler İstanbul’da”, “İkiz Gezginler Troya’da”, “İkiz Gezginler Güneş’in Sarayında” kitapları oluşturmaktadır. Çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem temel alınmıştır. Amaçlı örneklem, “Nitel araştırmalarda aktarılabiliirliği arttırmak için hem tipik olarak karşımıza çıkan olay ve olguları hem de bunların değişkenlik gösteren olay ve olgularını ortaya koyma amacını güder” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 122).

Bütününe yönelik önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışmasına ve saptamalar yapılmasına olanak verdiği için amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

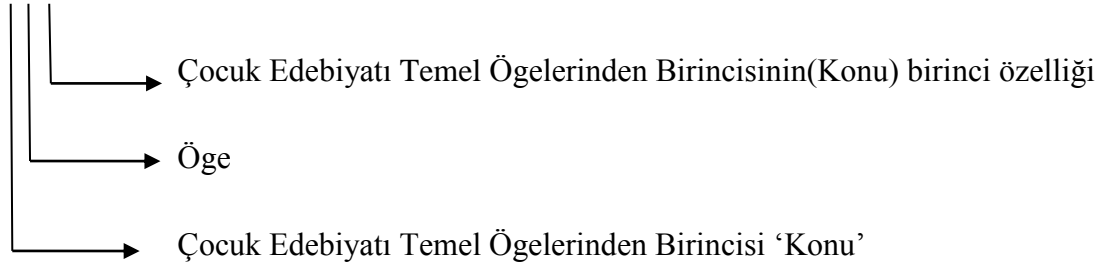
Çalışmanın verileri Betül AVUNÇ'un "İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a", "İkiz Gezginler İstanbul'da", "İkiz Gezginler Troya'da" ve "İkiz Gezginler Güneş'in Sarayında" seri kitaplarının betimlenmesiyle elde edilmiştir. Bu kitaplar "Çocuk Edebiyatı Temel Öğelerine" ve "Kültürel Miras Eğitimi" alanındaki araştırmacıların belirlenen ifadelerine göre incelenmiştir.

Araştırmada Betül AVUNÇ'un İkiz Gezginler roman serisinin tamamı araştırmanın hem evrenini hem örneklemi oluşturmaktadır. Bu kitapların künyeleri aşağıdaki gibidir:

1. İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a (2014, İzmir; Tudem, 1. Baskı)
2. İkiz Gezginler İstanbul'da (2015, Ankara; Tudem, 15. Baskı)
3. İkiz Gezginler Troya'da (2016, Ankara; Tudem, 9. Baskı)
4. İkiz Gezginler Güneş'in Sarayında (2016, Ankara; İzmir, 4. Baskı)

Kitapların çözümlenmesinde "Çocuk Edebiyatı Temel Öğeleri" konu, ileti, karakter, çevre, dil ve anlatım boyutları ele alınarak kategoriler oluşturulmuştur (Tablo 3-1) Tabloda "Ö" kısaltması 'öge'yi ifade etmektedir. Kısaltmaların sonundaki sayısal sıralama ise kaçınıcı öge olduğunu belirtmek içindir.

1.Ö.1

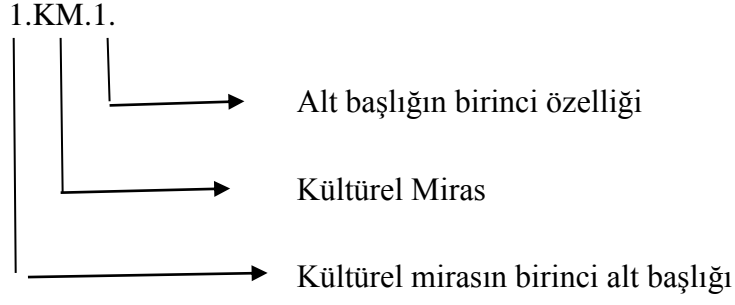

Tablo 3.1: Araştırmacıların İfadelerine Göre Çocuk Edebiyatı Öğeleri Ölçüt Tablosu

	Konu	İleti	Dil ve Anlatım	Karakter	Çevre
Çocuk Edebiyatı Öğeleri	<p>1.Ö.1. Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. (Oğuzkan, 2013, s. 371)</p> <p>1.Ö.2. Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır. (Sever, 2003, s. 121)</p> <p>1.Ö.3. İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir. (Oğuzkan, 1994, s. 210)</p> <p>1.Ö.4. Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. “Ya oluyorsa” yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur. (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s.120)</p> <p>1.Ö.5. Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır. (Sever, 2008, s.120)</p>	<p>2.Ö.1.Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır. (Sever, 2008, s. 143)</p> <p>2.Ö.2. İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p> <p>2.Ö.3. İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p>	<p>3.Ö.1. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir. (Sever, 2015, s.145)</p> <p>3.Ö.2. Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir. (Oğuzkan, 2013, s.373)</p> <p>3.Ö.3. Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez. (Şirin, 2000a, s. 36)</p>	<p>4.Ö.1. Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir. (Sever, 2015, s. 75)</p> <p>4.Ö.2. “Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşıır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşıır: Eylem içinde yansıtırma, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur. (Özdemir, 2002, s.132)</p> <p>4.Ö.3. “Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır. (Dilidüzgün, 2003, s.77)</p>	<p>5.Ö.1. İleri yaş gruplarında arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir. (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 96)</p> <p>5.Ö.2. Yazınsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır. (Bolat, 2003, s. 37)</p>

İkiz Gezginler serisi kitapları “Kültürel Miras Eğitimi” açısından da belirlenen alt başlıklardaki araştırmacıların ifadelerine göre incelenecektir. Kısaltmalardaki “KM” Kültürel Miras’ı ifade etmektedir. Kısaltmaların sonundaki sayısal sıralama ise ilgili bölümün kaçınıcı özelliği olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 3.2: Araştırmacıların İfadelerine Göre Kültürel Miras Eğitimi Ölçüt Tablosu

	Kültür	Eğitim-Kültür İlişkisi	Milli Kültür	Kültürel Miras Bilinci
KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ	<p>1.KM.1. Tylor'a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).</p> <p>1.KM.2. Parekh'e göre ise kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır. (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27)</p> <p>1.KM.3. İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddî kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevî kültüre örnektir (Kongar, 1982, s. 15).</p>	<p>2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir. (Ottaway, 1968, s. 25)</p> <p>2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılamama, yayılamama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).</p>	<p>3.KM.1. aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle millî kültürümüz yansıtılmalıdır. (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).</p>	<p>4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için bu eserlerin korunması ve saklanması gerektiği üzerinde durulmalıdır (Can, 2009, s. 3).</p> <p>4.KM.2. Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmeceler, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır. (Oğuz, 2004, s. 64)</p> <p>4.KM.3. Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığında içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalanı ve süregelen, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtabilecektir (Çiftçi, 2007, s. 100).</p>

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlemesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama yöntemleri ile ulaşılan verilerin öncesinde belirlenen temalar dâhilinde özetlenmesi ve yorumlanmasını kapsayan bir analiz çeşididir. Bu analiz çeşidinde araştırmayı gerçekleştiren kişi görüşme yaptığı veya gözlemlendiği kişilerin görüşlerini tam anlamıyla yansıtabilmek adına doğrudan alıntı yöntemine sıklıkla başvurmuştur. “Betimsel analiz yönteminde temel amaç, ulaşılan bulguların okuyucuya özet şekline getirilmiş biçimde ve yorumlanarak iletilmesidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 239).

“Betimsel analiz yöntemi 4 aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada araştırmada betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, ikinci aşamada tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, üçüncü aşamada bulguların tanımlanması, dördüncü aşamada bulguların yorumlanmasıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 240).

Betimsel analizin bu aşamaları doğrultusunda bu çalışmada Betül AVUNÇ’un İkiz Gezginler serisinin çocuk edebiyatının temel öğeleri (konu, ileti, kişiler, çevre, dil ve anlatım, resim) yönünden incelenmiştir. Kültürel miras eğitimi alanında belli başlı kategoriler belirlenip bu kategorilerdeki özelliklere kitaptan uygun örnekler seçilmiştir. Son olarak da İkiz Gezginler serisinin Türkçe eğitiminde Milli Kültürümüz temasındaki konu örneklerine uygunluğu değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Betül Avunç'un İkiz Gezginler adlı seri romanlarının “Çocuk Edebiyatı Ögelerine uygunluğu nedir?” ve “Kültürel Miras konu örneğinin yer aldığı 2017 Türkçe Öğretim Programındaki Milli Kültürümüz temasına ne tür katkılar sağlayabilir?” şeklindeki problem cümleleri; araştırmacıların ifadelerinden yararlanılarak oluşturulan ölçüt tablolarına göre açıklanacaktır.

Çalışmamızın bu kısmı üç bölümden oluşmaktadır. Önce kitapların özeti verilecek; kitaplardan “Çocuk Edebiyatı Ögeleri” tablosundaki araştırmacıların ifadelerini karşıladığını düşündüğümüz konuşmalardan, bölümlerden alıntılar yapılarak değerlendirmeler yapılacak ve “Kültürel Miras Eğitimi” tablosundaki araştırmacıların ifadeleri için de aynı yol izlenip bulgular ortaya konarak bu bölüm bitirilecektir.

4.1. İKİZ GEZGİNLER İSTANBUL'DAN BODRUM'A KİTABI GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Anne ve babası arkeolog olan Peri ve Ege isimli ikiz kardeşler, yaz tatilinde ailece bir yurt gezisi planlarlar. Bu yurt gezisi sırasında anne ve babasından geldikleri yerlerin efsanelerini ve mitlerini dinleyen ikizler, bu öykülerle düşsel oyunlar kurup eğlence ve serüven dolu bir öğrenme süreci yaşarlar.

Sabahın ilk ışıklarıyla yola çıkan gezgin ruhlu aile, Boğaz Köprüsü'nü geride bırakıp Çanakkale'ye doğru yol alırken Tekirdağ'dan beri karayolunun iki yanına uzanan ayçiçeği tarlalarını görür ve bu çiçeklerin efsanesi hakkında konuşur.

İkizler, Çanakkale'ye gitmek üzere bindikleri arabalı vapurda da annelerinden birbirini seven iki aşık Hero ve Leandros'ın hazin sonu ile Çanakkale Boğaz'ının eski adı olan “Helle'nin Denizi” isminin çıkış öyküsünü dinlerler. Yunanlar ve Troyalılar arasında tam on yıl süren ve Troya atına saklanılarak Yunanlar tarafından kazanılan savaşın öyküsünü de İda'da yani günümüzdeki adıyla Kaz Dağları'nda öğrenmek üzere Edremit'e doğru yola koyulurlar. Yolda bir Çingene düğününe rast gelirler ve bu düğüne konuk edilirler. Troya Kralının oğlu Paris'in Yunan Kralının eşi

Helene'yi kaçırmayla başlayan Troya savaşlarıyla ilgili mitolojik öyküyü ağaç perisinden dinlediğini sanan ikizler, annelerinin böyle bir oyun yoluyla bu öyküyü anlattığını fark eder.

Büyük bir ayak izinden adını alan ve Ayvalık'ın bütün adalarını tepeden gören “Şeytan Sofrası”nı da gezdikten sonra Manisa'ya doğru devam ederler. Manisa'da altı kız, altı erkek olmak üzere on iki tane çocuğu olan ve anneliğiyle sürekli övünen Niobe Anne'nin Tanrıça Leto tarafından nasıl cezalandırıldığını ve üzüntüden taş kestiğini öğrenirler.

İkizler, Salihli'ye doğru devam ederken eski çağlardaki Anadolu uygarlıklarından parayı bulan Lidyalılar ve Sardes antik kenti hakkında bilgi edinirler. Ünlü Lidya Kralı Giges'in, çobanlık yaparken bulduğu altın bir yüzük sayesinde görünmez oluşu ve bu sayede sarayda bir görev kazanarak krallığa kadar ilerlemesini oynadıkları düşsel oyun ile fark ederler.

Buradan sonra Artemis tapınağına doğru yol alan İkiz Gezginler, eski çağlardaki en büyük kutsal alanlardan biri olan bu tapınağın sütunları arasında dolaşırken bir çobanla tanışır. Çobanla sohbet ederler ve çobandan koyunlarını hangi yöntemle ağıla geri çevirdiğini öğrendikten sonra dik bir kayanın tepesinde kral ve kraliçe olup oyun kurarlar.

Artemis tapınağından sonra Paktalos çayına, bugünkü adıyla Sartçay'a gelen gezgin aile, bilimsel araştırmalar sonucunda burada bulunan altın madeniyle Kral Midas'ın dokunduğu her şeyi altına çevirmesi öyküsünü konuşurlar. Doğa tanrısı Dionysos en yakın arkadaşı Keçi Adam'ın Kral Midas'ın sarayında gezerken iyi ağırlandığını öğrenince Midas'a minnetini sunmak üzere kendisinden ne dilediğini sorar. Kral Midas dokunduğu her şeyin altın olmasını ister ancak dokunduğu şeylerin altın olmasıyla aç kalınca ve kızını bile bir altına çevirince nasıl yanlış bir dilekte bulunduğunu anlar ve Dionysos'tan bu durumu düzeltmesi için yardım ister. Dionysos, Midas'a Paktolos'ta yıkanmasını söyler ve bunun üzerine Midas'ın eteğinden dökülen altın tozları suya karışır. Lidyalılar da bu altın kaynağını bulurlar. Bu efsaneyi öğrendikten sonra İkiz Gezginler ve ailesi Salihli'ye dönerler. Burada konaklarlar. Odun ateşinde pişirildiği için adı “Odun Köfte” olan köftelerden yerler ve günü sonlandırırılar.

Ertesi gün Sardes akropolisini görmek üzere yola koyulduklarında da annelerinden, eski çağ dünyasındaki kentlerin en yüksek tepesine akropolis dendiğini, burada bir kale kurulduğunu ve savaş zamanlarında insanların bu kaleye sığındıklarını öğrenirler. Ege ile Peri bu akropolise çıkmak isteyince anneleri çıkış yolunu bulmalarının mümkün olmadığını yine bir efsane anlatarak izah eder çocuklarına. Lidya devletinin Perslerin hakimiyeti altına nasıl girdiğini anlatan bu efsaneye göre Kral Kroisos'un konuşamayan oğlu gelecekte haber veren bir bilicinin tahmin ettiği gibi acılı bir günde "Kroisos'u öldürme!" diye bağırmış ve Lidya devleti Perslerin egemenliğine girse de Lidya Kralı kurtulmuştur.

Sardes akropolisinden sonra Akhisar'a doğru ilerleyen aile, Akhisar'daki "Bintepeler" bölgesindeki tümülüsleri görürler ve en büyük tümülüsün Kral Alyattes'in tümülüsü olduğunu öğrenirler. Anneleri Kral Alyattes'in İzmir'i alarak Lidya'yı bir liman kenti yapmasından ve İran'dan gelen Medlerle savaşırken güneş tutulması yaşandığı için savaşın bitirilmesinde bahseder. Burayı gezerken Melek teyze ve Mehmet amca isimli iki yöre insanıyla tanışır ve evlerinde konuk olurlar. Mehmet amca bu meraklı çocuklara açık bir tümülüsü gezdirir. Melek teyze de koyun sürüsünün olduğu ağılı gezdirir.

Bintepeler'den ayrılıp yoldaki başak tarlaları arasına karışan ikizler, Kral Midas'ın eşek kulaklarından bahseden "Başakların türküsü"nü duyarlar adeta. Bu sırada anneleri, Kral Midas'ın kulaklarının Kral Apollon tarafından nasıl eşek kulağına dönüştürüldüğü ile ilgili efsaneyi anlatır.

Bundan sonra da pek çok bilimin temelini atıldığı Efes antik kentine doğru yol alırlar. İkizlerin annesi Efes'teki Artemis tapınağının yüz yirmi yedi sütundan oluştuğunu ve antik dünyanın yedi harikasından biri olduğunu söyler. Efes'in de efsanesini öğrenmeden geçmek istemeyen ikizler Yedi Uyurlar Mağarası'na doğru yola koyulurlar. Yedi gencin Efes'i Romalıların ele geçirmesi üzerine korkup mağaraya sığınmasını anlatan bu efsane ile "Kıtmir'in selamı var." sözünün de ne anlama geldiği anlaşılır.

Gezgin aile buradan Bodrum'a doğru devam eder. Bodrum'da dünyanın ilk tarihçisi Herodotos'u, ünlü yazarımız Cevat Şakir Kabaağaçlı'yı tanıyıp ışıkları görülecek kadar yakın olan Kos adasını izlerler ve denize de girerler.

Eski adı Salmakis olan, Bodrum'un tatlı su kaynağı ile ünlü koyu Bardakçı'ya geçerler. Su perisi Salmakis'in efsanesini öğrenirler. Antik Dünyanın Yedi Harikasından ikincisini, Kral Mausolos'un anıtmezarını görmeye giderler. Bodrum Kalesine geçerler. Müze olarak kullanılan tarihi kalede, binlerce yıl önce yaşamış Karya Kralı Mausolos'un kız kardeşi Ada'nın hem mumya heykelini hem de içinde iskeleti olan lahtini görürler. Kaldıkları yere tekrar döndüklerinde ikizlere adını veren Ege denizini ve onun derinliklerinde oynayan efsanevi su perilerini düşünerek geceyi sonlandırırlar.

Annelerinin amcasını ziyaret etmek üzere Yalıkavak'a geçen ikizler, tüm aile büyüklerinin de orada olduğunu görünce güzel bir sürpriz yaşarlar. Kuzenleriyle denize girerler. Amcası onları eskiden korsanların sığınağı olan mağaraları görmek üzere tepelere çıkarır. Bu güzel günün ardından tatillerini noktalarlar ve İstanbul'a doğru yola koyulurlar.

4.1.1. İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a Çocuk Edebiyatı Öğeleri

Ölçüt Tablosu

	Konu	İleti	Dil ve Anlatım	Karakter	Çevre
Çocuk Edebiyatı Öğeleri	<p>1.Ö.1. Çocuk yayınlarmında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. (Oğuzkan, 2013, s. 371)</p> <p>1.Ö.2. Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır. (Sever, 2003, s.121)</p> <p>1.Ö.3. İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir. (Oğuzkan, 1994, s. 210)</p> <p>1.Ö.4. Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. "Ya oluyorsa" yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur. (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s.120)</p> <p>1.Ö.5. Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır. (Sever, 2008, s.120)</p>	<p>2.Ö.1.Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır. (Sever, 2008, s. 143)</p> <p>2.Ö.2. İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p> <p>2.Ö.3. İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p>	<p>3.Ö.1. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir. (Sever, 2015, s.145)</p> <p>3.Ö.2. Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir. (Oğuzkan, 2013, s.373)</p> <p>3.Ö.3. Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez. (Şirin, 2000a, s. 36)</p>	<p>4.Ö.1. Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir. (Sever, 2015, s. 75)</p> <p>4.Ö.2. "Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşıır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşıır: Eylem içinde yansıma, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur. (Özdemir, 2002, s.132)</p> <p>4.Ö.3. "Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır. (Dilidüzgün, 2003, s.77)</p>	<p>5.Ö.1. İleri yaş gruplarında arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir. (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 96)</p> <p>5.Ö.2. Yazınsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır. (Bolat, 2003, s. 37)</p>

ÇOCUK EDEBİYATI ÖGELERİ

KONU

1.Ö.1. “Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır” (Oğuzkan, 2013, s. 371).

Çocuklar için kültürel mirası aktaran mitler, olağanüstü kahramanlara ve olaylara yer veriyor olması sebebiyle eğlendirici bir konudur. Dolayısıyla kültürel miras da sözlü kültür ürünleri ile eğlendirici ve dinlendirici bir konu olmaktadır. Kitapta bunu örnekleyen bölüm aşağıdaki gibidir.

“İkiz Gezginler antik kentte dolaşmaya devam ediyorlar. Roma Caddesi oyun oynamak için çok uygun bir yer. İki kardeş dükkanlara giriyor, Ege satıcı, Peri de alıcı oluyor. Ellerinde tarihin ilk paralarını tuttuklarını düşleyerek alışveriş yapıyorlar kendi aralarında. Altından yapılmış sürahiler, ünlü Lidya parfümleriyle dolu minicik vazolar, kırmızı giysiler ve Sardes’te dokunan değerli halılar alıp satıyorlar. Düşsel oyunları annelerinin seslenmesiyle noktalanıyor” (s. 47).

1.Ö.2. “Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır” (Sever, 2003, s. 121).

Başkişiler Ege ile Peri, efsanelerin izinin sürerken yeni dostluklar kurarlar. Kitabın aşağıdaki bölümünü okuyan çocukta da aynı şekilde dostluk ve arkadaşlık kurma isteği uyanacaktır.

“İkiz Gezginler kadın biçimindeki kocaman kayanın başına tırmanınca göz çukurlarından akan yaşları yakından görüyorlar. Taş kesilmiş de olsa, gerçekten ağlıyor Niobe Anne. Saçları arasında gezinen başka çocuklar da var. Peri ile Ege, Manisalı olduklarını söyleyen bu çocuklarla hemen arkadaş oluyorlar. Hepsi de Niobe efsanesini biliyor ve oralarda bu kayaya ‘Ağlayan Kaya’ adı verildiğinin söylüyor. İkiz Gezginler Niobe’nin başını okşuyor, sonra da Manisalı arkadaşlarıyla sarmaş dolaş olup fotoğraf çeken babalarına poz veriyorlar” (ss. 40-41).

1.Ö.3. “İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir” (Oğuzkan, 1994, s. 210).

Kültürel miras, evrensel bir konudur. Kitapların ele aldığı bu konu, evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırma özelliği taşıması bakımından önemlidir. Aşağıdaki bölüm de bu durumu örnekler türdedir.

“Yunanlar ve biz tarih boyunca iç içe yaşamış iki milletiz. Aynı toprakları, aynı kültürü, aynı gelenekleri paylaşmışız. Birbirimize o kadar yakınız ki... Size anlattığım binlerce yıllık Anadolu efsaneleri de hem eski Yunan tanrıları ve tanrıçalarının, hem Anadolu efsane kahramanlarının öyküleriyle süslüdür. Efsaneler birbirine karışarak iki ülkenin ortak kültür mirası olmuş, tarih boyunca Anadolu ile Yunanistan arasındaki kültür alışverişi sürmüştür. O kadar çok ortak yönümüz var ki onlarla.

Siz doğmadan önce annenizle Yunan adalarına bir gezi yapmıştık, diyerek söze karışıyor babaları. ‘Şu gördüğünüz Kos Adası’na uğramıştık. Oralarda öyle sıcak karşılandık ve o kadar çok dost edindik ki... Onlar da bizi ziyarete geldiklerinde, burada kendilerini evlerinde gibi hissettiklerini söylemişlerdi” (s. 89).

Tarihte yaşanmış her olay tüm insanlığı doğrudan ya da dolaylı yoldan etkilemiştir. Bu yüzden sadece Türk tarihi değil, yaşadığımız coğrafyadaki antik dönemde geçen tüm olaylar evrensel bir değer niteliğindedir. Kitapta Yunan tanrı ve tanrıçalarından bahsedilmesi evrensel insanlık değerleri açısından önemlidir. Çünkü Antik Yunan’da geçmiş olsa da bu kalıntılar bugün bizim topraklarımızdadır. Türk tarihine ait olmaması onun değerini değiştirmez. Yine alıntılanan Kos Ada’sında geçirilen günlerin dostluk ve sevgi içinde yaşanmış olması, iki ülke arasındaki ilişkilerin son derece dostane bir tutum sergilediğini göstermesi bakımından evrensel insanlık değerlerine uygun bir örnek oluşturmaktadır.

1.Ö.4. “Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. “Ya oluyorsa” yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur” (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s. 120).

Kitapların başkişileri Ege ile Peri, sürekli bir devinim halindedir. Somut kültürel miras ürünü olan tarihi mekanlarda oyunlar kurarak bir olay dizisi oluşturduklarını aşağıdaki örneklerle görebiliriz:

“Troyalıların dolaştığı sokakları adımlayacaklarını düşünen Peri ile Ege, heyecandan yerlerinde duramıyorlar. Anne ve babalarını arkalarında bırakıp koşu koşu antik kente dalıyorlar. İşte Troya'nın yıkık duvarları, uzayıp giden eski sokakları. İkiz Gezginler bir zamanlar ev olan, kırık taşlarla çevrili dörtgen alnın içine girdiler bile. Burada onlar gibi bir ailenin yaşamış olduğunu düşleyerek evcilik oynamanın keyfi bambaşka” (s. 20).

“Oynak adimli genç kızlar, oluşturdukları dans çemberine Peri ile Ege'nin annesini de katıyorlar. Babaları ise az ötede Çeribaşı Mahmut amca ve damadın arkadaşlarıyla omuz omuza vermiş halay çekiyor. İkiz Gezginler durur mu! Diğer çocuklarla el ele tutuşarak fırıl fırıl dönüyorlar büyüklerin çevresinde. Sonunda ter içinde kalıp yemyeşil çimenlere seriliyor, mavi gökte ağır ağır yol alan incecik bulutlara bakarak dinleniyorlar” (s. 27).

Birinci örnekte görüldüğü gibi İkiz Gezginler, gezip gördükleri yerlerin efsanelerini öğrendikten sonra gezilen yerlerdeki merak ettikleri alanlara girerler. Çocuklar burada geçmişte yaşanmış bir tarihi olayla oyun kurarak eylem içine girmiş olurlar. İkinci örnekte de ilk kez karşılaştıkları çingene düğününe hemen dahil olarak eyleme dahil olduklarını görürüz.

1.Ö.5. “Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır” (Sever, 2008, s. 120).

Sever'in bu ifadesini kitaptan alınan aşağıdaki örnek karşılar niteliktedir:

“Sonunda Kaz Dağı’na varan İkiz Gezginler’in arabası tırmanışa başlıyor. Peri ile Ege, sessizce çevrenin güzelliğini seyretmekte. Belli bir noktaya ulaştınca arabadan iniyorlar, artık ormanın içinden yürüyecekler. İşte hoplaya zıplaya ağaçların arasına daldılar bile. Burası harika bir orman. Ağaçların sık yaprakları arasından sızan güneş ışıkları rengarenk çiçeklerin üzerine düşüyor. Karşlarına çıkan derenin üzerine kurulmuş tahta asma köprüden geçerken, kendilerini ormanda kaybolmuş Hansel’le Gretel’e benzetiyorlar” (s. 29).

İkizlerin, buldukları ormanda, masal kahramanlarından Hansel ve Gratel’in akıllarına gelmesi çocuk gerçekliğini gösteren bir özelliktir. Çocukların kendilerini her an bir masal diyarında gibi düşlemeleri hayatı yetişkinlerden daha farklı bir gözle görmelerinden kaynaklıdır.

İLETİ

2.Ö.1. “Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır” (Sever, 2008, s. 143).

Aşağıdaki örnek çocuk okur için düş ve düşünce yetilerini geliştiren bir konuşma olarak örnek gösterilebilir. İkizlerin sorusu üzerine anne, Yunan halkının hislerinden ve Türk halkıyla ne tür etkileşimlerde bulduklarından söz ettikçe Ege ile Peri bir düşünce yetisi kazanabilirler.

“-Acaba oradaki Yunan çocuklar da bizim ışıklarımıza bakıyorlar mı anne?” diye soruyor Peri.

-Bakıyorlar tabii, diyor annesi. ‘Anadolu’yu özleyen dedeleri ve nineleriyle birlikte onlar da bakıyorlar mutlaka. Yunanlar ve biz tarih boyunca iç içe yaşamış iki milletiz. Aynı toprakları, aynı kültürü, aynı gelenekleri paylaşmışız. Birbirimize o kadar yakınız ki... Size anlattığım binlerce yıllık Anadolu efsaneleri de hem eski Yunan tanrıları ve tanrıçalarının hem Anadolu efsane kahramanlarının öyküleriyle süslüdür. Efsaneler birbirine karışarak iki ülkenin ortak kültür mirası olmuş, tarih boyunca Anadolu ile Yunanistan arasındaki kültür alışverişi sürmüştür. O kadar çok ortak yönümüz var ki onlarla” (s. 89).

Antik Yunan mitolojisi ile iki ülkenin birbirlerine kattıkları karşılıklı etkileşim, annelerinin açıklaması üzerine ikizlerin alımlama kurmalarını sağlaması bakımından da önemlidir.

2.Ö.2. “İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır” (Demirel, 2010, s. 62).

İkiziler, önceden öğrendikleri bilgiyi yeri ve zamanı geldiğinde kullanarak bilişsel özelliklerindeki gelişimi ortaya koyuyorlar. Bu da okurda aynı bilişsel davranışı gerçekleştirmeye yöneltecek bir eylem olur. Aşağıdaki konuşma bu ifadeyi karşılar niteliktedir.

“Anneleri anlatmayı kesip ikizlere bir soru soruyor:

-Bir şey satın almak isterseniz, karşılığında satıcıya ne vermeniz gerekir?

-Bunu bilemeyecek ne var Ege, diyor Ege. ‘Tabii ki para.’ Peri de kardeşini başıyla onaylıyor.

-Peki parayı kimin icat ettiğini de biliyor musunuz?

‘Lidyalılar!’ diye haykırıyor İkiz Gezginler bir ağızdan. Daha önce öğrendikleri bu bilgiyi unutmadıkları için sevinçliler” (s. 43).

2.Ö.3. “İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır” (Demirel, 2010 , s. 62).

Birinci örnekteki soru cümlesi kitabın bu bölümündeki iletiyi sezdirmesi bakımından önemlidir.

“ -Bir Çingene Obası, diyor İkiz Gezginler’in annesi. ‘Haydi gidip aralarına karışalım.’

Bu sözleri işiten Peri ile Ege coşkuyla el çırpıyorlar. Sokakta çiçek satarken gördükleri neşeli Çingenelerin yaşamını yakından izlemek için bundan iyi fırsat olur mu?” (s. 23).

“Sonsuz zenginliğin kaynağını bulduğu için sevinçten deliye dönmüş Midas. Saatlerce bahçede oyalandıktan sonra, karnının zil çaldığını fark edip saraya girmiş, türlü yiyeceklerle dolu sofrasına oturmuş. Ama tuttuğu her şey altına dönüştüğü için hiçbir şey yiyememiş. Kara kara düşünürken, çok sevdiği kızı girmiş içeriye. Midas her şeyi unutup ona sarılınca kızcağız altın bir heykele dönüşmez mi?” (s. 59).

Sözde soru cümleleri anlatımı zenginleştiren bir örtük anlam oluşturur. Her iki örnekte de sözde soru cümleleri anlatımı güçlendirmiştir. “Sevinçten deliye dönmek” , “Karnı zil çalmak” gibi deyimler de Demirel’in ifadesini örnekler niteliktedir. Çingenelerin yaşamına duyulan saygı ve Midas’ın açgözlülüğü iletisi zengin bir anlatımla verilmiştir.

DİL VE ANLATIM

3.Ö.1. “Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir” (Sever, 2015, s. 75).

Aşağıdaki alıntılar Türkçenin söz varlığını çocuğa göre durumlar oluşturarak yansıtması bakımından önemlidir.

“Tekirdağ’dan bu yana karayolunun iki tarafında uzanan pek çok ayçiçeği tarlası var. Ege ile Peri, kocaman sevimli yüzlerini güneşe döndürmeye çalışan bu çiçekleri çok sevdikleri için aralarına girmeye can atıyorlar. Onları kırmayan babaları, bir tarlanın kenarında durduruyor arabayı. Coşkuyla fırlayarak sapsarı çiçek denizine dalıyor çocuklar” (s. 10).

“Sabahın erken saatlerinde, kentin iki yakasını , aynı zamanda Avrupa ve Asya kıtalarını birleştiren Boğaziçi Köprüsü’nden İstanbul’u seyretmek ne kadar keyifli! Altlarında kocaman bir ırmak gibi akıp giden İstanbul Boğazi’ nin kıyılarına dizilmiş irili ufaklı evler, gecedan kalan tek tük ışıklar görüyorlar. Yukarıda ise güneşin doğuşunu müjdeleyen pembeliğiyle sonsuz gökyüzü uzanmakta” (s. 8).

Birinci alıntıda “sapsarı çiçek denizi” ikinci alıntıda “kocaman bir ırmak gibi akıp giden İstanbul Boğazı” ifadeleri Türkçenin anlatım gücünü yansıtan benzetmelerdir. Çocuğa göre durumlar oluşturularak yapılan benzetme sanatı, çocuk edebiyatı ürünleri için önemlidir.

3.Ö.2. “Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir” (Oğuzkan, 2013, s. 373).

Deyimler ve ikilemeler, çocukta okuma zevkini uyandıracak söz gruplarıdır. Eski ya da anlaşılması güz olmaması da önemlidir. Aşağıdaki alıntılarda geçen deyim ve ikilemeler Oğuzkan’ın bu ifadesini örneklemektedir:

“Bu efsane, dilimizde kullanılan ‘tuttuğun altın olsun’ deyimini hatırlattı Peri’yle Ege’ye. Alt katlarında oturan yaşlı teyzeyle ne zaman yardım etseler, hep böyle derdi onlara. Ama Kral Midas’ın başına gelenleri duyunca, pek de iyi bir dilek olmadığını düşünüyorlar şimdi” (s. 60).

“Çok güzel bir genç kız olan İo, Eski Çağ tanrıları tarafından cezalandırılarak inek biçimine sokulmuş. Zavallının cezası bununla da bitmemiş, onu sürekli rahatsız edecek bir at sineği yollamışlar peşinden. Kendisini sokup duran atsineğinden kurtulmak için sıçraya zıplaya kaçan İo’nun yolu İstanbul’a düşmüş. Kenti ikiye ayıran Boğaz’ın suları üzerinden atlayıp geçince, o çağın insanları buraya ‘Bosphoros’ yani ‘İnek Geçidi’ demişler” (ss. 8-9).

Birinci örnekte geçen “tuttuğun altın olsun” deyimini, ikinci örnekte geçen “sıçraya zıplaya” ikilemesi okuma zevki uyandırabilecek söz gruplarıdır.

3.Ö.3. “Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez” (Şirin, 2000a, s. 36).

Çocuğun, kitapta karşılaştığı dil masalsi bir biçimde, çocuğun renkli dünyasını harekete geçirebilecek türdendir. Benzetmeler, deyimler ve çocuğun bilmediği kelimeler -“çeribaşı” örneğinde olduğu gibi- kullanılarak çocuğa dıştan bakmadan yer yer açıklamalar yapılarak aktarılmıştır.

“O sırada gökyüzünü kaplayan bulutlar ay ışığını da gizleyince, zavallı Leandros denizin ortasında kapkara bir dünyanın içinde kalakalmış” (s. 14).

“Peri, Ege ve Alper eski anaokulu günlerinden söz ediyor, oradaki arkadaşları ile öğretmenlerini anıyorlar. O sırada, gökte uçan kocaman bir kuş çarpıyor gözlerine.

‘Şuraya bakın!’ diye bağıyor Alper. ‘Ne büyük bir kuş! Tüyleri altın gibi parlıyor’ (s. 15).

“Çevrelerini saran insanlara ‘Konuklarımız var,’ diye seslenerek buyruklar yağdıran bu adamın kim olduğunu çok merak ediyor Ege ile Peri. Herkes ona karşı çok saygılı davranmakta. Çocukların sorusunu gözlerinden anlayan anneleri, kulaklarına fısıldıyor:

-Bu adama çeribaşı denir, Çingene obasının başkanıdır” (s. 24).

KARAKTER

4.Ö.1. “Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2015, s. 75).

Sever’in bu ifadesini kitaptan aşağıdaki alıntılanan bölümde, omuz omuza çekilen halayda, acıyı azalttıklarını düşünen çocuklarda görmek mümkündür:

“Oynak adımlı genç kızlar, oluşturdukları dans çemberine Peri ile Ege’nin annesini de katıyorlar. Babaları ise az ötede Çeribaşı Mahmut amca ve damadın arkadaşlarıyla omuz omuza vermiş halay çekiyor. İkiz gezginler durur mu! Diğer çocuklarla el ele tutuşarak fırıl fırıl dönüyorlar büyüklerin çevresinde. Sonunda ter içinde kalıp yemyeşil çimenlere seriliyor, mavi gökte ağır ağır yol alan incecik bulutlara bakarak dinleniyorlar” (s. 27).

“Ağlayan Kaya’nın çevresinde neşeye saklambaç oynamaya başlayan çocukların kahkahaları dağlarda yankılanıyor. Sekiz yaşındaki Hasan, evlerinin çok yakında olduğunu, her gün arkadaşlarıyla buraya gelerek oyun oynadıklarını

anlatıyor Ege ile Peri'ye. Böylece Niobe'nin acısını azalttıklarını düşünürlermiş çocuklar” (s. 41).

İkizler, farklı kültürleri tanıyıp onların yaşantılarını deneyimlemek isteyen farklılıklara saygı duyan bir kişilik yapısına sahiptirler. Ağlayan Kaya'nın çevresinde tanıştıkları arkadaşları da son derece yardımsever ve duygusal bir kişilik oluşturmakta ki Niobe Anne'nin acısını gidermeye çalışırlar.

4.Ö.2. “Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşır: Eylem içinde yansıtma, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur” (Özdemir, 2002, s. 132).

Kitapta bazı karakterlerin dış görünüşleriyle bazılarının ise iç dünyasıyla yansıtıldığını görürüz. Aşağıdaki alıntılar Özdemir'in bu ifadesini örneklemektedir.

“Kirpi saçlı, mavi gözlü, beş yaşındaki torun Hüseyin ise onlara ters ters bakarak kuzusuna sarılıyor. Antik kentin çimenlerinde otlayan bu şanslı kuzunun adının da Cemile olduğunu söylüyor Hüseyin dede. Kuzu Cemile o kadar sevimli ki, İkiz Gezginler onu okşamak istiyorlar. Ama ellerini uzatır uzatmaz minik Hüseyin yaygarayı koparmaz mı!” (s. 45)

“İkiz Gezginler antik kentte dolaşmaya devam ediyorlar. Roma caddesi oyun oynamak için çok uygun bir yer. İki kardeş dükkanlara giriyor, Ege satıcı, Peri de alıcı oluyor. Ellerinde tarihin ilk paralarını tuttıklarını düşleyerek alışveriş yapıyorlar kendi aralarında. Altından yapılmış sürahiler, ünlü Lidya parfümleriyle dolu minicik vazolar, kırmızı giysiler ve Sardes'te dokunan değerli halılar alıp satıyorlar. Düşsel oyunları annelerinin seslenmesiyle noktalanıyor” (s. 47).

Hüseyin isimli karakterin fiziksel özellikleri verilmiş ve bir olay karşısındaki tepkisiyle karakterin kendisine ait olan bir şeyi ne kadar değerli gördüğü yansıtılmıştır. İkizler ise daha çok eylem içinde yansıtma, konuşma özellikleri kullanılarak gösterme yoluna başvurulmuştur.

4.Ö.3. “Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır” (Dilidüzgün, 2003, s. 77).

İkizler, bazı anlarda ufak aksilikler yaşar ya da birbirleriyle anlaşamadığı noktalarda tartışırlar. Ancak bu durum aralarında uzun sürmeden kapanır. Acıma duygusu ya da koşullanma yaratmadan mizah yoluyla ufak aksilikler halledilir. Aşağıdaki iki alıntı da bu durumu yansıtmaları bakımından önemlidir.

“İşte İkiz Gezginler Troya’ya vardılar. Babaları arabayı park eder etmez, emniyet kemerlerini çözüp dışarı fırlıyorlar. Az ötelinde çiçeklerle süslü yemyeşil bir park var. Sevinçle oraya doğru koşarken, birbirlerine çarpıp komik bir biçimde düşmezler mi! Önemli bir şey olmadığını gören anneleriyle babaları kahkahayla gülüyorlar onların haline” (s. 18).

“Troyalıların dolaştığı sokakları adımlayacaklarını düşünen Peri ile Ege, heyecandan yerlerinde duramıyorlar. Anne ve babalarını arkalarında bırakıp, koş koş antik kente dalıyorlar. İşte Troya’nın yıkık duvarları, uzayıp giden eski sokakları... İkiz Gezginler bir zamanlar ev olan, kırık taşlarla çevrili dörtgen alanın içine girdiler bile. Burada onlar gibi bir ailenin yaşamış olduğunu düşleyerek evcilik oynamanın keyfi bambaşka. Anneleriyle babaları Troyalı anne ve baba, çocuklarsa Troya’nın ikizleri oluyorlar” (s. 20).

ÇEVRE

5.Ö.1. “İleri yaş gruplarında arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir” (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 96).

Yalçın ve Aytaş’ın bu ifadesi serinin ilk üç kitabı için de önemlidir. Tarihi ortamların gezilmesi ve bu ortamlar hakkında efsaneler aracılığıyla bilgi verilmesi serinin temel anlayışını oluşturmaktadır.

“Babaları hava kararmadan önce Salihli’ye ulaşmak amacıyla olduğu için mola vermeksizin yola devam ediyorlar. Bu arada Peri ile Ege, üzerinde buldukları Batı Anadolu toprakları hakkında bilgi alıyor annelerinden. Orası eskiden Lidya bölgesi imiş. Eski çağlardaki Anadolu uygarlıklarından biri olan Lidyalılar, Manisa’nın ilçesi Salihli çevresine yerleşmişler. İkiz Gezginler, Çanakkale’de gezdikleri Troya bölgesinden sonra şimdi de Lidya bölgesini tanımaya

hazırlanıyorlar. Annelerinin anlattığına göre, Lidyalılar binlerce yıl önce dünyanın en zengin ve görkemli uygarlıklarından birini yaratmışlar orada. Başkentleri Sardes'in kalıntılarının bulunduğu bugünkü Sartköy, Salihli'nin yanı başındaymış. O çağda ünü tüm dünyaya yayılan bir kültür merkezi olan Sardes'in içinden Paktolos adlı küçük bir çay akarmış. Lidyalıların zenginliği işte bu çaydan kaynaklanıyormuş. Nasıl mı? Sularında bulunan altından. Gerçekten de günümüzde yapılan araştırmalar sonucunda o topraklarda altın olduğu kanıtlanmış" (s. 43).

"Konuşa konuşa Salihli'ye varmışlar bile. Şimdilik ilçeye girmiyor, karayolundan Sartköy'e doğru ilerlemeye devam ediyorlar. Köye varır varmaz yolun kenarındaki antik kent kalıntıları çarpıyor gözlerine. Arabanın yaklaştığını gören bekçi kulübesinden çıkıp yanlarına geliyor. Neredeyse akşam çökeceği için çevrede hiç ziyaretçi kalmamış. Eyvah, bekçi geç kaldıklarını söyleyip antik kenti gezmelerine izin vermeyecek mi acaba? Korktukları başlarına gelmiyor. Bekçi, İkiz Gezginler'in başlarını okşayıp istedikleri kadar dolaşmalarını söylüyor.

Ege ile Peri, sevinç çılgınlıkları atarak antik kente dalıyorlar. Burası harika bir yer. Geniş araziye dağılmış sütunlar, heykeller, sokaklar, caddeler ve daha neler neler var! Bir tabelada "Roma Caddesi" yazdığını görünce hemen oraya koşuyorlar. Babaları, caddenin kenarına dizilmiş düzenli dörtgen alanların bir zamanlar dükkan olduğunu açıklıyor ikizlere. Anneleri de, üç bin yıldır Sardes adıyla biline bu kentte Lidyalılardan sonra Romalıların ve Bizanslıların da oturduğunu söylüyor" (ss. 44-45).

İkizlerin karşılaştıkları her tarihi ortamla ilgili bilgi verilmektedir. Salihli'yi gezerlerken bu yerdeki tüm tarihi olayları anneleriyle olan konuşmalardan öğreniriz. Yukarıdaki iki alıntı da bunu örneklemesi bakımından önemlidir.

5.Ö.2. "Yazınsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır" (Bolat, 2003, s. 37).

İkizler Gzeginler serisini oluşturan olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortam, çevre ögesi için son derece önemlidir. Gezdikleri yerlerin fiziksel ortamı, tarihi yerleri hakkında bilgi vermek dışında insanların sosyal yaşamını da inceleyip toplumsal ortam hakkında da bilgi edinip çevre ögesini zenginleştirirler.

“İkiz Gezinler çok merak ediyorlar: İn cin olmayan bu uçsuz bucaksız arazide, üstelik koskoca bir kralın mezarının dibinde korkmadan nasıl yaşar bu insanlar? Yaşlı teyze sevecenlikle yanıtlıyor çocukların sorularını. Kışın yakındaki Uşak ilinde oturduklarını, yazın ise koyun yetiştirmek için buraya geldiklerini, iki köpeklerinin onlara bekçilik ettiğini söylüyor” (s. 71).

4.1.2. İkiz Gezinler İstanbul'dan Bodrum'a Kültürel Miras Eğitimi Ölçüt Tablosu

	Kültür	Eğitim-Kültür İlişkisi	Milli Kültür	Kültürel Miras Bilinci
KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ	<p>1.KM.1. Tylor'a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).</p> <p>1.KM.2. Parekh'e göre ise kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır. (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27)</p> <p>1.KM.3. İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir (Kongar, 1982, s. 15).</p>	<p>2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde oluştuğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir. (Ottaway, 1968, s. 25)</p> <p>2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılamama, yayılamama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).</p>	<p>3.KM.1. aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle milli kültürümüz yansıtılmalıdır. (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).</p>	<p>4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için bu eserlerin korunması ve saklanması gerektiği üzerinde durulmalıdır (Can, 2009, s. 3).</p> <p>4.KM.2. Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmece, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır. (Oğuz, 2004, s. 64)</p> <p>4.KM.3. Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığına içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalamı ve süregelen, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtabilir (Çiftçi, 2007, s. 100).</p>

KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ

KÜLTÜR

1.KM.1. Tylor’a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).

Kültürün özelliğini ifade eden sözcükler, bu kavramın ne kadar geniş kapsamlı bir kavram olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Aşağıdaki alıntılarda bu özelliği görmek mümkündür:

“Eski çağlarda pek çok tanrı ve tanrıçaya inanan insanlar, yaşadıkları kentlerde onlar için tapınaklar yaparlarmış. Bu tapınaklar tanrılarla tanrıçaların evi sayılır, insanlar oraya armağanlar bırakırlarmış” (s. 53).

“Yaşlı teyze sevecenlikle yanıtlıyor çocukların sorularını. Kışın yakındaki Uşak ilinde oturduklarını, yazın ise koyun yetiştirmek için buraya geldiklerini, iki köpeklerinin onlara bekçilik ettiğini söylüyor. Yanındaki küçük kız torunu imiş ve her ikisi de Melek adını taşıyormuş. Bunu duyan Ege ile Peri, Sartköylü dede-torun Hüseyinleri anımsıyor. Çocuklara büyükanne ya da dedelerinin adlarını vermek yörenin geleneklerinden biri olmalı” (s.71).

İlkçağ insanların gelenek, görenekleri onların inanış biçimlerine yansımıştır. İlk alıntıda bunu görürken ikinci alıntıda çocuklara büyükanne ve dedelerinin isimlerini verme geleneğini görüyoruz.

1.KM.2. Parekh'e göreyse kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27).

İkizlerin, farklı bir topluluk olan çingenelerin yaşamına dair edindikleri deneyim sırasında bu insanların hayatlarını nasıl düzenlediklerini öğrenmelerini işaret eden aşağıdaki konuşmalar Parekh'in ifadelerini yansıtmaları bakımından önemlidir.

“Sokakta çiçek satarken gördükleri neşeli Çingenelerin yaşamını yakından izlemek için bundan iyi fırsat mı olur? İkiz Gezginler’in arabasının çadırlara yaklaştığını gören insanlar arasında bir dalgalanma oluyor. Esmer, kapkara bıyıklı, iri yarı ve göbekli bir adam kalabalıktan sıyrılıp arabaya doğru yürüyor, açık cama eğilip altın dişlerin aydınlattığı bir gülümseyişle ‘Hoş geldiniz,’ diyor ve ekliyor: ‘Düğünümüz var, buyurun konuğumuz olun’ (s. 24).

“Peri ile Ege, içerideki renk renk giysili kadınların arasında oturan beyaz gelinlikli genç kızı kutluyorlar. Kapkara saçlı gelinin yüzü gelinliğinin rengi kadar ak bir boyayla kaplanmış. Maskeye benzeyen bu garip makyaj İkiz Gezginler’e çok ilginç geliyor.

‘Onlara özgü bir süslenme biçimi olmalı,’ diyor anneleri. ‘Çingene gelinlerinin böyle bir makyaj tarzı varmış demek.’

Diğer kadınlar da bu sözleri onaylayıp , bunun eski bir Çingene geleneği olduğunu söylüyorlar” (ss. 24-25).

“Çingeneler konusunda merak ettikleri her şeyi Çeribaşı Mahmut amcadan öğreniyorlar. At arabalarıyla dolaştıklarını, beğendikleri yerde çadır kurup konakladıklarını, yaptıkları sepetleri satarak geçindiklerini anlatıyor Mahmut amca. Özgürlüğü sevdikleri için kentlerin insanları kısıtlayan düzenine ve kalabalığına ayak uyduramaz, doğanın kucağında yaşamayı yeğlerlermiş” (s. 27).

Çingenelerin yaşam biçimi hakkında pek çok bilgi edindiğimiz bu alıntılarda bir grup insanın bireysel ve toplu yaşamlarını anlamada, düzenlemede kültürün belirleyici olduğunu gösterdiğini görebiliyoruz.

1.KM.3. “İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir” (Kongar, 1982, s. 15).

Serinin dört kitabında da insanın yarattığı maddi ve manevi kültürü örnekleyen konuşmalar, bölümler mevcuttur. Aşağıdaki ilk alıntıda Türk halkının konukseverliğini gösteren bir karakterin varlığı, manevi kültür değerini göstermesi bakımından önemlidir.

“Geceyi bölgede geçireceklerini duyan Hüseyin dede, Sartköy’de otel olmadığını söylüyor ve ‘Buyurun bizde kalın,’ diyor içtenlikle. Anadolu insanı öyle konuksever ki... İkiz Gezginler gittikleri pek çok yerde kendilerine yardımcı olmak için çırpınan kişilerle karşılaşacaklar; Hüseyin dede de onlardan biri” (s. 46).

“Sofranın ortasındaki kocaman tencerenin içi et ve pilav dolu. Mahmut amca, konuklar için getirttiği kalaylı bakır tabaklara kendi elleriyle yemek koyduktan sonra bir baş işaretiyle yemeği başlatıyor. Herkes bu işareti beklemiş olacak ki, aynı anda pek çok tahta kaşık ortadaki tencereye girip çıkmaya başlıyor. Peri ile Ege, neden kendilerinden başka kimseye taba verilmediğini şimdi anlıyor. Oba halkı ortak kaptan yemeğe alışkın ama kentli konuklarının ayrı tabaklarda yediğini biliyorlar. Böylesine duyarlı ve konuksever insanlar arasında olmak İkiz Gezginler’i çok mutlu ediyor” (s. 26).

Hüseyin dedenin misafirperverliği, Mahmut amcanınsa misafirlerinin alışkanlıklarına son derece saygılı tutumu manevi kültüre örnek olarak gösterilebilecek bölümlerdir.

“Tahta atın gıcırdayan basamaklarından aşağıya inen İkiz Gezginler, yine parktaki çeşmenin başına koşuyorlar. Ne kadar da susamışlar! Artık arkeologların ortaya çıkardığı kent kalıntılarını görmenin zamanı geldi. Binlerce yıl önce Troyalıların dolaştığı sokakların adımlayacaklarını düşünen Peri ile Ege, heyecandan yerlerinde duramıyorlar. Anne ve babalarını arkalarında bırakıp koşa koşa antik kente dalıyorlar. İşte Troya’nın yıkık duvarları, uzayıp giden eski sokakları...” (s. 20)

“O gün Antik Dünyanın Yedi Harikası’ndan ikincisini, Kral Mausolos’un anıtmezarını görecekler. Anıtmezar, Bodrum’un içinde. Kentin, halikarnassos adıyla bilindiği ve Karya uygarlığının başkenti olduğu çağda, oranın Kralı Mausolos’muş. Eşi Artemisia ile birlikte ülkeyi yöneten kral bir gün aniden ölüvermiş. Kraliçe o kadar üzülmüş ki, sevgili eşinin anısını yaşatmak amacıyla çok büyük bir mezar anıtı yaptırmaya karar vermiş. Bu iş için de antik dünyanın en ünlü mimar ve heykeltıraşlarını görevlendirmiş. Sonunda, basamaklı bir kaideye yerleştirilen mermer sütunlar üzerinde yükselen, piramit çatılı kocaman bir anıtmezar çıkmış ortaya” (ss. 93-94).

Üçüncü örnekteki Truva atı, ve dördüncü örnekteki Bodrum'daki Kral Mausolos anıt mezarı ise insanın yarattığı bütün araç ve gereçler olması sebebiyle maddi kültüre örnek oluşturmaktadır.

EĞİTİM-KÜLTÜR İLİŞKİSİ

2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir. (Ottaway, 1968, s. 25)

“Yaşlı adamın kırış kırış yüzünü aydınlatan gülüş, bir anda içlerini sevgiyle dolduruyor. Bu candan Anadolu insanlarıyla dost olmamak elde mi? Mehmet amca ile Melek teyze, konuklarını kulübelerine davet ediyorlar içtenlikle. Küçük bir mutfak bölümü ile tek göz odadan oluşan kulübeye girip yerdeki renkli kilimlere kuruyorlar. Sevimli Melek teyze onları rahat ettirmek için koşuşturup duruyor, yastık üstüne yastık getiriyor. Öyle sıcak bir dostluk ortamı var ki Peri ile Ege, çok sevdikleri akrabalarını ziyarete gelmiş gibi hissediyorlar kendilerini” (s. 72)

Mehmet amca ve Melek teyzenin içten ve samimi davranışları yetişmiş oldukları toplumun bireyi olmalarından kaynaklıdır. Türk toplumu misafirperver ve cana yakındır, bunu bireylerin davranışlarında görmek mümkündür. İnfomal eğitim yoluyla toplumun kültürünü yansıtan davranışlar, kişiliği gelişen bireyde varlık gösterir.

2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılamama, yayılamama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).

“O sırada Melek teyze, elinde sini denilen kocaman, yuvarlak bir tepsiyle beliriyor odanın kapısında. Sininin üzerinde neler yok ki! Melek teyzenin kendi elleriyle yaptığı keçi peyniri, köy ekmeği, tereyağı ve ayran. Herkes diz çökerek sininin başına toplanıyor. İkiz Gezinler yer sofrasında yemek yemenin tadına

varıyorlar. Ne de çok acıkmışlar! Mehmet amcanın tereyağı sürerek verdiği kahverengi ekmek dilimleri bir andan tükeniveriyor. Yemekten sonra siniyi alıp mutfağa giden Melek teyze, bu kez mis gibi kokan çay dolu bardaklarla geri dönüyor” (s. 73).

Yer sofrasında yemek yeme ve peynir, ekmek, tereyağı gibi temel besinlerin evde yapılması; artan tüketim kültürüyle birlikte unutulmaya yüz tutmuştur. Bu alışkanlığımıza gönderme yapılması kitaplar aracılığıyla bazı değerlerin gelecek nesillere aktarılabilceğini göstermektedir.

MİLLİ KÜLTÜR

3.KM.1 Aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan,yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle milli kültürümüz yansıtılmalıdır (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).

Antik dünyanın yedi harikası ve Salihli ilçesindeki Bintepeler, şehirlerimizdeki kültürel mirasımızı taşıyan tarihi mekanlardır. Bunlarla ilgili özelliklerin, tarihi mekanların geçtiği bölümler, “Milli Kültürümüz” temasında işlenecek bir parça olmak üzere seçilebilir.

“Efes’teki Artemis Tapınağı, Bodrum’daki Kral Mausolos’un Anıtmezarı, Babil’in Asma Bahçeleri, Rodos Heykeli, Mısır Piramitleri, İskenderiye Feneri ve Olimpiya’daki Zeus Heykeli. Üstelik, bunlardan sadece biri değil, ikisi bizim topraklarımızda. Bodrum’a gittiğimizde Kral Mausolos’un mezarını da göreceksiniz. Çok şanslı çocuklarsınız siz. Yurdumuzun kültür değerleri saymakla bitmez, hangi köşeye baksak eski bir uygarlıkla karşılaşıyoruz. Bütün bunların mirasçısı da sizlersiniz. Onları iyi korumalı ve sizden sonraki kuşaklara aktarmalısınız.” (s. 82)

“Sabah erkenden kalkıyor İkiz Gezinler. Anneleri o gün Bintepeler’deki Lidya krallar mezarlığına gideceklerinin, sonra da yollarına devam edeceklerini söylüyor. Kahvaltıdan sonra eşyalarını toplayıp otelden ayrılıyorlar. İkisi de Bintepeler’de neler göreceklarını çok merak etmekte. Salihli’den çıkınca babaları arabayı durduruyor.

-Bakın çocuklar, orası Sardes akropolisi, diyor karşıdaki yüksek tepeyi işaret ederek.

-Akropolis ne demek? diye soruyor Peri.

Anneleri eskiden bir kentin en yüksek tepesinin acropolis olarak adlandırıldığını ve savunma amacıyla kullanıldığını anlatıyor. Eski Çağ dünyasında her kentin bir akropolisi varmış, oraya bir kale kurulmuş. Barış zamanlarında bu yüksek tepenin eteklerindeki düzlükte yaşayan insanlar, düşman saldırınca hemen akropolise çıkıp kaleye girer, kapıları kapatıp kendilerini savunurlarmış” (ss. 64-65).

KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİ

4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için bu eserlerin korunması ve saklanması gerektiği üzerinde durulmalıdır (Can, 2009, s. 3).

Lidyalılardan kalan Bintepele ve İyonyalılarından kalma Efes antik kenti somut kültürel miras yapıtlarımızdır. Bu eserler insan eliyle yapılmış ve gelecek nesiller için korunması ve saklanması önemli görülen eserlerdir. Aşağıdaki alıntının ilkinde arkeolojik bir yapı olan tümülüstün, ikinci alıntıda ise Efes Antik Kentinden bahsedilerek bu yerlerin sahip olduğu özellikler üzerinde durulmuş ve kültürel mirasa sahip çıkma anlayışı sezdirilmiştir.

“Bintepele’de dolaşmayı sürdüren Peri ile Ege, büyülu yüzüğüyle ünlü Kral Giges’in tümülüsünü de buluyor. Amerikalı arkeologlar tarafından kazılan bu mezar, yörede ‘Karnıyarık Tepe’ olarak biliniyor. Çocuklar aynı adla anılan patlıcan yemeğini anımsayıp gülüşüyorlar. Tümülüsün girişinde kilitli bir demir kapı var. Orada karşılaştıkları bekçiler, anahtarın arkeologlarda olduğunu, onların da tatile gittiğini söylüyorlar. İkiz Gezinler de mezarın çevresinde dolaşıp üzerine tırmanmakla yetiniyorlar. Bu arada Lidya’nın son kralı Kroisos’un mezarının henüz bulunmadığını öğreniyorlar annelerinden. Efsanelerde yaşayan krallarıyla birlikte bu topraklarda yatan tüm Lidyalılara bugünün çocuklarından selam göndererek Bintepele’den ayrılıyorlar” (ss. 75-76).

“Başakların türküsü gitgide azalıp duyulmaz oluyor. İkiz gezginler şimdi Eski Çağ’da İyonya adıyla bilinen bölgeler ve İzmir’in Selçuk ilçesine gidiyorlar. İzmir’le Balat (Miletos) arasını kapsayan bu topraklarda tarihin ilk ve en önemli bilginleri yaşamış, pek çok bilimin temelleri burada atılmış. Peri ile Ege, öncelikle Efes antik kentini gezecekler.

(...)

Eski Çağ’da burada yaşayan insanlar Tanrıça Artemis’e inanır ve onun kentlerini koruduğunu düşünürlermiş. Artemis hem Ay Tanrıçası, hem de insanlara her şeyi veren bir bereket tanrıçasıymış.

Arkeologlar tarafından günışığına çıkarılmış mermer caddeler, özenle işlenmiş zarif sütunlar ve heykellerle donatılmış bu eski kent gerçekten büyüleyici bir yer. Özellikle kitaplık binası görülmeye değer. Efes’ten çok etkilenen İkiz Gezginler şimdiye dek Efes’e gitmemiş olan arkadaşlarının mutlaka bu sokaklarda yürümesini diliyorlar” (ss. 80-81).

4.KM.2. Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmece, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır. (Oğuz, 2004, s. 64)

Aşağıdaki birinci alıntıda Kral Midas efsanesi ve ikinci alıntıda ayçiçeklerinin olma süreci ile ilgili efsane, dilin somut olmayan kültür ürünlerinin aktarılmasında bir araç işlevi olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

“Bir gün Midas dağlarda dolaşırken, karşısına müzisyenliğiyle ünlü Tanrı Apollon çıkıvermiş. Apollon’un yanında bir çoban varmış. Çobanla Apollon, aralarında bir müzik yarışması düzenlemişler. Apollon lirini, çoban ise kavalını çalmış. Sonra da onları dikkatle dinleyen Midas’a ‘Hangimiz daha güzel çaldık?’ diye sormuşlar. Frigya Kralı, çobanın daha güzel çaldığını söyleyince Apollon fena halde öfkelenmiş. Koskoca Apollon, basit bir çoban karşısında nasıl yenik düşmüş! ‘Senin kulaklar iyi duymuyor galiba.’ demiş Midas’a. ‘Onları biraz uzatayım bari.’ O anda Midas’ın kulakları uzamış, uzamış birer eşek kulağına dönüşmüş” (s. 78).

“Coşkuyla fırlayarak sapsarı çiçek denizine dalıyor çocuklar. Çiçeklerin yuvarlak yüzlerine yakından bakınca henüz ayçekirdeklerinin oluşmadığını görüyorlar. Anneleri durur mu? Çiçeklerle kucak kucağa fotoğraflarını çekiyor, bir yandan da ayçiçeğine verilen diğer adlardan söz ediyor. Yüzlerini her zaman güneşe çevirdikleri için ‘günebakan’ veya ‘gündöndü’ diye adlandırılan bu çiçeklerin bir efsanesi varmış. Annelerinin anlattığı efsaneye göre bir köylü kızı Güneş Tanrısı’na aşık olmuş. Çok eskiden insanlar güneşi, atların çektiği ateşten arabasıyla göklerde dolaşan genç ve yakışıklı bir tanrı sanırlarmış. Köylü kızı her gün tarlaların ortasında oturur, sabahtan akşama dek güneşi izlermiş. Sonunda oturduğu yerde kök salarak, güneş nereye giderse yüzünü o yana döndüren kocaman sarı bir çiçeğe dönüşmüş.” (ss.10-11)

4.KM.3. “Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığında içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalanı ve süregelenini, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtacaktır” (Çiftçi, 2007, s. 100).

“Maviyle yeşilin sonsuzluğu ortasında pırıl pırıl parlayan güneşli adalara hayran kalan çocuklar, bu görüntünün ancak cennete yakışacağını düşünüyorlar. İyi ama cennette şeytanın işi ne? Burada sofra kurup yemek mi yemiş?

(...)

O da ne? Demir bir kafesle çevrilmiş kayanın üzerinde kocaman bir ayak izi görmezler mi! Bu ayak izi bir insana ait olamayacak kadar büyük. Üstelik yerde açtığı çukur öyle derin ki, izi çıkaran ayağın çok iri ve ağır bir gövdeyi taşıdığı anlaşılıyor. Peri ile Ege, şaşkınlıkla birbirlerine bakıyorlar. Gerçekten şeytan buraya ayak basmış olabilir mi bir zamanlar? Bu sorunun cevabını kimse bilmiyor. Efsanelerle gerçeklerin birbirine karıştığı yurt topraklarında kim bilir daha nelerle karşılaşacak İkiz Gezginler!” (ss. 36-37).

“Şeytan Sofrası” ismi, ikizlere hemen yaşadıkları toplumun inanışlarına dair çağrışımlarda bulunuyor. “Şeytan” ın ayak basmış olmasına inanmaları ya da

birbirlerine bakmaları toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojilerinde içselleştirdiklerini gösteriyor.

4.2. İKİZ GEZGİNLER İSTANBUL'DA KİTABI GENİŞLETİLMİŞ ÖZETİ

Anne ve babası arkeolog olan Peri ve Ege isimli ikiz kardeşler, yaşadıkları şehri keşfetmek, tarihi ve kültürel dokusunu öğrenmek için ailesiyle sürekli seyahat ederler ve onlardan şehrin efsanelerini dinlerler.

Bir cumartesi sabahı Peri, yeni doğan güne gözlerini açar ve kardeşi Ege'yi uyandırmak için odasına gider. İki kardeşin sabah kahkahaları, anne babayı da uyandırır ve ailecek hazırlanan kahvaltıda gün içinde gezilecek yerlerin planı yapılır.

Gezgin aile; o sabah kahvaltı sofrasında, oturdukları Kadıköy semtinden çıkıp Tarihi Yarımada'daki Sultanahmet Meydanı'nı, Kadıköy'den Eminönü vapuruna binerek, gezmeye karar verir. Vapurda Peri'nin gözüne balıkçı sandallarının takılması üzerine söylediği "Balıkçı kovaya deniz koyuyor." şeklindeki şiirsel cümleyi çok beğenen Murat isimli bir yolcuyla tanışır ve onunla sohbet ederek vapur yolculuklarını devam ettirirler. Bu genç adam çocuklara Kadıköy'e, buraya yerleşen ilk insanlar tarafından tam karşıdaki Sarayburnu'nu keşfedemedikleri için "Körler Ülkesi" anlamına gelen "Kalkedon" isminin verildiğini anlatır. Bu hikayeyi öğrenen ikizler, Avrupa yakasını daha güzel bulan ve buraya yerleşen ilk insanların ve kentin kuruluş efsanesinin de ne olduğunu Murat'tan dinlemek isterler ki İo'nun adını duydukları anda bu hikayeyi bildiklerini fark ederler. Yolcu Murat, İo'nun güzelliğinin başına nasıl dert açtığını, tanrılar tanrısı Zeus'un ona olan aşkının Zeus'un karısı Hera tarafından nasıl ineğe dönüştürülerek intikam kurbanı olduğunu, peşine takılan sinek yüzünden boğazı yüzerek geçmek zorunda kaldığını anlattıkça ikizler bilgilerini tazeler ve aralarda bu hikayeye eklemeler yaparlar, çocukların bu mitolojik öyküyü bilmesine şaşırarak Murat, okuduğu İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a kitabının kahramanlarıyla tanıştığını öğrenince şaşkınlığını ikiye katlar.

Vapurda yine mitolojik tanrılardan Poseidon'u ve deniz kızlarını görmüşçesine düşsel yolculuklara çıkan Ege ile Peri deniz tanrısının ve deniz kızlarının özelliklerini birbirlerine tekrar ederler. Aynı zamanda Kız Kulesi'ni

de görünce içinde prensesi varmışçasına zehirli üzüm sepetine karşı uyararak Kız Kulesi efsanesini anlatırlar.

Vapurdan indikten sonra ilk iş Mısır Çarşısına giden ikizler, çeşit çeşit ve kulağa komik gelen baharat isimleriyle eğlenirler. Ardından Ayasofya Müzesine giderler. Bu müzenin kubbelerinin 1453'te Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılıp camiye çevrildiğini, bugün de müze olarak kullanıldığını babalarından öğrenen ikizler; Ayasofya'nın içinde de saklambaç oynayarak, saklambaç oynarken de öğrendikleri bilgileri birbirleriyle paylaşarak, insanların dilek sütununda parmağını çevirmeye çalıştığını görüp dilekleri gerçekleştiren melekle konuşuyormuşçasına dilek sütununun hikâyesini öğrenerek keyifli vakit geçirirler. Yine Ayasofya müzesinde dönemeçlerden geçip üst galeriye ulaştıklarında annelerinden Zoe isimli imparatoriçenin duvar resmi üzerinden mozaik sanatının kare biçimindeki küçük taş parçalarının yapıştırılarak yapıldığını öğrenir ve ressam komşuları Südor çiftinin de mozaik sanatını bilmelerinin şaşkınlığını ve merakını yaşarlar.

Ayasofya'dan çıkıp Sultanahmet meydanına doğru ilerleyen İkiz Gezinler, anne ve babasının üniversiteden arkadaşı olan Çiğdem abla ile karşılaşırlar ve bu kez de ondan Sultanahmet Meydanı'nın geçmişine dair bilgiler edinirler. Sultanahmet Meydanı, Bizans döneminde Hipodrom olarak kullanılırdı. Atlı araba dövüşleri, gladyatör dövüşleri, vahşi hayvan dövüşlerinin yapıldığı bu meydanın, İstanbul'un en uzak geçmişini barındırdığı -İo'nun torunu Bizas- Bizantion kentinin burada kurulduğunu konuşurlar ve hep beraber Sultanahmet köftecisinde köfte yemeğe giderler.

Sultanahmet Meydanı'nın tarihi hakkında edindikleri bilgileri yine hayal dünyalarında canlandıran ikizler, tarihe yolculuk yapmışçasına meydanda dövüşen bir gladyatörün halkın başparmağını indirmediğini, mendil salladığını görek kurtulmasına sevinirler.

Buradan Sultanahmet Camisi'ne giden ikizler, bu caminin altı minareli tek cami olduğunu annelerinden öğrenir ve mavi çinilerin yoğunluğunu fark ederek de bu camiye neden Mavi Cami dendiğini de daha iyi anlarlar ve o günkü gezi son bulur.

Hafta içi okuldan geldikleri bir gün Ege ile Peri, annesinin yüksek lisans tezini vermek üzere Osmanlı döneminde askeri kışla olarak kullanıldığı için Taşkışla adıyla anılan İstanbul Teknik Üniveristesi Mimarlık fakültesine giderler. Bu binanın labirent gibi koridorları olmasından ötürü yine hemen bir düş oyunu kurarlar kendilerine ve efsaneye göre Girit Adasında Girit Kralı Minos'un hapsettiği boğa başlı, korkunç canavarın insan yemesini engellemek üzere bir labirent oyunu kurarlar ve canavarı yendikten sonra tekrar anneleriyle buluşurlar.

Yine bir cumartesi günü de ailece Şişli'deki Atatürk Müzesine ziyarete giderler. Halaskargazi Caddesinde yani "kurtarıcı gazi" anlamına gelen bu caddede bulunan Atatürk'ün evinde, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı yıllarına ait ilk planlarını yaptığını öğrenir ve onunla konuşuyormuşçasına düşüncelerini anlayabilmenin aslında Atatürk'ü görmek demek olduğunu fark ederler.

Bir sonraki hafta sonu da Yerebatan Sarnıcı'nı gezmeye giden İkiz Gezginler babasından sarnıcın yer altındaki su depolarına verilen isim olduğunu öğrenirken annelerinden de Gorgolar denilen üç kız kardeşten biri olan yılan başlı Medusa'nın mitolojik öyküsünü bir kez daha dinlerler. Mite göre Medusa kendisine bakanları yılanla çeviren korkunç bir canavardır ve bir gün cesur, genç bir delikanlı bu üç kız kardeşin yaşadığı mağaraya girme cesaretini gösterir. Cesur delikanlı canavarın gözlerine bakmadan ayna gibi kalkanını Medusa'ya tutunca Medusa taş kesilir ve cesur delikanlı bu başı Savaş ve Zeka Tanrısı Athena'ya verir. Bu öykünün ardından Athena'yı da görmek üzere ikizler, Arkeoloji Müzesi'ne yollanırlar.

Arkeoloji Müzesinde kafası kırık bir heykel olsa da göğsünde Medusa başını taşıyor olmasından hemen tanıyan ikizler, bunun dışında Kibele bereket tanrıçasını, Poseidon deniz tanrısını, Baştanrı Zeus'u da görerek Arkeoloji Müzesindeki gezilerini sonlandırırılar.

Arkeoloji Müzesinden Gülhane Parkı'na giden ikizler ardından Topkapı Sarayı'na giderler. Topkapı Sarayında Hazine Dairesi, Harem Dairesi ve Yemiş odasını gezerler. Cumartesi gezisi burada biterken pazar günü için de İstanbul sahil gezisi planlanır.

Pazar günü sahil şeridini gezen ikizler, Arnavutköy, Bebek, Rumelihisarı gibi yerlerin özelliklerini Fatih'in Rumeli Hisarı'nı İstanbul'u fethetmek için yaptırdığını

öğrenirler. Oradan Sarıyer'e devam eden gezginler, Sarıyer'e özgü börek ve muhallebiden yiyerek Rumelikavağı'na devam ederler. Rumelikavağı'nda çarpışan kayaların efsanelerini, yeni evlenen çiftlerin gelenekleri gereği Telli Baba'ya gittiklerini öğrenirler anne ve babalarından.

Sadece ailesiyle yaptıkları gezilerle gezme maceraları bitmeyen İkiz Gezginler aynı zamanda okul gezilerine de katılırlar. Okul gezisinde Füsun Öğretmeni Fenerbahçe ve Galatasaray tezahüratlarıyla epey yoran öğrenciler Beylerbeyi Sarayı'nı, Dolmabahçe Sarayı'nı gezerler ve öğretmenlerinden Anıtkabir'e gitmek için söz alırlar.

Son olarak bir cuma akşamı ailesiyle Vefa Bozacısında boza içmeye giden ikizler Atatürk'ün boza içtiği bardağın korunduğunu ve sergilendiğini görmenin sevinci ve şaşkınlığı ile gezme ve öğrenme serüvenlerini burada kısa bir ara verir.

4.2.1. İkiz Gezinler İstanbul'da Çocuk Edebiyatı Öğeleri Ölçüt Tablosu

	Konu	İleti	Dil ve Anlatım	Karakter	Çevre
Çocuk Edebiyatı Öğeleri	<p>1.Ö.1. Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. (Oğuzkan, 2013, s. 371)</p> <p>1.Ö.2. Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır. (Sever, 2003, s. 121)</p> <p>1.Ö.3. İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir. (Oğuzkan, 1994, s. 210)</p> <p>1.Ö.4. Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. "Ya oluyorsa" yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur. (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s.120)</p> <p>1.Ö.5. Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır. (Sever, 2008, s. 120)</p>	<p>2.Ö.1.Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır. (Sever, 2008, s. 143)</p> <p>2.Ö.2. İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p> <p>2.Ö.3. İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p>	<p>3.Ö.1. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının örnekleridir. (Sever, 2015, s.145)</p> <p>3.Ö.2. Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir. (Oğuzkan, 2013, s.373)</p> <p>3.Ö.3. Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez. (Şirin, 2000a, s. 36)</p>	<p>4.Ö.1. Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir. (Sever, 2015, s. 75)</p> <p>4.Ö.2. "Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşır: Eylem içinde yansıtırma, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur. (Özdemir, 2002, s. 132)</p> <p>4.Ö.3. "Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır. (Dilidüzgün, 2003, s.77)</p>	<p>5.Ö.1. İleri yaş gruplarında arka plan eğeri tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir. (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 96)</p> <p>5.Ö.2. Yazımsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır. (Bolat, 2003, s. 37)</p>

ÇOCUK EDEBİYATI ÖGELERİ

KONU

1.Ö.1. “Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır” (Oğuzkan, 2013, s. 371).

Çocuklar için gezmek ve görmek devinim de gerektirdiğinden eğlenceli bir iştir. İkizlerin bir gezi sırasında okul servisinde tezahürat yapmaları da çocukların eğlenmeyi, hareketli olmayı seven yanını önemsemesi bakımından değerlidir.

“Bütün Fenerbahçeliler ayaklanıp takımlarına tezahürat yapmaya başladı. Fenerbahçelilerin çoğunlukta olduğunu gören Galatasaraylı İkiz Gezginler, aynı takımı tutan arkadaşlarıyla birlikte avazları çıktığı kadar “Cimbombom!” diye bağırıyor, Fenerlilerin sesini bastırmaya çalışıyorlardı. Herkes coşmuş, otobüsün içi stadyuma dönmüştü.” (s.110)

1.Ö.2. “Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır” (Sever, 2003, s. 121).

“Sivri gagalı tombul sığırcıkların zıp zıp serçelerin, çatal kuyruklu kırlangıçların, kargaların ve martıların hem kendilerini hem seslerini iyi tanırdu İkiz Gezginler” (s. 79)

“Küçük kız boynunu büktü.

-Ben daha okula başlamadım.

Peri bilmişlik tasladığını düşünerek üzülmüştü. Küçük kızın gönlünü alıp onunla yakınlık kurmaya çalıştı. Harem Dairesi’nden çıkıncaya kadar Ege’yle birlikte onun yanında ayrılmadılar. Beş yaşındaki Ayşe çok utangaç bir çocuktü. Ama sıcakkanlı İkiz Gezginler onunla arkadaş olmayı başardı. Çok geçmeden Ayşe, Peri’yle el ele tutuşmuş, Ege’nin espirilerine kıkır kıkır gülmeye başlamıştı” (ss.100-101).

İkiz Gezginler’in içindeki hayvan sevgisi ve yeni tanıştıkları birine dostça yaklaşımları çocuk yüreklerindeki dostluk anlayışını gösteren bir örnektir.

1.Ö.3. “İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir” (Oğuzkan, 1994, s. 210).

“ -Yenen gladyatör yenileni öldürür çoğu zaman. Ama bunun için önce halka danışması gerekir. Halk yenilenin ölmesini istiyorsa başparmaklarını aşağı indirir, istemiyorsa mendil sallar. O zaman gladyatörün hayatı kurtulur. Ama kırk yılda bir olur bu. Baksana, birkaç kişi başparmağını aşağı indirdi bile.’

Peri korkuyla gözlerini kapattı.

‘Ne korkunç şey ben bakamam.’

Halkın çılgınlıkları beyinde yankılanıyor, kulakları uğulduyordu.

‘Hey Peri, aç gözlerini.’

‘Açamam Ege, o korkunç sahneyi görmek istemiyorum ben.’

‘Korkunç mu? Neresi korkunç bunun? Şu insanlara bir baksana.’

Merakla gözlerini açan Peri, herkesin mendil salladığını gördü. Başparmaklarını aşağı indiren birkaç kişi çoğunluğun arasında kaybolup gitmiş, halk yeniden gladyatörün canını bağışlamıştı. İki kardeş birbirine bakıp gülümsedi” (ss. 56-57).

Gladyatör dövüşleri, insanların köleleştirilmesi ve dövüşlerin üzerinden para kazanılmasını sağlayan son derece vahşi bir sistemdir. Bu bağlamda evrensel insanlık değerleri gereğince yanlış olan bu bir sistem de önemli bir örnek teşkil etmektedir.

1.Ö.4. “Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. “Ya oluyorsa” yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur” (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s. 120).

“Peri heyecanlanmıştı.

-Öyleyse ben de mozaik yapabilirim. Yazın kumsaldan topladığım bir sürü renkli taşım var.Onlarla mozaik bir imparatoriçe yapabilirim, değil mi anne?’

-Yaparsın, dedi annesi. Sana yol gösterecek bir mozaik ustası da var hem.

-Kim o?

-Kim olacak, Teoman abi” (ss. 47-48).

Peri, gördüğü bir sanat dalını hemen denemek istemiştir. Çocuğun hemen eyleme geçmek istemesi, bir şeyleri denemesi yapıtın olaylar zinciri içinde karakterleri eyleme sokması özelliğini göstermektedir.

1.Ö.5. “Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır” (Sever, 2008, s. 120).

“ -Atlarla ilgili yarışlar yapılyordu Egeciğim. Bunların en ünlüsü de at yarışlarıydı. Mavi ve yeşil giysiler içindeki yarışçılar dört atın çektiği iki tekerlekli açık arabalara biner, bu meydanda yarışırlardı. Kenardaki tribünlerde oturan halkın bir kısmı yeşilleri, bir kısmı mavileri tutar, herkes tuttuğu takıma tezahürat yapardı.’

-Futbol maçı gibi” (s. 5).

Ege, tarihte yaşanmış bir olayı hemen bir spor dalına benzetmesi çocuğun, yetişkinlerden farklı bir gerçekliği olduğunu örnekler türdedir.

İLETİ

2.Ö.1. “Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır” (Sever, 2008, s. 143).

“ -Olimposlu tanrıları da biliyoruz. Zeus, İo’yu inek yaptıktan sonra Tanrıça Hera ineğe bir at sineği yollamış, İo kendisini sokup duran atsineğinden kaçça kaçça Yunanistan’dan çıkıp İstanbul’a varmış. İstanbul Boğazı’nı bir sıçrayışta geçtiği için İnek Geçidi anlamına gelen Bosphoros adı verilmiş Boğaz’a.

-Vay canına, neler de biliyormuşsunuz! Bu tarih merakı nereden geliyor çocuklar?

-Annemizle babamızdan... dedi Ege. İkisi de arkeoloji okumuş. Bebekliğimizden beri bize tarihsel öyküler, efsaneler anlattılar hep. Eski çağlardan kalma birçok efsane biliriz biz” (s. 17).

İkizler, öğrendiği efsanelerle düş ve düşünce yetisini geliştirirler. Bosphoros kelimesinin anlamını biliyor olmaları ve tarihsel öykülerle yaşadıkları şehrin özellikleri hakkında anlam oluşturmaları bu diyalogta çok belirgindir.

2.Ö.2. “İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır” (Demirel, 2010, s. 62).

“İkiz Gezginler vapurdan inip Eminönü Meydanı’nın kalabalığına karıştılar. Sanki bir panayırın ortasına düşmüşlerdi. İnsanlar oradan oraya koşuşturuyor, sesler ve görüntüler birbirine karışıyordu. Kıyıdaki sandallarda balık-ekmek satan balıkçılar, ‘Çıtır çıtır bunlar!’ diye bağırarak simitçiler, iskelenin yanında balık tutan insanlar, rengarenk kovalardaki suların içinde oynaşan gümüş rengi balıklar, seyyar kasetçilerin tezgahlarından yükselen arabesk feryatlar ve daha neler neler... İkiz gezginler nereye bakacaklarını şaşırılmışlardı” (s. 28).

“Artık sıra Sultanahmet Camisi’ni görmeye gelmişti. Osmanlı padişahı I.Ahmet’in yaptırdığı camiye girmeden önce, İkiz Gezginler’den caminin minarelerini saymalarını istedi anneleri.

-Ben saydım, dedi Peri. Tam altı minaresi var bu caminin.

-Ne çokmuş, dedi Ege.

Anneleri önemli bir sır verir gibi, çocukların kulağına eğildi:

-Dünyada altı minaresi olan tek cami budur.

-Bizim semtteki caminin sadece bir tane minaresi var.

-Haklısın Peri, dedi annesi, ‘Genellikle öyledir. Birden çok minareli camileri ancak padişahlar ve aileleri yaptırabilirmiş eskiden. Onlar da en çok dört minareli olur. Ama bu altı minareli cami, türünün tek örneği” (ss. 58-59).

Eminönü civarındaki kalabalıkta gözlemedikleri insanlar duyuşsal gelişimi arttırır türdendir.Sultanahmet Camii hakkında annelerinden öğrendikleri bilgiler ise çocukların bilişsel gelişimlerinin arttıracak nitelikte bir örnek oluşturmaktadır.

2.Ö.3. “İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır” (Demirel, 2010, s. 62).

“Tarih öncesinden bu yana sayısız uygarlığın gelip geçtiği bu topraklar bugünün çocukları için hem çok değerli bir kültür mirası, hem de eski çağların büyüleyici efsaneleriyle dolu rengarenk bir masal dünyası” (s. 8).

Kitapta geçen bu ifadeler kültürel mirasla ilgili iletiyi doğrudan aktarmaktadır.

“ -Burada ne işler çeviriyorsunuz bakalım? Yine gezginlik mi yapıyorsunuz?

-Evet Çiğdem abla, dedi Peri. ‘İstanbul’un geçmişini keşfediyoruz. Ayasofya’yı gezdik, yorulduk, acıktık, şimdi de yemek yiyeceğiz” (s. 50).

Kitaplardaki “gezerek öğrenme ve kültürel mirasa sahip çıkma” iletisi yer yer doğrudan söylenmiş yer yer de “Burada ne işler çeviriyorsunuz bakalım?” ve “Yine gezginlik mi yapıyorsunuz?” gibi soru ifadeleri kullanılarak metnin içine yedirilmiştir.

DİL VE ANLATIM

3.Ö.1. “Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir” (Sever, 2015, s. 75).

“Ege, bak! Balıkçı kovaya deniz koyuyor!” diye bağırdı Peri” (s. 13).

“Şu minarelere bak,” dedi Peri, Ege’ye: “Neredeyse bulutlara degecekler” (s. 33).

“Okulun bahçesi dersten çıkan öğrencilerle doluydu. Bazıları banklarda oturmuş, kış güneşinin son ışıkları altında sohbet ediyor, bazıları da ayaküstü ders notlarını gözden geçiriyordu. Bahçenin tam ortasında mermerden yapılmış güzel bir havuz vardı. Bu havuz genellikle suyla değil, yaprakla dolu olduğu için “Yaprak Havuzu” adını takmışlardı” (s. 75).

Çocuğun yaratıcı yanı Türkçenin zengin anlatım gücü sayesinde de arttırılır. Söz varlığını arttıracak örnekler, çocuk edebiyatı ürünleri için oldukça önemlidir. Peri’nin kurduğu şiirsel cümle, “Yaprak Havuzu” benzetmesi, minarelerin yüksekliğinin “Neredeyse bulutlara degecek” şeklinde ifade edilmesi Türkçenin anlatım gücünü örnekler nitelikte ifadelerdir.

3.Ö.2. “Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir” (Oğuzkan, 2013, s. 373).

“Yavaş yavaş çöken karanlığın içinde yanmaya başlayan ışıkları ve gökyüzüne yükselen incecik minareleriyle İstanbul o saatte bir masal kentine dönmüştü” (s. 61).

“Çocukların içi içine sığmıyor, oturdukları yerde kaynaşıp duruyorlardı. Bir süre sonra bir ağızdan şarkı söylemeye başladılar” (s. 110).

“Ama daha Peri elini sürmeden, Ege kıkırdamaya başlamaz mı! Meğer tilki uykusundaymış. Uyur gibi görünüp göz ucuyla Peri’yi izliyormuş deminden beri” (s. 11).

Yinelenen masal kenti benzetmesi, çocuklar için sıkça kullanılan “İçi içine sığmamak”, “Tilki uykusunda olmak” deyimini çocuklarda okuma zevkini arttıracak nitelikte dil ve anlatım örnekleridir.

3.Ö.3. “Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez” (Şirin, 2007, s. 745).

“-Eminim eve döner dönmez Teoman ağabeylerin kapısını çalarsın. Ben de babaannemin kapısını çalıp mozaik pastayı gövdeye indireceğim.

-Obur! diye bağırdı Peri, kardeşine. Sen yemekten başka bir şey düşünmez misin?

Ege bu sözlere hiç alınmadı. Peri’ye nanik yaparak koşa koşa babasının yanına gitti. Bir yandan da bağıırıyordu: Mozaik pasta, mozaik imparatoriçeden iyidir, akıllım!” (s. 48)

Mozaik sanatı ile mozaik pastanın aynı diyalogta geçiyor olması yapıtın çocuk gerçekliğine uygun bir biçimde yazıldığını göstermektedir. Birbiriyle isim benzerliği taşıyan ancak farklı kavramları karşılayan sözcükler çocukların dikkatini fazlasıyla çeker ve bildiği bir kelimenin başka anlamını iyice öğrenene kadar onu sıklıkla kullanır. Bu diyalogta çocuğun mozaik kavramını bir sanat kolu olduğunu öğrenince kendi gerçekliğindeki mozaik pastayla eşleştirmesi söz konusudur.

KARAKTER

4.Ö.1. “Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2015, s. 75).

“Ege, yine bir yerlere saklandığı için, bir süre onu aramak zorunda kaldılar. Sonunda, annesi Ege’yi bir sütunun arkasından çıkardı ve kaçmasın diye elini sıkı sıkı tuttu. Ege bir ara annesinden kurtulup kaçmaya yeltendiyse de yemek lafını duyunca kuzu kuzu geri geldi” (s. 49).

“Anne ve babalarının alışveriş ettiği dükkanın önünde oyalanırken, Peri’nin aklına bir şey geldi. Bitişik dükkandaki yaşlı adamı göstererek, “Gel şu baharatçıyı işletelim,” diye fısıldadı kardeşine. Bu fikir Ege’nin çok hoşuna gitmişti.

-Tamam! Ama nasıl işleteceğiz?

Peri muzip muzip güldü.

Orasını bana bırak” (s. 30).

Çocukların bir yerlere kaçma, saklanma ya da kendinden yaşça büyük birilerini kandırmaya çalışma gibi özellikleri gerçek yaşamdan esinlenerek oluşturulmuş özelliklere örnek oluşturmaktadır.

“Annesi ve Peri gibi, Ege de resim yapmaya meraklıydı ama o daha çok karikatür ve çizgi romanına düşküdü. Ege’nin çizdiği karikatürler ve olmadık serüvenlerle dolu çizgi romanlar okulda elden ele dolaşır.” (s. 45)

“Peri, bilmişlik tasladığını düşünerek üzülmüştü. Küçük kızın gönlünü alıp onunla yakınlık kurmaya çalıştı. Harem Dairesi’nden çıkıncaya kadar Ege’yle birlikte onun yanından ayrılmadılar. Beş yaşındaki Ayşe çok utangaç bir çocuktü. Ama sıcakkanlı İkiz Gezgınler onunla arkadaş olmayı başardı. Çok geçmeden Ayşe, Peri’yle el ele tutuşmuş, Ege’nin espirilerine kıkır kıkır gülmeye başlamıştı.” (s. 100-101)

Peri, Ege ve annelerinin resim sanatına olan ilgisi, Peri'nin küçük bir kız çocuğuyla hemen arkadaşlık kurması da insanlarla iletişimde gösterdiği duyarlılığa bir örnek oluşturmaktadır.

4.Ö.2. “Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşır: Eylem içinde yansıtma, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur” (Özdemir, 2002, s. 132).

“Peri beyaz tenli, koyu kahverengi saçlı, kahverengi gözlerinin derinliklerinde yıldızlar parıldayan sevimli mi sevimli bir kız; ikiz kardeşi Ege ise kumral perçemli, cin bakışlı, çevik bir oğlan” (s. 7).

Karakterlerin kişisel özellikleri örneklenmiştir.

“Ege ise az önce Peri'yle konuşan genç adamla ahbap olmuş, derin bir sohbe dalmıştı. Tanısın tanımasın herkesle sohbet etmeye bayılırdı şu Ege.” (s.14)

“ -Ne meraklı çocuksun sen böyle,’ dedi genç adam, Ege'nin başını okşayarak.

-Ben de merak ettim,’ diye söze karıştı Peri.

Genç adam Peri'ye dönüp gülümsedi.

-Oo, bizim küçük şair de tarihe meraklı demek” (s. 16).

Yazar, Ege ile Peri'nin son derece sıcakkanlı çocuklar olduğunu eylem içinde yansıtma tekniğini kullanarak, tanımadıkları biri ile vapurda sohbet ederken örneklemiştir.

“Fusun Öğretmen, kah rica ederek kah azarlayarak bir kısmını yerine oturtmayı başarabildi. Ege'nin elebaşılık ettiği kalabalık grup ise hala şamataya devam ediyordu. Elebaşı yerine oturursa diğerlerinin de onu örnek alacağını düşündü Fusun Öğretmen. Ege'yi tatlılıkla ikna edecek bir yol bulmalıydı. Sert yaparsa işin daha da kötüye gideceğini biliyordu çünkü.

-Cimbombom! diye avaz avaz bağırmakta olan Ege, öğretmenin yaklaşmışını görünce azarlanacağını sanarak sustu. Herkesin içinde azar işitmekten hiç hoşlanmazdı” (s. 111).

Ege'nin iç dünyası, Füsun Öğretmenin bir davranışıyla yansıtılmıştır.

“Ege oynamaya can atıyor, aynı zamanda da korkuyordu.

-Ama öğretmenimiz görürse çok kızar.

-Merak etme, görmez. Onlar öbür salona geçerken biz biraz geride kalırız, iki şut atar yola devam ederiz. Kimse anlamaz bile.

-Ya vazoları devirirsek?

-Öf be Ege... diyerek yüzünü buruşturdu İbrahim. Amma da korkakmışsın. Biz de seni cesur bilirdik.

-Oynamazsan oynama, dedi Fatih. Ben topu yaptım bile. Tut İbrahim, kaleye ben geçerim.

İşte buna dayanamazdı Ege. Ne cesaretine laf söyletir ne de kaleye başkasını geçirirdi. Şartlar ne olursa olsun!

-Tamam, kesin artık! dedi. Ben geçerim kaleye” (s. 118).

Ege, eylem içinde cesur biri olarak yansıtılmış, İbrahim ise aklına koyduğunu yapan, gözü kara biridir.

“Herkes telaşla bağırarak havuza koşuyor, suyun içindeki Ege'ye bir sürü yardım eli uzanıyordu. Ama Ege, bu eller yerine havuzun kenarına tutunmayı tercih etti ve bir hamlede kendini dışarı çekti. Kimsenin yardımına ihtiyacı yoktu onun, kendi işini kendi halledebilirdi” (s. 76).

Kimseden yardım istemeyecek kadar gururlu davranan Ege, yine eylem içinde yansıtılma örneğiyle verilmiştir.

“ Şu minarelere bak, dedi Peri, Ege'ye ‘Neredeyse bulutlara değecekler”(s. 33).

“-Ege, bak! Balıkçı kovaya deniz koyuyor, diye bağırdı Peri” (s. 13).

Anlatımı güçlü olan Peri, şiirsel bir dille konuşmayı seviyor. Bu özelliğini de konuşurma yoluyla örneklenmesinden anlıyoruz.

4.Ö.3. “Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır” (Dilidüzgün, 2003, s. 77).

“Bunları anımsayınca Ayasofya’ya Efes’ten getirilen sütunları kardeşine de göstermek istedi Peri. Ama Ege hala ortada yoktu. Ayasofya’nın içinde rastgele dolaşarak onu aramaya başladı. Belki şu sütunun arkasında ya da şu kapının ardındaydı kardeşi. Mutlaka bir yere saklanmış, kıs kıs gülererek onu gözlüyordu uzaktan. Her zaman böyle yapardı bu Ege. Bir yere saklanır, Peri onu buluncaya kadar da ortaya çıkmazdı ama nereye saklanırsa saklansın mutlaka bulurdu onu Peri” (s. 36).

“-Obur! diye bağırdı Peri, kardeşine. Sen yemekten başka bir şey düşünmez misin?

Ege bu sözlere hiç alınmadı. Peri’ye nanik yaparak, koşa koşa babasının yanına gitti. Bir yandan da bağıırıyordu: “Mozaik pasta, mozaik imparatoriçeden iyidir, akıllım!” (s. 48).

“Meydanın ortasındaki fıskiyeli havuzun yanından geçerken, Peri birden karşıdan gelen genç bir kadına doğru koşmaya başladı. Bir yandan da avazı çıktığı kadar bağıırıyordu:

-Çiğdem abla, Çiğdem abla!

O, Çiğdem ablasıyla sarmaş dolaş olurken, arkadan yetişen Ege, üstlerine öyle bir atladı ki, neredeyse üçü birden yere devriliyordu. Bu rastlantı herkesi sevindirmişti. Anne ve babalarının en yakın arkadaşını çok severdi İkiz Gezginler” (s. 50).

Ege ile Peri isimli başkişiler yeri geldiğinde birbirleriyle alay edebilen ve espiriler yaparak olayları değerlendiren, acındırma duygusu hissettirmeyen iki karakteri örneklendirmektedir.

ÇEVRE

5.Ö.1. “İleri yaş gruplarında arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir” (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 96).

“-Evet Çiğdem abla, dedi Peri. İstanbul’un geçmişini keşfediyoruz. Ayasofya’yı gezdik, yorulduk, acıktık, şimdi de yemek yiyeceğiz.

-Tam yerine gelmişsiniz. İstanbul’un en uzak geçmişi bu Tarihi Yarımada yatar. İo’nun torunu Bizas, Bizantion kentini burada kurmuştu, daha sonra Konstantinopolis kuruldu ve burası Bizans’ın başkenti oldu. Bulduğumuz meydana da Bizans döneminde Hipodrom denirdi. ‘At’ anlamına gelen ‘hippos’ ile ‘yol’ anlamına gelen ‘dromos’ sözcüklerinin birleşmesinden oluşmuştur bu ad. Osmanlılar da buraya ‘At Meydanı’ demiştir. Bizans döneminde halk burada toplanır, düzenlenen gösterileri izlerdi” (ss. 50-51).

“Bir ara balkona benzeyen süslü bir bölmenin altına saklandı Peri. Tabelada oranın ‘Hünkar Mahfili’ olduğu yazıyordu. Ne demekti acaba? Tam bunları düşünürken, Ege onu sobeledi. Saklambaç oyunundan sıkılmışlardı artık. Babalarına gidip ‘Hünkar Mahfili’nin anlamını sordular. Babaları oranın padişahlara ayrılan özel bir yer olduğunu, padişahların camiye gelince orada namaz kıldığını söyledi” (s. 38).

“O gün Şişli’ye gidecek, Atatürk’ün evini gezeceklerdi. Herkes arabaya yerleşip emniyet kemerlerini bağladıktan sonra yola çıktılar. Boğaz Köprüsü’nden geçip kalabalık trafikte dura kalka ilerleyerek Şişli’ye vardılar. Babaları arabayı ara sokaklardan birine park etti. Oradan yürüyerek Halaskargazi Caddesi’ne çıktılar. Atatürk’ün evi o cadde üzerinde olduğu için, caddeye ‘Halaskargazi’, yani ‘Kurtarıcı Gazi’ adı verildiğini de bu arada öğrendiler” (s. 80)

“Nişantaşı’na gelmişlerdi. Babaları onlara yol kenarındaki birtakım taşları gösterdi ve bunların okçuluk yarışmalarında kullanılan hedef taşları olduğunu söyledi. Yaylarını geren okçular bu taşlara nişan alarak ok attıkları için, semtin adı ‘Nişantaşı’ olarak kalmıştı.” (ss. 82-83)

Arka planda üç seri kitapta olduğu gibi tarihi bir ortam vardır ve bu yerler hakkında bilgi verilmektedir. İkizlerin annesinin arkadaşı Çiğdem abla tarihi yarımada hakkında bilgiler vermeye devam ederek bu özelliği örnekliyor. Atatürk’ün

Şişli'deki evi ve babalarından öğrendikleri Nişantası'na dair bilgiler arka planda tarihi bir yer varsa bu yerlerin bilgilerinin verilmesine örnek oluşturmaktadır.

5.Ö.2. “Yazınsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre, olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır” (Bolat, 2003, s. 37).

Bir kitapta olaylar, belli bir fiziksel ve toplumsal ortamda geçer. Seride olayların geçtiği pek çok farklı fiziksel ortam vardır. Bölümlerde geçen olayları yaşayan karakterler de toplumsal ortamı oluşturması bakımından önemlidir.

“Sünnet Odası'nda yalnız kalan Ege, yatağı perde gibi saran mavi cibinliklere, sırma işlemeli ipek yatak örtüsüne dokundu. Burada bir zamanlar kendi yaşındaki şehzadeler yatmıştı demek. Acaba nasıl sünnet olmuşlardı? Sünnet olurken ağlamışlar mıydı? Tam bunları düşünürken, birden ortalık kararverdi” (s. 125).

Sünnet Odasında kalarak oluşturulan fiziksel ortam, toplumsal ortamdaki sünnet anlayışını bir sonucudur. Bu satırlarda olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortam anlamın oluşmasını örneklemektedir.

“Adamın biri, tam da İkiz Gezginler'in evinin önünde avaz avaz bağırıyordu:

-Bozaaaa, Vefa'nın! Vefa bozası geldiii!

Peri ile Ege, oyunu bırakıp pencereye koşular.

-Bozacı geçiyor, dedi Peri. Anne, boza alalım mı?

Annesinin yanıt vermesine fırsat kalmadan Ege atıldı:

-Bozacılar niye hep Vefa bozası diye bağırır? Marketten aldığımız boza şişelerinin üstünde neden hep ‘Vefa Bozası’ yazar?

-Vefa semtinde ünlü bir bozacı vardır da ondan, dedi annesi. Boza deyince orası akla gelir. Marketten aldığımız bozalar da orada yapılıyor” (ss. 131-132).

Seride çevre ögesini oluşturan bir diğer yer de Vefa bozacısı olmuştur. Bozanın sokaklarda bağırılarak satılıyor olması toplumsal ortamın özelliğini yansıtır türdendir.

4.2.2. İkiz Gezinler İstanbul'da Kültürel Miras Eğitimi Ölçüt Tablosu

KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ	Kültür	Eğitim-Kültür İlişkisi	Milli Kültür	Kültürel Miras Bilinci
	<p>1.KM.1. Tylor'a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).</p> <p>1.KM.2. Parekh'e göreyse kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır. (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27)</p> <p>1.KM.3. İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir (Kongar, 1982, s. 15).</p>	<p>2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir. (Ottaway, 1968, s. 25)</p> <p>2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılamama, yayılamama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).</p>	<p>3.KM.1. aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihi mekânlar, tarihi şahsiyetler, tarihi eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle milli kültürümüz yansıtılmalıdır. (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).</p>	<p>4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için bu eserlerin korunması ve saklanması gerektiği üzerinde durulmalıdır (Can, 2009, s. 3).</p> <p>4.KM.2. Mithler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmece, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır. (Oğuz, 2004, s. 64)</p> <p>4.KM.3. Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığında içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalamı ve süregelen, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtabilir (Çiftçi, 2007, s. 100).</p>

KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ

KÜLTÜR

1.KM.1. Tylor’a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).

“Artık sıra Sultanahmet Camisi’ni görmeye gelmişti. Osmanlı padişahı I.Ahmet’in yaptırdığı camiye girmeden önce, İkiz Gezginler’den caminin minarelerini saymalarını istedi anneleri.

-Ben saydım, dedi Peri. Tam altı minaresi var caminin.

-Ne çokmuş, dedi Ege.

Anneleri önemli bir sır verir gibi, çocukların kulağına eğildi:

-Dünyada altı minaresi olan tek cami budur.

-Bizim semtteki caminin sadece bir tane minaresi var.

-Haklısın Peri, dedi annesi, “Genellikle öyledir. Birden çok minareli camileri ancak padişahlar ve aileleri yaptırabilirmiş eskiden. Onlar da en çok dört minareli olur. Ama bu altı minareli cami, türünün tek örneği. Haydi şimdi de içini görelim.” (ss. 58-59)

“-Çiğdem ablanızı yormayın artık, diyerek araya girdi anneleri. Fakültedeki öğrencileri yetmedi, bir de siz çıktınız başına. Hadi bakalım, hep beraber Sultanahmet Köftecisi’ne gidiyoruz şimdi.

Ege atıldı:

-Çiğdem abla da geliyor mu anne?’

-Gelecek tabii. Fırsat bulmuşken biz de eski günleri anarız. Öğrenciyken az mı geldik buraya köfte yemeye. Hadi Çiğdem, itiraz istemem.’

Hep birlikte karşı kaldırıma geçip tarihi köfteci dükkanına girdiler. Alt kat çok kalabalıktı; neyse ki üst katta boş bir masa bulabildiler. Çok acıkan İkiz Gezginler, önlerine konan köfte ve piyaz tabaklarını silip süpürürken bir yandan da büyüklerin sohbetine kulak veriyorlardı” (s. 52).

Toplumun inançlarını temsil eden tapınaklar toplumun önemli bir kültür parçasını oluşturmaktadır. Diyalogta geçen Sultanahmet Camii ile ilgili bilgiler, toplumun inancına ve geçmişine dair önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca bir bölgeyle özdeşleşen geleneksel hale gelen yemek türü de anne ve çocuklar arasında geçen diyaloglar sayesinde sezdirilmektedir.

1.KM.2. Parekh'e göreyse kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır. (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27)

“ -O insanların hepsi buralarda oturmuyor,’ dedi annesi. ‘İstanbul’un dört bir yanından geliyorlar. Koskoca İstanbul’da aynı günde evlenen bir sürü çift olması doğal tabi. Telli Baba’yı ziyarete geliyorlar.

-Telli Baba mı? O da kim?

-Bu semtte türbesi olan bir ermiş. Halkın inanışına göre, insanlar bu türbeye gelip dua eder ve türbeden gelin teli alırlarsa, dilekleri gerçekleşmiş. Dilekleri gerçekleşince de aldıkları telleri geri getirmeleri gerekiyormuş. Bu gelinlerle damatlar da evlenmeyi dilemişler herhalde. Yolun kenarındaki kalabalığı görüyor musunuz? İşte orası Telli Baba türbesi Herkes türbeye girmek için sıra bekliyor.” (s.106)

“Bu sözleri duyan babaları, Ayasofya’nın aslında bir Bizans kilisesi olduğunu, Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u almasından sonra camiye çevrildiğini söyledi. Minareler de o zaman eklenmişti.

Günümüzde müze olarak değerlendirilen Ayasofya’nın önünde farklı ülkelerden gelen kalabalık turist grupları vardı. Onların arasına karışan İkiz Gezginler, Ayasofya’nın bahçesine girdiler” (s. 33).

“ -Oğlumuz maşallah diyelim sultanım. Bugün erkekliğe adım atıyor.

-Ben sizin oğlunu değilim! diye atıldı Ege. Őehzade falan değilim ben. Bir yanlışlık yapıyorsunuz. Ben... ben, bu sarayı geziyordum, Őehzadenin yatağında uyuyakalmışım.

Güzel kadın, Ege'ye Őefkatle gülümsedi.

-Sevgili Őehzademiz daha uyanamamış, hala rüya görmekte, dedi. Biraz da korkuyor tabii. Ama sünnet olduktan sonra çok eğleneceğinizi unutmayınız oğlum. Biliyorsunuz sizin için muhteşem bir sünnet düğünü hazırladık. Bahçeden gelen sesleri duymuyor musunuz? Őenlikler başladı bile” (s. 128).

Gerek Telli Baba'ya giden insanlar gerekse erkek çocukların sünnet oluşu sarayda geçen bir diyalogta verilerek bir grup insanın bireysel ve toplu yaşamlarını anlamada ve düzenlemede inançların ne kadar önemli olduğunu gösteren özellikler taşımaktadır.

1.KM.3. “İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir” (Kongar, 1982, s. 15).

“Annelerinin okulu, İstanbul'un en güzel tarihi yapılarından biriydi. Taksim yakınındaki bu görkemli yapı, Osmanlı padişahı Abdülaziz döneminde askeri kışla olarak yaptırıldığı için “Taşkışla” olarak anılıyordu. Taşkışla, artık İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Mimarlık fakültesi olarak kullanılmaktaydı. İkiz Gezginler'in annesi de bu üniversitenin Güzel sanatlar Bölümü'nde öğrenciydi.” (s. 64)

“Denizin ortasında küçücük bir eve benzeyen bir kule yükselmekteydi. Dikkatle bakan Ege, kuleye bir sandalın yanaştığını gördü. Acaba bu sandal? Elini alnına siper ederek bir daha baktı. Artık kuşkusu kalmamıştı. Kulede tek başına yaşayan prensese yiyecek taşıyan sandaldı bu.

(...)

Bir bilici bu güzel prensesin yılan sokması sonucunda öleceğini bildirmışti. Babası Bizans İmparatoru, bunu duyunca çok üzölmüş, günlerce düşünüp taşınarak kızını ölümden korumanın çaresini aramıştı. Sonunda denizin ortasına bir kule yaptırmaya ve prensesi oraya kapatmaya karar verdi. Böylece zavallı kız orada tek

başına yaşamaya başladı. Prensesin gördüğü tek insan, kendisine yiyecek getiren kayıkçıydı. İmparator kızına kayıkla yolladığı yiyecekleri önceden titizlikle kontrol ediyor, kuleye kayıkçıdan başka kimseyi yanaştırmıyordu. Ne var ki, koskoca imparator da olsa yazgıya engel olamadı.

Bir gün saray mutfağında prenses için yiyecek hazırlanıyordu yine. O sırada, nereden çıktığı belli olmayan zehirli bir yılan, kimseye fark ettirmeden üzüm sepetinin içine giriverdi. Kontrol sırasında da gözden kaçmış olacak ki, kayıkla birlikte prensesin yanına yollandı. Pek sevdiği üzümlerle dolu sepeti görünce çok sevinen prenses, en üstteki salkımı afiyetle yedikten sonra sepeti başucuna bırakıp yattı. O gece zavallı kız mışıl mışıl uyurken, yılan sinsice üzümlerin arasından çıktı ve prensesi sokuverdi. Salacak açıklarındaki bu kuleye de bundan sonra “Kız Kulesi” adı verildi” (ss. 26-27).

İstanbul Teknik Üniversitesi’ndeki Taşkışla maddi kültüre, Kız Kulesi efsanesi ise manevi kültüre örnek göstermektedir.

EĞİTİM-KÜLTÜR İLİŞKİSİ

2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir (Ottaway, 1968, s. 25).

“-O insanların hepsi buralarda oturmuyor, dedi annesi. İstanbul’un dört bir yanından geliyorlar. Koskoca İstanbul’da aynı günde evlenen bir sürü çift olması doğal tabii. Telli Baba’yı ziyarete geliyorlar.

-Telli Baba mı? O da kim?

-Bu semtte türbesi olan bir ermiş. Halkın inanışına göre, insanlar bu türbeye gelip dua eder ve türbeden gelin teli alırlarsa, dilekleri gerçekleştirmiş. Dilekleri gerçekleşince de aldıkları telleri geri getirmeleri gerekiyormuş. Bu gelinlerle damatlar da evlenmeyi dilemişler herhalde. Yolun kenarındaki kalabalığı görüyor

musunuz? İşte orası Telli Baba türbesi Herkes türbeye girmek için sıra bekliyor.” (s. 106)

Telli Baba örneği, toplumsal anlayışın bireylerin psikolojine de nasıl etki ettiğini göstermesi açısından önemli bir özelliktir.

“Kendilerine yeni bir oyun ararken, az ötedeki kalabalığı fark ettiler. İnsanlar mermer bir sütunun önünde kuyruk olmuştu. Hayret! Etrafta bir sürü sütun varken, neden o sütunun başına toplanmıştı herkes? Ne özelliği vardı sütunun?

Kalabalığa karışıp sütuna yaklaştılar. Sütunun üzerinde bir delik vardı. İnsanlar başparmaklarını bu deliğe sokup çıkarıyorlardı. Hepsi sırayla aynı hareketi yapıyordu robot gibi. Bunların arasında anneleri de vardı. Çocukların merakla kendisine baktıklarını görünce, durumu açıklamaya girişti:

-Bu bir dilek taşıdır çocuklar. Efsaneye göre, başparmağını bu deliğe sokup dilek tutan kişilerin dilekleri gerçekleşirmiş. Burada bekleyen bir melek gerçekleştirmiş dilekleri.” (s. 39)

İnsanların dilek taşında dilek dilemeye çalışmaları da toplumdaki yaygınlaşan bazı anlayışların bireylerin davranışlarına nasıl etki ettiğini gösteren bir özelliktir.

“Ayşe'nin annesi Peri ile Ege'nin kızına yakınlık göstermesine çok sevinmişti. Onun içine kapanık bir çocuk olduğunu, kimseyle kolay kolay arkadaşlık kuramadığını anlatıyordu. Ama bu sevimli ikizlerin yanında bambaşka bir çocuk olmuştu kızı. Kocaman çantasından üç elma çıkarıp Ayşe'yi yanına çağırdı. Ayşe, elmayı çok sevdiği için evden çıkmadan önce çantasına atmıştı bu elmaları.

‘Al bakalım,’ dedi Ayşe'ye. ‘Gökten üç elma düştü. Biri sana, biri Peri'ye, biri Ege'ye.’

Küçük Ayşe, elmalarla birlikte İkiz Gezginler'in yanına koştu. Yüzünde kocaman bir gülümsemeye ‘Yemiş yer misiniz?’ diye sordu. ” (s. 101)

2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılamama, yayılamama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).

“-Biliyor musunuz, Anadolu’yu gezip efsanelerin izlerinin arayan iki çocukla ilgili bir kitap okumuştum geçenlerde. Onlar da sizin gibi ikizdi. Kitabın adı da...

-İkiz Gezinler İstanbul’dan Bodrum’a!, diye bağırdı Peri’yle Ege koro halinde.

-Evet, kitabın adı buydu. Siz de mi okudunuz?” (s. 17)

“Dolmabahçe Sarayı’nın önünde otobüsten indikleri anda birden yağmur boşandı. Alelacele bilet alan Füsun Öğretmen, çocukları koştura koştura bahçeden geçip saraya soktu.

(...)

Başka bir odaya yaklaşırken, ‘Şimdi sessiz olun,’ dedi Füsun Öğretmen. ‘Atatürk’ün yatak odasına giriyoruz.’

(...)

Çocukların hepsi duygulanmıştı. Çıt çıkarmadan odada dolaşıyor, Atatürk’ün eşyalarına dokunuyorlardı. Onların bu halini gören Füsun Öğretmen, ilk fırsatta hepsini Ankara’ya, Anıtkabir’e götürmeye karar verdi” (ss. 122-123).

Kitabın içinde geçen bir karakterin, kültürel değerleri konu edinen bir kitap okuduğunu belirtmesi bir iletişim kanalı olan kitapla pek çok konunun yaygınlaşabileceğini göstermektedir. İkinci örnekte öğretmenin okul gezisi düzenlemesi de müfredatın içindeki okul gezilerinin öğrencilerin eğitiminde ne kadar önemli olduğuna dikkat çeken bir konuşma oluşturmaktadır.

MİLLİ KÜLTÜR

3.KM.1. Aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıla, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle milli kültürümüz yansıtılmalıdır (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).

“ -Çok eskiden İstanbul bomboşmuş,’diyordu genç adam. ‘Buraya ilk gelen insanlar Asya yakasına yerleşip Kadıköy’ü kurmuşlar. Tabii adı Kadıköy değil, Kalkedon’muş o zamanlar. Daha sonra başkaları da gelmiş. Yeni gelenler, Avrupa yakasını daha çok beğendikleri için, Kadıköy’ün tam karşısındaki kıyıya, yani bugünkü Sarayburnu’na yerleşmişler. Onlara göre, orası her bakımdan üstünmüş. Bunun üzerine, kendilerinden önce geldikleri halde, oranın güzelliğini göremeyip Kadıköy’e yerleşenleri kör sanmışlar. Kadıköy’e de ‘Körler Ülkesi’ adını takmışlar” (s. 15).

Kültürel mirasımızın somut olmayan kültür değerlerinden bir yer ismine dair efsaneyi görürüz bu diyalogta. Kadıköy semtinin adını nasıl bir efsaneden aldığı belirtilmektedir.

“3/B sınıfı öğrencileri, ikişer kişilik sıralar halinde Beylerbeyi Sarayı’nın bahçesinde yürümeye başladılar. Fusun Öğretmen’in ‘Sırayı bozmayın,’ uyarıları eşliğinde sarayın önündeki mermer basamaklara tırmanarak kocaman kapıdan içeri girdiler. Onları gezdiren rehber, 32. Osmanlı padişahı Abdülaziz’in burayı 1865 yılında yazlık saray olarak yaptırdığını söyledi. Sarayın değerli halılarla kaplı salonları antika eşyalarla doluydu. Çeşitli Avrupa ülkelerinin kral ve kraliçeleri, padişahı ziyaret etmek için İstanbul’a geldiklerinde bu sarayda konuk edilmişti. Sarayın pencerelerinden Boğaziçi’nin güzel manzarası görünüyordu” (s. 116).

Tarihi yerlere yapılan okul gezisi, milli kültürümüz temasında geçen tarihi yerler konu örneklerine önemli bir örnek metin oluşturacak türdendir. Tarihi yerle ilgili geçen bu betimsel anlatım, tarihi bir yer olan Beylerbeyi Sarayı ile ilgili özellikleri vermesi bakımından önemlidir.

“Atatürk’ün evi, günümüzde müze olarak kullanılan, pembe boyalı, üç katlı ahşap bir evdi. Kaldırılma sıralanmış gri apartmanların arasında pembe rengiyle hemen göze çarpıyordu. İkiz Gezginler heyecanla içeri girdiler. Bir zamanlar Atatürk’ün yaşadığı bir evde dolaştıklarına inanamıyorlardı. Atatürk, 1919 yılında Kurtuluş Savaşı’nın planlarını o evde yapmış, sonra Anadolu’ya geçerek savaşı başlatmıştı. Atatürk’e ait salon ve odaları, Atatürk’ün annesi Zübeyde Hanım ile kardeşi Makbule Hanım’ın yaşadığı bölümleri gezdiler. Camlı dolaplarda Atatürk’ün özel eşyaları sergileniyordu. Güzel kumaşlardan dikilmiş gömlek ve kostümlere, askeri üniformalara, çeşit çeşit ayakkabı ve çizmeye hayranlıkla baktılar” (ss. 80-81).

Yine Atatürk’ün evi ile ilgili verilen özellikler de tarihi bir mekan olması itibariyle önemlidir. Bu tarihi mekanı gezen ikizler, buranın özelliklerini gezip görünürken daha kalıcı öğrenmenin de tadına varırlar.

“Gemliğe doğru

Denizi göreceksin

Sakın şaşırma.

Bir yurt gezisi sırasında, Bursa’nın Gemlik ilçesine yaklaşırken annesinden duymuştu bu şiiri Peri. Arabaları karayolunda ilerliyor, Ege’yle peri de arka koltukta kendi aralarında konuşarak çevreyi seyrediyorlardı. Birden anneleri onlara doğru dönerek bu şiiri okumuş, ikizlerin bir şey demesine fırsat kalmadan da deniz serilivermişti önlerine. Denizle karşılaşmaları o kadar ani olmuştu ki anneleri Orhan Veli’nin dizeleriyle uyarırsa gerçekten çok şaşıracaktı. Sonra babaları, oranın Gemlik Körfezi olduğunu söylemişti. Gemlik’e uğrayıp koca bir kavanoz dolusu zeytin almışlardı o gün” (s. 14).

Bu diyalog, Milli Kültürümüz temasının konu örneklerinden “şehirlerimiz” özelliğine uygun olarak Bursa şehrimizin Gemlik ilçesi ile ilgili bilgiler içermektedir.

“Günümüzde müze olarak değerlendirilen Ayasofya’nın önünde farklı ülkelerden gelen kalabalık turist grupları vardı. Onların arasına karışan İkiz Gezginler, Ayasofya’nın bahçesine girdiler. Bahçede, anneleri, bu kubbeli kilisenin Bizans imparatorlarının taç giyme törenleri için yapıldığını anlattı onlara. Sonra hep birlikte binaya yöneldiler. O anda Fatih Sultan Mehmet’i düşündü Ege. 1453 yılının

29 Mayıs günü, İstanbul fatihi olarak beyaz atının üzerinde Ayasofya'ya giren genç Osmanlı padişahı neler hissetmişti acaba?" (s. 34)

Tarihi mekanlar için kullanılan bir diğer örnek de Ayasofya'dır. İkizlerin, Ayasofya müzesini gezerken buradaki merasimlere dair öğrendikleri bilgiler ve kendilerini tarihi bir anda hissetmeye başlamaları milli kültürümüze dair geliştirdikleri merak açısından önemli bir örnektir.

KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİ

4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için korunması ve saklanması gerektiği üzerinde durulmalıdır (Can, 2009, s. 3).

“Gurur duymuştu Peri, çünkü Antik Dünyanın Yedi Harikası'ndan biri kendi ülkesindeydi ve bu insanlar onu görebilmek için uzak ülkelerden gelmişti. Bunu annesine söylediği zaman, ‘Bir değil, iki harika var bizim ülkemizde. Diğeri de Bodrum'daki Mausoleion, yani kral Mausolos'un mezarı,” demişti annesi.

Efes'ten sonra Bodrum'a gidince orayı da görmüşler, bu arada Antik Dünyanın Yedi Harikası arasındaki diğer yapıtları da öğrenmişlerdi: Mısır Piramitleri, Babil'in Asma Bahçeleri, Olimpiya'daki Zeus Heykeli, Rodos Heykeli ve İskenderiye Fener Kulesi.

Bunları anımsayınca, Ayasofya'ya Efes'ten getirilen sütunları kardeşine de göstermek istedi Peri” (ss. 35-36).

Somut Kültürel Miras özelliği taşıyan tarihi yerler ve binaların bulunduğu Anadolu coğrafyası, Antik Yunan döneminde dünyanın yedi harikasından ikisini bünyesinde barındırmaktadır. İkizlerin diyalogları arasında geçen bu bilgi sayesinde somut kültürel miraslarımızdan arkeolojik ve mimari eserlere dair özellikler sezdirilmiş olur.

“Tam Ayasofya'nın karşısındaki kaldırımdan geçerken, kenardaki çukurun içinden çıkan bir taş gördüler. Kırık bir sütuna benzeyen bir taşın önündeki tabelada ‘Milion Taşı’ yazıyordu.

-Burası eskiden dünyanın merkeziymiş, dedi anneleri. Konstantinopolis'in ana caddesi buradan başlar ve yollara ayrılarak kente, oradan imparatorluğunun her yanına ve giderek dünyaya yayılmış. Her yol buraya çıkarmış yani. O yüzden de bu taşta dünyanın merkezi denirmiş” (s. 60).

Milion taşı da gelecek kuşaklar için korunması ve saklanması gereken bir eserdir. Gezileri sırasında önünden geçerken sahip olduğu özelliği ikizlerin diyaloglarında görüyoruz.

“Karaköy'deki yapıların en tepesinde, Cenevizlilerden kalma Galata Kulesi seçiliyordu. 1348'den beri orada duran yaşlı kule, karanlık çökerken ışıktan yapılmış sivri külahını geçirmişti başına” (s. 61).

Galata Kulesi de somut kültürel miras yapıtlarından biri olup ikizlerin gezileri esnasında karşılıklarına çıkınca betimleyici bir anlatım sayesinde özelliğini öğrendiğimiz bir mimari yapı haline gelir.

4.KM.2. Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmeceler, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır. (Oğuz, 2004, s. 64)

“Eski çağlarda insanlar pek çok tanrı ve tanrıçaya inanırlardı: Gök Tanrısı, Deniz Tanrısı, Ay Tanrıçası, Güneş Tanrısı, Savaş Tanrısı, Aşk Tanrıçası... Say sayabildiğin kadar. Eski Yunan mitolojisine göre bu tanrı ve tanrıçalar Olimpos Dağı'nda otururlardı ve en büyükleri Zeus'tu. Tanrıların Kralı denirdi Zeus'a. Bir zamanlar Zeus tarafından inek biçimine sokulan bir kız varmış. Adı da...”

Ege ile Peri bir ağızdan, ‘İo!’ diye haykırdılar.

Genç adam şaşırılmıştı.

-İo'yu biliyor musunuz siz?

-Biliyoruz, dedi Peri, gururla. Olimposlu tanrıları da biliyoruz. Zeus, İo'yu inek yaptıktan sonra Tanrıça Hera ineğe bir atsineği yollamış, İo kendisini sokup duran atsineğinden kaçta kaçta Yunanistan'dan çıkıp İstanbul'a varmış. İstanbul

Boğazı'nı bir sıçrayışta geçtiği için İnek Geçidi anlamına gelen Bosphoros adı verilmiş Boğaz'a" (s. 17).

“ -Hey, Peri! Kendine gel! Efsaneyi unuttun mu yoksa? Deniz kızlarının şarkısı felaket getirir. Gemicileri bu şarkıyla büyülediklerini bilmiyor musun? Deniz kızlarının olduğu yerde mutlaka tehlikeli kayalıklar vardır. Gemiciler bu şarkıyı duyunca, her şeyi unutup deniz kızlarının yanına gitmek isterler. O zaman da gemileri kayalara çarpıp parçalanır. Hatırlasana, bir tek kurnaz Odysseus kurtulmuştu bunların elinden. Şarkıyı duymamak için kulaklarını balmumuyla tıkamış, sonra da kendini yelken direğine bağlatmıştı. Kendine gel, yoksa sen de büyüleneceksin” (s. 24).

“-Biliyorum! diye bağırdı Ege coşkuyla. O efsane ne kadar heyecanlıdır! Hadi gel, labirent oyunu oynayalım. Şimdi Girit Adasındaymışız, burası da yüzlerce yıl önce yapılan o labirentmiş. Labirentin içi karmakarışık koridorlarla doluymuş. Girit Kralı Minos, buraya bir canavar hapsedmiş. İnsan bedenli, boğa başlı, korkunç bir canavarmış bu. Adı da Minotauros'muş. Her yıl Minotauros yesin diye yedi kız, yedi erkek gönderiliyormuş labirente. Şimdi biz labirente girip canavarı bulacağız. Sonra da onu yenip insanları kurtaracağız” (ss. 67-68).

“-Buna Pan flütü denir. Efsaneye göre bu flüdü Pan icat etmiş. O da şöyle olmuş: Doğa Tanrısı Pan, bir gün ormanda gezinirken bir ağaç perisine rastlamış. Ağaç perisi o kadar güzelmiş ki, bizim Pan, görür görmez kıza aşık olmuş. Ağaç perisi ise hoplaya zıplaya gelen keçi ayaklı tanrıyı hiç beğenmemiş ve ondan kaçmaya başlamış. Peri kaçmış, Pan kovalamış. Sonunda Pan tam kıızı yakalayacakken, kız şekil değiştirip bir saza dönüşmez mi! Saz derken, çalgı anlamındaki sazdan değil, su kenarlarında yetişen, kamyş gibi incecik bir bitkiden söz ediyorum. İşte ağaç perisi böyle bir saza dönüşmüş. Rüzgar estikçe dalgalanıp güzel sesler çıkaran bu bitkileri gören Pan'ın aklına bir fikir gelmiş. Sazları balmumuyla birbirine yapıştırarak ilginç bir flüt oluşturmuş. O günden sonra hep bu flüdü çala çala gezmiş, çaldıkça güzel ağaç perisini hatırlamış. Heykelin elinde gördüğünüz flüt bu işte” (s. 96).

İkiz Gezginler serisi, birbirinden zengin mitolojik öykülere ve efsanelere yer vermesiyle dikkat çeker. Serinin bu kitabında Bosphoros, Deniz kızları, Girit

Adasındaki Labirent, Pan flüt gibi yukarıda çıkış hikayeleri geçen mitolojik öyküler ikizlerin konuşmaları arasında geçip oyunlarına konu olmuştur. Bu yönüyle somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasındaki sözlü anlatımlara kitapta sıkça yer verilerek gelecek kuşaklara aktarılması noktasında önemli bir katkı sağlayabileceği bulgulanmıştır.

4.KM.3. Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığında içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalanı ve süregelenini, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtacaktır (Çiftçi, 2007, s. 100).

“ -O insanların hepsi buralarda oturmuyor, dedi annesi. İstanbul’un dört bir yanından geliyorlar. Koskoca İstanbul’da aynı günde evlenen bir sürü çift olması doğal tabii. Telli Baba’yı ziyarete geliyorlar.

-Telli Baba mı? O da kim?

-Bu semtte türbesi olan bir ermiş. Halkın inanışına göre, insanlar bu türbeye gelip dua eder ve türbeden gelin teli alırlarsa, dilekleri gerçekleştirmiş. Dilekleri gerçekleşince de aldıkları telleri geri getirmeleri gerekiyormuş. Bu gelinlerle damatlar da evlenmeyi dilemişler herhalde. Yolun kenarındaki kalabalığı görüyor musunuz? İşte orası Telli Baba türbesi Herkes türbeye girmek için sıra bekliyor.” (s. 106)

“Kendilerine yeni bir oyun ararken, az ötedeki kalabalığı fark ettiler. İnsanlar mermer bir sütunun önünde kuyruk olmuştu. Hayret! Etrafta bir sürü sütun varken, neden o sütunun başına toplanmıştı herkes? Ne özelliği vardı sütunun?

Kalabalığa karışıp sütuna yaklaştılar. Sütunun üzerinde bir delik vardı. İnsanlar başparmaklarını bu deliğe sokup çıkarıyorlardı. Hepsi sırayla aynı hareketi yapıyordu robot gibi. Bunların arasında anneleri de vardı. Çocukların merakla kendisine baktıklarını görünce, durumu açıklamaya girişti:

-Bu bir dilek taşıdır çocuklar. Efsaneye göre, başparmağını bu deliğe sokup dilek tutan kişilerin dilekleri gerçekleşmiştir. Burada bekleyen bir melek gerçekleştirmiş dilekleri” (s. 39).

Telli Baba’ya adak adamak ve dilek taşından dilek dilemek kişinin yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde içselleştirdiğini göstermesine de örnek gösterilecek diyaloglardır. Adak adamaya ya da dilek tutmaya inanmayan bir insan da o sırada gezdiği yerlerde geleneğin getirdiği bazı şeyleri yapabilir.

4.3. İKİZ GEZGİNLER TROYA’DA KİTABININ GENİŞLETİLMİŞ ÖZETİ

Peri, ertesi gün çıkacakları Çanakkale gezisinin heyecanıyla rüyasında kendini Troya sarayında görür. Rüyasında Troya Kralı’nın karısı Hekabe’nin doğum sancularına şahit olunca o da çığlıklar atmaya başlar ve ikiz kardeşi Ege tarafından uyandırılır. Bu gürültüye uyanan anne ve babası da rüyayı dinledikten sonra Peri ile Ege’ye erken kalkacaklarını hatırlatarak ikizleri tekrar uyumaya ikna ederler. Ertesi sabah İkiz Gezginler ve ailesi, yanlarına Homeros’un İlyada kitabını da alarak hafta sonu tatili için yola koyulurlar.

Ege ile Peri Homeros’un İlyada eserinde geçen olayları, yerinde canlandırarak yine düşsel oyunlarına başlarlar. Bu oyuna göre, Peri’nin “Söyle Tanrıça” diye cümleye başlaması üzerine karşılığında Zeus’un kızlarından biri olan esin perisi çıkar ve ikizleri Olimpos’a götürür. Esin perisi Troya efsanelerini öğrenmek ve yaşamak üzere yola çıkmış bu ikizlere Troya Savaşına neden olan olayları göstermek ister. İkizler, Zeus ve Hera ile tanıştıktan sonra Peleus’la Tetis’in düğün şölenine gelirler. Kavga ve Kıskançlık Tanrısı Eris, bu şölene kendisinin özellikle davet edilmediğini fark edince Afrodite, Hera ve Athena’yı birbirine düşürecek bir oyun oynamayı planlayarak intikam almak ister. Altın bir elmaya “En Güzele” yazar ve düğünün ortasına bırakır. İşte bu, Troya efsanesini başlatan olay olur. Afrodite, Hera ve Athena en güzelin kendileri olduğunu iddia ederek aralarında bir çekişme yaşarlar. Elmayı kime vereceğine karar veremeyen Zeus, yeryüzünden ölümlü birini seçerek “En Güzel” tanrıçaya onun karar vermesini ister. Bu ölümlü, Troya Kralı Priamos’un oğlu Paris’tir. Paris, doğduğu esnada Düş Yorumcusu’nun babasına Paris’in Troya’nın sonunu getirecek kişi olacağını söylemesi üzerine

Priamos tarafından İda Dağı'na atılmıştır ve burada bir çobanın oğlu olarak yaşamını sürdürmüştür. Dünyanın ilk güzellik yarışmasına şahitlik eden ikizler, Paris'in altın elmayı Afrodite'e verdiğini gördükten sonra annelerinin onları merak edeceğini düşünerek Esin Perisi'yle Troya'ya dönerler.

Ertesi gün de Kaz Dağı'na gelen İkiz Gezinler, güzel bir kahvaltı ettikten sonra efsanenin devamını görmek için tekrar Troya'ya giderler. Efsaneler dünyasında gezme oyununa devam eden Peri ile Ege, Paris'i Helene'i ararken görürler. Beraber aramaya başlarlar. O sırada Afrodite'le karşılaşır ve Afrodite, Paris'e Helene'in yerini söyler. Helene, Sparta'dadır ve Paris oraya gitmek için Troya Kralı Priamos'tan yardım istemeye karar verir. Paris, Kral Priamos'tan yardım istemek üzere saraya gelince kralın gerçek babası olduğunu öğrenir. Yıllar sonra oğluna kavuşan Priamos, oğluna Sparta'ya gidip Helene'i alması için gemiler vererek yardımcı olur.

Fırtınalı denizi aşp Sparta'ya giden Paris, Sparta Kralı Menelaos'un karısı Helene'i alıp Troya'ya getirir ve on yıl boyunca sürecek olan Troya savaşı başlamış olur. İkizler, Troya Savaşını saraydan izlerler. Sarayın kalesinde Helen'den Hektor, Akhilleus, Odysseus gibi savaşan askerlerin yiğitliklerini dinlerler. O sırada Paris de aldığı bir ok yüzünden ölür. Bunun ardından Akha'lar gemilerine atlayıp geri çekilirler. Ancak bu geri çekilme bir aldatmacadır. Troyalıların tam savaş bitti zannedip şenlik yapmaya başladığı bir anda Akhalar savaş alanında bıraktıkları kocaman tahta atın içinden tekrar çıkarılırlar ve Troyayı ateşe verip her yeri yağmalarlar. Troya halkını yenilgiye uğratan Menelaos , karısı Helene'i alıp Sparta'ya geri dönmüştür. Efsaneler dünyasında yolculuk yapan ikizler, tüm bunları düşlerinde canlandırdıktan sonra Troya atının içini de dolaşıp evlerine geri dönmek üzere yola koyulurlar.

4.3.1. İkiz Gezinler Troya’da Çocuk Edebiyatı Öğeleri Ölçüt Tablosu

	Konu	İleti	Dil ve Anlatım	Karakter	Çevre
Çocuk Edebiyatı Öğeleri	<p>1.Ö.1. Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. (Oğuzkan, 2013, s. 371)</p> <p>1.Ö.2. Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır. (Sever, 2003, s. 121)</p> <p>1.Ö.3. İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir. (Oğuzkan, 1994, s. 210)</p> <p>1.Ö.4. Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. “Ya oluyorsa” yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur. (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s.120)</p> <p>1.Ö.5. Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır. (Sever, 2008, s. 120)</p>	<p>2.Ö.1.Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır. (Sever, 2008, s. 143)</p> <p>2.Ö.2. İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p> <p>2.Ö.3. İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p>	<p>3.Ö.1. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir. (Sever, 2015, s.145)</p> <p>3.Ö.2. Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir. (Oğuzkan, 2013, s.373)</p> <p>3.Ö.3. Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez. (Şirin, 2000a, s. 36)</p>	<p>4.Ö.1. Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir. (Sever, 2015, s. 75)</p> <p>4.Ö.2. “Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollarla başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşır: Eylem içinde yansıtmaya, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur. (Özdemir, 2002, s.132)</p> <p>4.Ö.3. “Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır. (Dilidüzgün, 2003, s.77)</p>	<p>5.Ö.1. İleri yaş gruplarında arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir. (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 96)</p> <p>5.Ö.2. Yazınsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır. (Bolat, 2003, s. 37)</p>

ÇOCUK EDEBİYATI ÖGELERİ

KONU

1.Ö.1. “Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır” (Oğuzkan, 2013, s. 371).

“ -Yumuşacık bulutların üstünde yürümek ne kadar zevkliymiş Ege.

-Evet Peri, hele bir kaleci için harika bir yer burası... Burada hiç gol yemem ben, istediğim kadar yere atarım kendimi. Bak, işte böyle... Hoop, düşünce nasıl olsa bir yeri acımıyor insanın. Hadi gel, şimdi beraber yapalım, biir, ikiii...” (s. 35).

Troya efsanesini konu alan serinin bu kitabında ikizlerin bulutların üstünde yolculuk yaparak Troya’ya gitmesi çocuk okur için konunun daha eğlenceli ve düş gücünü harekete geçirmesini sağlayacak niteliktedir.

1.Ö.2. “Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır” (Sever, 2003, s. 121).

“Adamın biri kulübeden çıkıyor, bir de ona bakalım. Hmm, oduncu heralde bu, baltasını kaptı, ormana giriyor. O ne? Hay elin kopsun senin! Yahu şuradaki yaşlı kütükler dururken, o gencecik ağaca niye kıyarsın be adam! Zavallı ağaç perisi inim inim inliyor, kızcağızı da öldüreceksin ağaçla birlikte” (s. 50).

“Şimdi Paris, babası sandığı çobanla aynı mesleği yapıyor İda Dağı’nda. Kral oğlu olduğunu ne bilsin? Ama gerçekten iyi bir çoban oldu. Ara sıra yukarıdan gözlerim Paris’i. Sürülerine çok iyi bakar, dağdaki bütün canlılara yararı dokunur, doğal çevreyi korur. Bu güzellikleri koruyan bir adam güzellikten anlıyor demektir.” (s. 53)

Troya efsanesini konu edinen kitapta ağaçlara zarar verilmemesini ön plana çıkaran konuşma doğa sevgisini çocukların yüreklerine işleyecek türdendir. Troya efsanesinin başkişilerinden olan Paris’in de doğal çevreyi koruyor olması yine iyi bir örnek oluşturmaktadır.

1.Ö.3. “İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir” (Oğuzkan, 1994, s. 210).

“Bu destan yüzyıllarca okunmuş ama herkes Troya’yı Homeros’un uydurduğu bir masal kenti sanmış. 1870 yılında Homeros’un yazdıklarının gerçek olduğuna inanan biri çıkmış. Çocukluğun beri İlyada’yı okuyan bir Almanmış bu, adı da Schliemann. Homeros kitapta Troya’nın yerini de tarif ettiği için, bu adam Türkiye’ye gelmiş, Çanakkale’nin Hisarlık Tepesi’ni kazmış, toprağın altında Troya’nın kalıntılarını ve Priamos’un hazinesini bulmuş. Böylece bütün dünya Troya’nın gerçek bir kent olduğunu öğrenmiş. O günden beri arkeologlar hala kazıyorlar Troya’yı” (s. 21).

Troya efsanesinin anlatıldığı Homeros’un İlyada kitabı evrensel nitelikler taşıyan bir kitaptır. Homeros’un İlyada ve Odysseia kitapları okuyanda merak duygusunu da harekete geçirecektir.

1.Ö.4. “Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. “Ya oluyorsa” yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur” (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s. 120).

“ -Şimdi anladım. Evden çıkarken İlyada diye tutturmanızın sebebi buydu demek.

-Evet anne, kitaptaki olayları gerçek yerinde oynamak çok zevkli oluyor. Şimdi biz Akha’ların karargahındaymışız. Troya surlarının önündeki ovada...” (s. 26)

Seri kitapların en belirgin özelliği, ikizlerin konu edinilen yerde düşsel oyunlar kurmalarıdır. Kendilerini tarihteki karakterlerin yerine koyarak eyleme geçerler ve olaylar dizisi yaratırlar. Bu diyalogta da Akhaların karargahında komutanlar olarak çeşitli eylemlerde bulunurlar.

“-Baba kalk Troya’ya gidelim.

-Troya'ya falan gidemem Ege, bugün akşama kadar buradayız, ağaçların gölgesinde yan gelip yatacağım ben, sonra da ver elini İstanbul... Siz de güzel güzel oynayın, biraz da İda Dağı'nda sürün efsanelerin izini.

-Biz de o yüzden gidelim diyoruz baba. Paris Troya'ya gitmiş, izini burada süremeyiz artık.

-Peri haklı baba, N'olur gidelim, lütfen...

-Of, of, zavallı babanıza hiç acımıyorsunuz siz. Hadi toparlanın bakalım.'

-Yaşa baba!" (ss. 63-64)

İkizler bazı olaylar yaşanıyormuş gibi buldukları yeri değiştirme eylemi içine girerler. Düşlerinde kurdukları her şeyi 'Ya oluyorsa' diye düşünüp canlandırmaya çalışırlar.

"-Ne kalabalık bir çarşı... Bu kadar insanın arasında Paris'i nasıl bulacağız Peri?"

-Biraz dolaşalım, belki rastlarız. Gel, şu tarafa gidelim.

-Oradaki insanlar ne yapıyor öyle?

-Bilmem ki Ege, birinin başına toplanmışlar sanki.

-Evet, adamı ortalarına almışlar, bağıra çağıra alkışlıyorlar. Bak, adam kalabalıktan ayrıldı, bize doğru geliyor. Aaa, Paris bu! Merhaba, hey merhaba!" (s. 64).

İkizler, Troya efsanesinin başkişilerinden olan Paris'i hemen görüp onunla tanışır ve onunla tanışır ve Troya Sarayı'na beraber giderler. Tüm bunlar ikizlerin eylem içinde olduğunu gösterir.

1.Ö.5. "Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır" (Sever, 2008, s. 120).

“-Ee söyleyin bakalım ikizler, Troya’da ne arıyorsunuz?

-Troya efsanelerinin izlerini arıyoruz.

-Efsanelere meraklısınız demek.

-Evet, efsaneleri çok severiz biz. Tatillerde efsanelerin peşine düşüp yurdumuzu gezeriz. Bu yüzden herkes bize ‘İkiz Gezginler’ der” (s. 32).

İkizlerin; efsanelerin izinden gitmesi, efsanelerde yaşanan olayları canlandırmaya çalışarak kendilerini tarihte yaşayan karakterlerin yerine koymaları ya da onlarla konuşmaları onların yaşama ve dünyaya yetişkinlerinkinden daha farklı anlamlar katmasından kaynaklıdır. Bu diyalogta kendi özelliklerinden bahseden ikizler, efsanelerin çocukların dikkatini ne kadar çok çektiğine dair önemli bir gönderme yapmaktadır.

“Aynen öyle... Her şey bir oyun gibi başlıyor, sonra birden gerçeğe dönüşüyor. Demin Akha’ların karargahındaydık mesela. Sonra Priamos’u, Hekabe’yi, Helene’yi gördük. Surların tepesinden savaşı izliyorlardı, aynen Homeros’un İlyada’da anlattığı gibi” (s. 32).

İkizlerin efsanelerde geçen olayları yaşıyormuş gibi düşünmeleri ve olayları surların tepesinde izliyor olmaları konusunu efsanelerden alan kitapların buradaki diyalogta geçtiği gibi çocuk gerçekliğini ön planda tuttuğunu gösterir.

İLETİ

2.Ö.1. “Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır” (Sever, 2008, s. 143).

“-Siz ikiniz ne konuşuyorsunuz öyle? Burada da mı dedikodu?

-Dedikodu yapmıyoruz Afrodite. Zavallı Tetis’in mutsuzluğundan söz ediyorduk Athena ile. Tetis ölümsüz tanrılardan biriyle evlenemedim diye üzülüyormuş da...

-Hah, hah, ha! Evlenemez tabi, kim alır onu ayol? Sizin haberiniz yok galiba, Tetis'in doğuracağı çocuk büyüyünce babasından güçlü olacakmış. Hangi tanrı böyle bir veledin babası olmak ister? Hepsi bucak bucak kaçtı tabii kızdan. Eh, tanrıça manrıça ama baktım bu gidişle kızcağız evde kalacak, ben de ölümlü bir koca buluverdim ona. Yakışıklı Peleus'un gönlüne öyle bir aşk ateşi düşürdüm ki anında vuruldu Tetis'e. Gelgelelim bizim kız pek nankörmüş. Kısmetim çıktı diye sevineceğine, burun kıvırdı delikanlıya. Peleus kovaladı, o kaçtı, yakalanmamak için durmadan şekil değiştirip binbir kılığa girdi. Neyse ki ulu Zeus araya girdi de...

-Anlaşıldı Afrodite. Bu işte de senin parmağın var demek.

-Tam üstüne bastın şekerim. Sevgi tanrıçası değil miyim bu işler benden sorulur" (s. 40).

Athena ve Hera arasında geçen bu diyalogla, çocuklar Tanrı ve Tanrıçalar arasındaki ilişkiyi görerek ölümlü olmak ve ölümsüzlük üzerine kavramları hakkında alımlamalar gerçekleştireceklerdir.

2.Ö.2. "İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır" (Demirel, 2010, s. 62).

"Arkeologların toprak altından çıkardığı eski Anadolu kentlerinde o kadar çok efsane var ki... Biz bu yıkık kentlerde dolaşırken efsanelerle ilgili oyunlar oynuyoruz, o zaman efsaneler gerçek oluyor, değil mi Ege?" (s. 32)

Ege'nin konuşmasında geçen "arkeolog" kavramı çocukların bu kavramı öğrenmelerini sağlayacak ve bilişsel alanlarını besleyecek türdendir.

"-Oğlum, koş, rüzgarlardan birini çağır bana? Boreas'ı mı?

-Ne Boreas'ı mı oğlum? Bora mı patlatacağız! Bizim bulutu hafifçe itecek bir rüzgar lazım bana. Git, Notos'u çağır sen. O da serttir ama, isterse ılık ılık esmesini bilir.

-Başüstüne babacığım.

-Peri, Zeus'un Notos dediği rüzgar hangisi acaba?

-Bence lodostur Ege. Notos, lodos... sözcükler çok benziyor zaten. Boreas da poyraz” (s. 46).

Bu diyalogta geçen Boreas- Bora, Notos-Lodos sözcükleri fonetik yapıyla ilgili özelliklerdir ve çocuklar bu sözcüklerin söyleniş özellikleri dolayısıyla bilişsel ve duyuşsal becerilerini devreye sokarak geçmişte ve şimdi nasıl kullanıldıklarını öğrenmiş olurlar.

2.Ö.3. “İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolay ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır” (Demirel, 2010, s. 62).

“Düş tanrısı uyarıyor seni kralım. Kraliçenin karnından çıkan alevlerin anlamı belli... Doğacak çocuğunuz sebep olacak bu yıkıma.

-Ne demek istiyorsun sen? Etrafta bu kadar düşman varken, benim kanımı taşıyan biri mi yıkacak yani Troya’yı? Soyumuzun bu kente neler kazandırdığını unuttun mu? Saçma sapan konuşma” (s. 9).

İlkçağda yaşayan insanlar arasında “Yazgıdan kaçış yoktur.” inancı yaygındır. Bu ileti yazgıyı yaşıyan kişinin soru cümleleriyle yinelenerek ifade edilmiştir.

DİL ve ANLATIM

3.Ö.1. “Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir” (Sever, 2015, s. 145).

“-Size göre çabuk, sen bir de direksiyon başındakine sor. İstanbul’dan çıkar çıkmaz üçünüz de horlamaya başladınız. Annen bir ara uyanır gibi oldu ama yine daldı. Zavallı şoförünüz de buralara kadar tek başına direksiyon salladı.

-Nayır, nolamaz! Zavallı, zavallı şoför!

-Dalgacı Peri, karnın acıktı mı?

-Çok acıktı baba. Nerede kahvaltı ediyoruz?

-Benim midem kazınıyor” (s. 21).

Çocukların birbirleriyle laf dalaşına girerek “Dalgacı” gibi çocukların sıkça kullandığı sıfatlar kullanmaları, çocuğa görelilik anlayışının bir yansımasıdır. “Midem kazınıyor” deyiminin kullanılması ise Türkçenin anlatım gücünü yansıtmaları bakımından önemlidir.

3.Ö.2. “Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir” (Oğuzkan, 2013, s. 373).

“-Unutma ki, Düş Yorumcusu şimdiye dek hiç yanılmadı. Zaten sen de gerçek gibiydi demiştin o düş için. Belki de gerçeği gördün kraliçem, yıllar sonra gerçekleşecek o korkunç olayı gördün. Bu kuşkuyla nasıl yaşarsınız? Halkımızı düşün, bize güvenen onca insanı... Bile bile ateşe atamayız onları. Ne olur bakma bana öyle, benim de yüreğim yanıyor senin gibi. Ölümüm çare olabilseydi eğer, inan hiç durmaz kıyardım şuracıkta canıma. Ne var ki beni değil, oğlumu istiyor tanrılar. Acımasız bir karar vermeye zorluyorlar beni. Tanrılar size sesleniyorum! Alın öyleyse! Troya'nın yazgısını değiştirmek uğruna, Paris'in canı!” (s. 13)

Zevkli ve yapmacıktan uzak bir anlayışla “Kahin” kelimesi yerine “Düş Yorumcusu” , “Kader” yerine “Yazgı” kelimesinin kullanılması tercih edilmiştir. Yine dil varlığımızın zenginliğini gösteren ve sıkça kullanıldığı için rahatlıkla anlaşılabilen “Ateşe atamayız”, “Yüreğim yanıyor” gibi deyimler kullanılmıştır.

3.Ö.3. “Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez” (Şirin, 2000a, s. 36).

“-Tamam karıcığım, bir daha Efe diyenin dilini eşek arısı soksun. Hadi Ege, şu ballı karideslerden de tat bakalım. Nasıl, çok lezzetli değil mi? Hey, çocuklara bir testi nektar getirin bakayım, acele edin, kuru kuru yemesin yavrucaklar. Dut soslu yılan balığından da yiyin çocuklar, pek lezzetlidir. Arpa ekmeğini unutmayın, bal sirkeli lahana salatısıyla iyi gider. Salatanın suyuna şöyle banacaksın ekmeği, üstüne

de bir parça yılan balığı koyacaksın... Aç bakayım ağzını Ege, hoop ... aferin!” (s. 37).

Çocuklar birbiriyle ilgisiz şeylerin bir arada kullanılmasını çok sever. Tuhaf olan her şeyi çok severler. “Dut soslu yılan balığı”, “bal sirkeli lahana” gibi günlük hayatta yenilemeyeceğini bildiği tatlar, tam da onun gerçekliğine uyan örnekler oluşturmaktadır.

KARAKTER

4.Ö.1. “Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2015, s. 75).

“-Periii, Egeee, hadi kalkın artık. Günaydınnnnn!

-Günaydın baba, ben çoktan kalktım.

-Aferin benim kızıma, kalkmış da giyinmiş bile... Ege de kalktı mı bari?

-Aman baba sanki bilmiyorsun. On kere seslenmeden kalkar mı o?

-Haklısın, bugünlerde iyice uykucu oldu kerata. Hadi Periciğim, uyandırırver kardeşinin. Bak, güneş doğmak üzere, bir an önce yola çıkmalıyız.

-Ben uyandırmam. Geçen sabah canıma okudu uyandırdım diye... En iyisi annem uyandırсын, ona bir şey demez. Anneee!” (s. 16)

Tüm kardeşlerin aralarında anlaşamadığı bazı durumlar vardır. Bu diyalogta ikizlerin de gerçek yaşamda olduğu gibi sabah birbirlerini kaldırma konusunda anlaşmazlık yaşadığını görüyoruz. Tam da bu diyalogta olduğu gibi çocuklardan biri bu türden durumlarda annenin duyarlı yaklaşımını çözüm olarak görür.

4.Ö.2. “Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşır: Eylem içinde yansıtma, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur” (Özdemir, 2002, s. 132).

“-Demir kapıyı da çekelim mi baba?

-Çekelim Peri, ne olur ne olmaz... Ver bakayım anahtarını.

-Baba dur, kitabımı unuttum.

-Oğlum, şimdi mi söylenir bu? Tam kapıyı kilitlemişken... Yolda alırım ben sana kitap.

-Başka kitap istemem, ben evdeki İlyada'yı istiyorum.

-Evet baba, Troya efsanelerini anlatan kitap olmadan gidemeyiz Troya'ya değil mi Ege?

-Evet, gidemeyiz” (ss. 17- 18).

Ege'nin kitabını almadan Troya'ya gitmek istememesi onun inatçı kişiliğinin göstergesidir. Bu karakter özelliğini babasıyla olan konuşmasından anlıyoruz.

“-Sen büyük yazarların ölümsüzleştiğini söylersin hep. Homeros, İlyada'yı ilkçağda yazdığına göre, o zamandan beri yaşıyor demek ki...

-Bence de yaşıyor Periciğim.

-Evet, hatta hala İzmir'de oturuyor, Kordon boyunda iki katlı bir evde... Ama artık emekli olmuş, bahçesinde tavuk besliyor.

-Dalga geçme baba... Hem niye İzmir'de otursun ki?

-Cahil Peri! Sen daha Homeros'un İzmirli olduğunu bile bilmiyorsun. Babam bunu demek istedi.

-Sensin cahil!

-Esas sensin! Troya'ya ilk gittiğimizden beri biliyorum ben bunu.

-Ben de biliyordum ama unutmuşum. O zaman küçüktüm hem.

-Sanki ben büyüktüm! İkiz olduğumuzu da unuttun galiba” (ss. 18-19).

İkiz kardeşlerin bilgilerini karşılıklı sınamak konusundaki yarışları kitaplarda dikkati çekmektedir. Buradaki konuşmalardan ikisinin de bilgiye dair merak ve azmi konusunda bilgi edinmiş oluyoruz.

4.Ö.3. “Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır” (Dilidüzgün, 2003, s. 77).

“-Buradayız anne, surların önündeyiz. Hadi Ege, sıra sende.

-Seni şarap fiçisi, seni it gözlü, seni geyik yürekli seni...

-Aaa, neler duyuyorum? Nasıl konuşuyorsun sen öyle kız kardeşinle? Ne demek it gözlü?

-O benim kız kardeşim değil anne, Akha'ların başkomutanı Agamemnon. Ben de Akha'ların yenilmez savaşçısı Akhilleus'um. Oyun oynuyoruz biz burada. Hani İlyada'nın en başında Agamemnon'la Akhilleus kavga ediyordu ya, onu oynuyoruz işte. Homeros kitapta böyle konuşturmuş Akhilleus'u, ben ne yapayım? Kitaba bakıp bakıp oynuyoruz” (ss. 25-26).

Kitaplarda ikizlerin yine en belirgin özelliklerinden biri de oyun kurmakta hiç zorlanmadan ve karşılıklı atışmalarını kavgaya ya da neferete dönüştürmeden beraber güzel ve keyifli vakit geçirmeleridir. Bu diyalog da acıma duygusu ve koşullandırma yaratmadan karakter çizildiğini göstermektedir.

“-Ooo, Ege Bey, günaydınlar efendim. Kahvaltı lafını duyunca gözünüzü açtınız bakıyorum.

-Baba yaa... Uyanır uyanmaz dalga geçmeye başlama insanla...

-Evet, babacığım, beyefendinin kendine gelmesi için yarım saat süre tanimalısın.

-Bana bak Peri, kızdırma şimdi beni...

-Ne kadar uyaklı konuşuyorsun Ege. ‘Bana bak Peri, kızdırma şimdi beni...’
şiiir gibi oldu!” (s. 22).

İkizlerin babası da aile içinde espirili bir dil kullanır, bir önceki örnekte belirtildiği gibi çocuklarda acıma duygusu oluşmadan karşılıklı mizah anlayışı içinde bir aile ortamı yaratılmıştır.

ÇEVRE

5.Ö.1. “İleri yaş gruplarında arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir” (Yalçın ve Aytaş, 2016, s. 96).

“-Evet anne, kitaptaki olayları gerçek yerinde oynamak çok zevkli oluyor. Şimdi biz Akha’ların karargahındaymışız, Troya surlarının önündeki ovada...

-Zaten oradasınız Peri. Bakın, kıyıda Akha’ların gemileri duruyor. Akha’lar bu gemilerle Ege Denizi’ni aşmış, Troya’yı fethetmek için Anadolu’ya geldiler. Troya on yıldır Akha’ların kuşatması altında. Bu adamlar on yıldır evlerinden uzakta, şu ovaya kurdukları derme çatma barakalarda yaşıyorlar, bu meydanda Troyalı askerlerle savaşmış duruyorlar ama bir türlü surları aşmış kenti ele geçiremiyorlar. Troyalılar çok iyi savunuyorlar kentlerini. Troya kral ailesi de zaman zaman surların tepesinden savaşı izliyor. Bakın, bugün Kral Priamos’la Kraliçe Hekabe çıkmış surlara. Yanlarında da Helene var” (s. 26).

İkiz Gezginler serisinin en dikkat çeken özelliği arka planda tarihi bir ortamın olmasıdır. Çanakkale kıyılarına ve bu kıyılarda yaşanan tarihi Troya efsanesi aracılığıyla tarihi ortama dair bilgiler karşılıklı konuşmalarla aktarılmaktadır.

5.Ö.2. “Yazınsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır” (Bolat, 2003, s. 37).

“-Olimpos çok eğlencelidir. Bitmez tükenmez şölenler, düğünler, dernekler vardır orada. Tanrılarla, tanrıçalar görür, bizim aileyi daha yakından tanımış olursunuz. İnanın bana çok eğleneceksiniz” (s. 33).

Bazı olayların Olimpos Dağı'nda geçtiği kitapta esin perisi karakterinden toplumsal ortamın şölenlerle, eğlencelerle geçtiğini öğrenmiş oluyoruz.

“-Olimpos'a hoş geldiniz çocuklar. İlkçağın ölümsüz tanrılarıyla tanrıçalarının ülkesi burası işte. O gördüğünüz saray, babam Zeus'un saraydır. Baştanrı olduğu için en tepedeki büyük sarayda o oturur. Daha küçük olan saraylar da diğer tanrı ve tanrıçalara aittir” (s. 34).

Bu diyalogtan da Olimpos'taki sarayların küçüklük büyüklükleri gibi fiziksel özelliklerine , Baştanrı- tanrı ve tanrıçalar arasında nasıl ayrıldıklarına dair özellikler öğrenilmektedir.

“-Yok bu adam olmaz, tanırım bunu, düzenbazın biridir. Epeydir doğru dürüst kurban kesmiyor zaten, kızgınım herife. Zenginleştikçe cimrileşti bu. Eskiden bir seferde yüz öküz kurban ederd bana, şimdi birkaç cılız keçiyile geçiştiriyor kurban işini. O öküzlerin etlerini kebab yapıp sata sata zengin olduğunu unuttu kafir. Neymiş, Zeus'a kurban kesiyormuş. Hah! Kûlahıma anlat sen onu. Zeus'un sırtından para kazanıyorum desene şuna! Seni gidi üçkağıtçı... Hazır karşıma çıkmışken şimdi tepene bir yıldırım yollamaz mıyım ben senin? Kendin kebab ol da gör gününü!” (s. 48).

Olimpos'taki toplumsal yaşam inancına göre tanrılara kurban kesildiği ve halkın başına gelen bazı kötü olayları Tanrı tarafından cezalandırıldığını düşünerek açıklama anlayışı Zeus'un bu konuşmasından anlaşılabilir.

4.3.2. İkiz Gezginler Troya’da Kültürel Miras Eğitimi Ölçüt Tablosu

	Kültür	Eğitim-Kültür İlişkisi	Milli Kültür	Kültürel Miras Bilinci
KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ	<p>1.KM.1. Tylor’a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoglunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).</p> <p>1.KM.2. Parekh’e göreyse kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır. (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27)</p> <p>1.KM.3. İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir (Kongar, 1982, s. 15).</p>	<p>2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir. (Ottaway, 1968, s. 25)</p> <p>2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılama, yayılama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).</p>	<p>3.KM.1. aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle millî kültürümüz yansıtılmalıdır. (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).</p>	<p>4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için bu eserlerin korunması ve saklanması gerekmektedir (Can, 2009, s. 3).</p> <p>4.KM.2. Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmeceler, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır. (Oğuz, 2004, s. 64)</p> <p>4.KM.3. Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığında içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalanı ve süregelen, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtacaktır (Çiftçi, 2007, s. 100).</p>

KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ

KÜLTÜR

1.KM.1. Tylor'a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).

“-Uğursuzluk efendimiz. Bir uğursuzluk dolanıyor başınızda. Uğursuzluktan da öte... Felaketlerin en büyüğü bekliyor bekliyor Troya'yı. Yakılıp yıkılacak güzel kentimiz, taş üstünde taş kalmayacak buralarda! Düş Tanrısı uyarıyor seni kralım. Kraliçenin karnından çıkan alevlerin anlamı belli... Doğacak çocuğunuz sebep olacak bu yıkıma” (s. 9).

İlk çağ insanların inanışlarına göre Krallar doğacak çocukları ile ilgili bilgi edinmek için mutlaka bir biliciye uğrarlar ve çocuklarının yaşamlarını buna göre düzenlerler. Bu inanış bir gelenek haline gelmiştir ve tüm Krallar adeta buna göre çocuklarının geleceğini belirlemeye çalışırlar.

1.KM.2. Parekh'e göreyse kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır. (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27)

“-Haklısın oğlum, Akha'ların gemilere doluşup buralara kadar gelmelerinin nedeni Helene'yi geri almaktı. İlkçağda Yunanistan'da yaşayan Akha'lar orada kentler kurmuşlardı. Her kentin başında ayrı bir kral vardı. En güçlüleri ise Miken kentinin kralı Agamemenon'du. Troyalılar Spartalı Helene'yi kaçıncı, Sparta kentinin kralı Menelaos, Agamemnon'a başvurdu. İki kral kardeşti zaten. Agamemnon, Yunanistan'daki diğer kentlerin krallarına da haber saldı. Hepsi ordularını toplayıp Agamemnon'un başkanlığında birleştiler ve gemilere binip Troya seferine çıktılar. Buraya varınca Helene'i geri istediler. Troyalılar Helene'yi vermeyince de savaş başladı işte” (s. 28).

İlkçağda Yunanistan'da toplu yaşamı düzenlemek adına kurulmuş olan kentlerin ve bunların yönetimi ile ilgili bilgilerin geçtiği bu diyalog aynı zamanda

toplu yaşamın düzenini bozabilecek bir savaşa neden olan inanç ve değeri de gösteriyor. Kral Menelaos'un kendisini terk eden karısını geri almak için Yunanistan'daki komutanlardan yardım istemesi ve buna ulaşmak için Troya halkını yağmalaması inandığı değerleri gösteren bir tutumu gösterir.

“-Olimpos'a hoş geldiniz çocuklar. İlkçağın ölümsüz tanrılarıyla tanrıçalarının ülkesi burası işte. O gördüğünüz saray, babam Zeus'un saraydır. Baştanrı olduğu için en tepedeki büyük sarayda o oturur. Daha küçük olan saraylar da diğer tanrı ve tanrıçalara aittir. Hadi, şimdi babamın sarayına gidelim, size bir sürprizim var” (s. 34).

İlkçağ insanların inanış biçimi, esin perisinin diyalogunda karşımıza çıkıyor. İnanç biçimi toplumsal yaşamı düzenlemede en fazla etkisi olan sistemlerdir. İlk çağ insanları da tüm doğa olaylarını gerçekleştiren bir tanrı olduğuna inanırmış.

1.KM.3. “İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir” (Kongar, 1982, s. 15).

“Sevgili ikizler, siz görebildiğiniz için canlanıyor olaylar. Oysa buralara gelen birçok insan, kırık taş parçalarından başka bir şey görmez. Yıkık sütunlara, duvar kalıntılarına öylece bakıp geçerler. O yıkık sütunların bir zamanlar görkemli bir tapınağı taşıdığını, duvar kalıntılarının bir aileyi barındıran sıcak bir yuva olduğunu düşünmezler bile. Sonra da ‘Troya dedikleri bu muymuş? Kırık dökük taşlardan başka bir şey yok...’ deyip giderler” (s. 32).

İlkçağ insanların yaptığı tüm saraylar, tapınaklar, sütunlar günümüze kalıntı şeklinde kalmış bu çağ insanların yarattığı maddi kültüre örnek oluşturur.

“... Bir de şu balıkçıyı deneyelim, bakalım o nasıl biri... Aaa, vay namussuz, taze balıkların arasında kokmuş balıkları da kakaladı müşterisine. Seni hilebaz! Deniz tanrısına söyleyeyim de gör, bundan sonra avlayacak balık bulabilecek misin bakalım denizde? Vay, vay, vay bu kentte adam kalmamış yahu, herkes düzenbaz kesilmiş!” (s. 49).

İlkçağ insanları toplumsal yaşamı düzenleyen değerleri önemsemiş ve bunlara uymayanları tanrının cezalandıracağını düşünerek manevi kültür değerlerini oluşturmuştur.

“-Şey, bilerek çağırmadım... Kardeşimle oyun oynuyorduk da... Ben İlyada'nın ilk dizesini okuyordum.

-Öyle mi? Ben de 'Söyle tanrıça' diye seslendiğinin duyunca beni çağırıyorsun sanmıştım. İlkçağdaki destan şairleri, bu sözlerle seslenip benden esin isterlerdi. Homeros da öyle yapmıştı İlyada'yı yazmaya başlarken. Biz esin perilerinin görevi, sanatçıların yaratıcılığını güçlendirmektir. Eserlerini yaratırken, kulaklarına tatlı sözler fısıldayarak esin veririz onlara. Demin seslendiğini duyunca senin de benden yardım istediğini sanıp apar topar geldim.” (s. 31).

İlkçağda eser veren sanatçılar yapıtlarını ortaya koyarken bir esin kaynağının varlığını düşünüp eserlerini oluşturmaya bu türden bir anlam yüklemişlerdir. Bu yazma süreci, eserleri ortaya koyan sanatçılar için manevi kültürü gösteren bir özellik oluşturur.

EĞİTİM-KÜLTÜR İLİŞKİSİ

2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde bulunduğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir. (Ottaway, 1968, s. 25)

“Yok, bu adam olmaz, tanırım bunu, düzenbazın biridir. Epeydir doğru dürüst kurban kesmiyor zaten, kızgınlım herife. Zenginleştikçe cimrileşti bu. Eskiden bir seferde yüz öküz kurban ederdi bana, şimdi birkaç cılız keçiyle geçiştiriyor kurban işini. O öküzlerin etlerini kebab yapıp sata sata zengin olduğunu unuttu kafir. Neymiş, Zeus'a kurban kesiyormuş. Hah! Külahıma anlat sen onu. Zeus'un sırtından para kazanıyorum desene şuna! Seni gidi üçkağıtçı... Hazır karşıma çıkmışken, şimdi tepene bir yıldırım yollamaz mıyım ben senin? Kendin kebab ol da, gör gününü!” (s. 48).

İlkçağ insanların inançları, toplumsal düzeni etkilediği kadar insan davranışlarını da etkiler. Toplumun kültürü bireylerin davranış şekillerini etkilemiştir. Zeus için kurban kesilmesi davranışı inancın getirdiği bir kültürel davranıştır.

2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılamama, yayılamama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).

“Arkeologların eski Anadolu kentlerinde o kadar çok efsane var ki... Biz bu yıkık kentlerde dolaşırken, efsanelerle ilgili oyunlar oynuyoruz, o zaman efsaneler gerçek oluyor, değil mi Ege?”

-Aynen öyle... Her şey bir oyun gibi başlıyor, sonra birden gerçeğe dönüşüyor. Demin Akhaların karargahındaydık mesela. Sonra Priamos'u, Hekabe'yi Helene'yi gördük. Surların tepesinden savaşı izliyorlardı, aynen Homeros'un İlyada'da anlattığı gibi” (s. 32).

Anadolu kentlerindeki efsaneler, çocuk edebiyatı yapıtlarında ve müfredatın ilgili temasında kullanılırsa kültürel miras bilinci kazanan bireyler yetişebilir. Efsanelerin unutulma riski de nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinde çocukların ilgisini çekecek şekilde yer almasıyla engellenebilir.

MİLLİ KÜLTÜR

3.KM.1. Aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle milli kültürümüz yansıtılmalıdır. (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).

“-Öff ne zaman yanaşacak bu vapur? Sıkıntıdan patladım.

-Ne acelen var Ege? Ne güzel deniz havası alıyoruz, Çanakkale Boğazı'nı seyrediyoruz. Araba vapurunu severdin sen eskiden.” (s. 23)

Yurdumuzda Çanakkale şehrimizin İstanbul gibi 'boğazı' olan bir şehir olduğu iki kardeşin diyalogları arasında geçmektedir.

“Anlaşıldı, Çanakkale'ye adım atar atmaz ilk durağımız hoşmerimci. Hoşmerimciye uğramadan Çanakkale geçilmez! Hadi bakalım, şimdi doğru arabaya, vapur yanaşmak üzere” (s. 24).

Şehirlerimize özgü yemek çeşitleri de milli kültürümüzü oluşturan en önemli unsurdur. Hoşmerim tatlısının Çanakkale'ye özgü bir tür tatlı olduğunu anne karakterinin çok seviyor olmasıyla da sezinleyerek öğrenmiş oluyoruz.

KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİ

4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için korunması ve saklanması gerektiği üzerinde durulmalıdır (Can, 2009, s. 3).

“-Hey, ben buradayım, yukarı bakın.

-Anne, Ege tahta ata tırmanıyor, ben de çıkayım mı?

-Çık Peri. Dur, ben de geleyim seninle... Son basamağa dikkat et, hoop girdik işte atın karnına. Aaa, Ege yok ki burada. Ege, neredesin?

-Buradayım anne, atın kafasındayım.

-Aşağıya gelsene, biz atın karnındayız.

-Geldim anne, siz de Akha'lar gibi atın karnına mı saklandınız?

-Doğru ya onlar da buraya saklanmışlardı. Tahta heykelin içini böyle boş bırakmışlardı ki saklanabildinler On yıl süren kuşatmadan, kanlı çarpışmalardan sonra Troyalıları yenemeyeceklerini anlayınca, kenti ele geçirmek için böyle bir hileye başvurmuşlar.

-Kim akıl etmiş bunu?

-Kim olacak, Peri? Kurnaz Odysseus elbette... Diğerleri de bu fikri beğenince, hemen kıyıda bir atölye kurmuşlar ve Troyalılara belli etmeden bu tahta atı yapmaya başlamışlar. Dev heykel bitince, Akha'lar sanki savaştan vazgeçmiş gibi yapıp gemilerine binmiş ve denize açılmışlar. Tahta atı da orada bırakmışlar. Troyalılar onların gittiğini görünce çok sevinmiş” (ss. 89-90).

Troya atı, somut kültürel miras ürünüdür. İlkçağda yaşanmış bir savaşın kazanılmasını sağlayan bu atı temsilen bir tahta at Çanakkale’de yapılmıştır. Varlığıyla bu efsaneyi simgeleyen bu at, gelecek nesillerin korunması gereken bir önemli bir eserdir.

4.KM.2. Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmece, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır (Oğuz, 2004, s. 64).

“-Destan şairlerine esin veren Esin Perisi... Biz burada Ege’yle İlyada oyunu oynuyorduk, Esin Perisi’ne seslenme bölümünü okuyunca, gerçekten geldi Esin Perisi. Sonra bizi Olimpos’a götürdü. Orada Zeus’un sarayına gittik, Peleus’la Tetis’in düğün şölenine katıldık. Ama düğünde kavga çıktı.

-Evet baba, aynen Peri’nin dediği gibi oldu. Kavga tanrıçası çıkardı kavgayı.

-Şimdi anladım oğlum altın elma meselesi...

-Hey, nerede kaldınız?

-Geldik anne.

-Bizim İkiz Gezginler efsaneler dünyasında uzun bir geziye çıkmışlar da ancak dönebildiler” (ss. 57-58).

İkiz Gezginler serisinin en önemli özelliği, efsanelere yer vermek, olay örgüsüyle birlikte mitolojik öyküleri aktarmak. İkiz Gezginler Troya kitabı da tamamen ‘Troyalı Helene’ efsanesini aktarmak üzerine kurgulanmış. Bu bölümde de tanrıçalar arasında geçen altın elmanın kime verileceği ile ilgili bir diyalog geçmektedir.

4.KM.3. Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığında içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalanı ve süregelenini, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtacaktır (Çiftçi, 2007, s. 100).

“-Aaaaah! Yanıyoruz, yanıyoruz! Söndürün şu alevleri. Priamos neredesin? Uyanın Troyalılar, uyanın, kurtarın canlarınızı... Yanıyoruz!

-Zavallı Hekabe... Aradan kaç yüzyıl geçti ama sesi hala çınlıyor Troya öreninde.

-Demek sen de duydun anne.

-Duydum tabi Peri. Çocukluğumdan beri buraya her gelişimde duyarım benhekabe'nin sesini. Troya'nın yandığı gece böyle haykırmıştı mutlaka. Tıpkı o uğursuz düşü gördüğünde haykırdığı gibi... Hadi, kardeşini çağır da gidelim artık geç oldu, baban da bir an önce yola çıkmak istiyor” (s. 89).

Efsaneler ya da mitolojik öyküler toplumun var olan kurallarından izler taşır. Bir toplumun; inanışını, yaşam biçimini efsanelerdeki olaylarla fark edebiliriz. Bu öyküleri öğrenen birey de içinde bulunduğu toplumun yaşadıklarını duyumsar ve efsanelerin izlerini psikolojik olarak ruhunda taşır.

4.4. İKİZ GEZGİNLER GÜNEŞ'İN SARAYINDA KİTABININ GENİŞLETİLMİŞ ÖZETİ

Yıldızlı bir İstanbul gecesinde İkiz Gezginler'den Ege, kendisini uyku tutmayınca ikiz kardeşi Peri'yi de uyandırıp onunla oyun oynamak ister. Peri'yi uyandırdıktan sonra bir müddet ikizler, ne yapabileceklerini düşünürler. Tam annelerini de uyandırıp ondan masal anlatmasını istemek akıllarına gelir ki kitaplıklarındaki masallar, ikizlere masal anlatabileceğini söyler. Bu defa da ikizler kitaplarla canlı varlık gibi konuşmaya başlar. Konuşan kitaplar, kendilerini tanıtmaya başlayarak hangisini okumak isteyeceklerine karar vermeleri için ikizlere yardımcı olmaya çalışırlar. Sırayla *Kırmızı Başlıklı Kız*, *Tarzan*, *Pamuk Prenses*, *Miki Fare*,

Robinson Kruzo, Nasreddin Hoca, Şehrazat, Alice Harikalar Diyarında, Pollyanna çıkar ve kendilerini tanıtır. Ancak ikizler, tüm bu kitapları bildikleri için farklı bir kitap okumak isterler. Tarzan da bunu duyunca onlara *Dönüşümler* kitabını önerir. İkizlerin efsaneleri çok sevdiğini öğrenen *Dönüşümler* kitabı, ikizleri göklerin kralı olan Güneş'in sarayına götürür. Bir anda kendilerini her yeri ışıl ışıl parlayan bir sarayda bulan ikizler, göklerin kralı Güneş'le tanışır.

Ardından sarayda bir gürültü kopar ve Güneş'in odasından çıkıp gürültünün sebebini anlamaya çalışır. Nöbetçiyi aşarak Güneş'in odasına girmek isteyen biri vardır ve bu kişi Güneş'in oğludur. Genç delikanlı babasının Güneş olduğunu yıllar sonra öğrenince bir an evvel gelip babasını görmek ister. Güneş, yeryüzünden sevdiği bir kadından oğlu olunca onu yeryüzünde annesiyle bırakmak zorunda kalmıştır ama gökyüzünden sıcaklığını yollayarak büyümesine yardımcı olmuştur. Bu kavuşmanın ardından Güneş, oğlunu ablalarıyla tanıştır. Güneş, gökyüzündeki ablalarıyla da tanıştıktan sonra oğlunun kendisinden bir şey dilemesini söyler. Bunu duyan delikanlı bir günlüğüne babasının yerine geçmek ister. Güneş, oğlunun ateşler içindeki arabaya atlayıp dünyayı ısıtma ve aydınlatma görevini istediğini duyunca kesinlikle razı olmaz, gökyüzündeki yolculuğundan ve bu yolculuk sırasında başına gelebilecek tehlikelerden bahsederek onu bu fikrinden uzaklaştırmaya çalışır fakat başarılı olamaz. Delikanlı, ne yapıp edip babasını Güneş arabasını kullanmak için ikna eder.

Güneş arabasını kullanmaya başlayan Güneş'in oğlu, ilk anda arabayı güzelce kullanır fakat en tepeye gelince araba yalpalır ve genç delikanlı da ne yapacağını şaşırır. Arabanın dengesi bozulunca burçlar saldırıya geçer ve dünyanın dengesi bozulur. Bunu gören Zeus şimşek çakıp yağmur yağdırarak dünyanın dengesini korumak için olaya müdahale eder. Delikanlı da arabadan aşağı yeryüzüne düşer.

Yeryüzüne düştükten sonra genç delikanlıya ne olduğunu merak eden ikizler ve *Dönüşümler* kitabı da rüzgârdan kendilerini bir bulutun üzerinde aşağıya indirmelerini isterler. Bir gölün üzerine geldikleri zaman rüzgarı durduran *Dönüşümler* kitabı, gölde dört tane su perisinin kocaman kara bir cisim karaya çıkarmaya çalıştığını görürler. Bu kara cismin Güneş'in oğlu olduğunu anlayan ikizler delikanlıya çok üzülürler. Ancak periler bitkilerden merhem yaparak yanık yerlerine sürerek delikanlıyı iyileştirirler ve yanına altın saçlı ablaları gelir. Gölün

kenarında yavaş yavaş yaraları iyileşmeye başlayan delikanlının ve ablalarının kolları, bacakları yapraklarla, dallarla dolarak bir ağaca dönüşürler. Doğanın dengesini bozup ağaçların yanmasına sebep olan delikanlı kendisi de bir ağaca dönüşerek yaptığı hatanın cezasını çeker.

İkiz Gezginlerin bulutu tüm bu olayları izledikten sonra onları evlerine geri getirir. Ertesi sabah ikizlerin annesi Peri ile Ege'yi uyandırmak üzere odalarına girdiğinde kucaklarında Ovidius'un Dönüşümler kitabını bulur. Tam bu sırada da uyanan ikizler annelerine yatmadan önce kitap sayesinde gezip gördükleri yerleri, başlarından geçen serüvenleri anlatır ve aydınlanan yeni güne merhaba derler.

4.4.1. İkiz Gezginler Güneş'in Sarayında Çocuk Edebiyatı Öğeleri Ölçüt Tablosu

	Konu	İleti	Dil ve Anlatım	Karakter	Çevre
Çocuk Edebiyatı Öğeleri	<p>1.Ö.1. Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. (Oğuzkan, 2013, s. 371)</p> <p>1.Ö.2. Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır. (Sever, 2003, s.121)</p> <p>1.Ö.3. İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir. (Oğuzkan, 1994, s. 210)</p> <p>1.Ö.4. Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. “Ya oluyorsa” yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur. (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s.120)</p> <p>1.Ö.5. Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır. (Sever, 2008, s.120)</p>	<p>2.Ö.1.Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır. (Sever, 2008, s. 143)</p> <p>2.Ö.2. İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p> <p>2.Ö.3. İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır. (Demirel, 2010, s. 62)</p>	<p>3.Ö.1. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının örneklerini verir. (Sever, 2015, s.145)</p> <p>3.Ö.2. Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir. (Oğuzkan, 2013, s.373)</p> <p>3.Ö.3. Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez. (Şirin, 2000a, s. 36)</p>	<p>4.Ö.1. Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir. (Sever, 2015, s. 75)</p> <p>4.Ö.2. ‘Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşır: Eylem içinde yansıtmaya, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur. (Özdemir, 2002, s.132)</p> <p>4.Ö.3. ‘Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır. (Dilidüzgün, 2003, s.77)</p>	<p>5.Ö.1. İleri yaş gruplarında arka plan eğeri tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortama ilgili bilgi verilmesi gerekir. (Yalçın ve Ayaş, 2016, s. 96)</p> <p>5.Ö.2. Yazımsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır. (Bolat, 2003, s. 37)</p>

ÇOCUK EDEBİYATI ÖGELERİ

KONU

1.Ö.1. “Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır” (Oğuzkan, 2013, s. 371).

“Rüzgar yanaklarını şişirip yavaşça üflemeye başladı. O üfledikçe ‘Ay gıdıklanıyorum,’ diyerek kıkır kıkır gülüyordu bulutçuk. Çok geçmeden pamuk gibi bir kuzuya dönüştü. Diğer bulutçuklar onu çok beğenmişlerdi.

-Biz de kuzu olacağız, diye bağıştılar.

Genç rüzgar hepsine üfledi, gökyüzünde koca bir kuzu sürüsü oluştu. Küçük yaramazlar bir süre böyle oyalandıktan sonra kuzuluktan bıktılar. Herkes başka başka kılıklara girmek istedi.

-Ben fil olacağım! Üfle rüzgar!

-Ben masa olacağım, önce bana üfle” (s. 54).

Çocuklar bulutların farklı şekiller almasını çoğunlukla ilginç bulurlar. Bir rüzgarın onlara üfleyerek şekiller vermesi, bulutların konuşarak türlü türlü hayvanların şekline girmeyi istemesi çocuklara eğlendirici gelecektir.

1.Ö.2. “Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır” (Sever, 2003, s. 121).

“-Kardeşiniz o sizin. Hani dünyada yaşayan küçük bir erkek kardeşiniz olduğundan söz etmiştim ya... İşte, karşınızda! O kadar yolu tepip bizleri görmeye gelmiş.

Güneş’in kızları şaşkınlıktan donakalmışlardı. Bir köşedeki İkiz Gezginler de soluk almadan bu manzarayı seyrediyorlardı. Kızların nasıl bir tepki göstereceğini merak etmişlerdi.

Birden salona kızların sevinç çığlıkları yayıldı. İkisi de koşup delikanlıyla kucaklaştılar. Sonra küçük kardeşlerini gökkuşağı renklerindeki yastıklarla süslü bir

sedire sürükleyip aralarına oturtular, üçü birlikte mırıl mırıl konuşup gülüşmeye başladılar” (s. 40).

Aynı anne babadan olmayan çocukların yıllar sonra bile bir araya gelince kardeşlik sevgisi sayesinde birbirlerine yakın davranması, çocuk okurun yüreğinde kardeşlik sevgisine dair değerlerin oluşmasını sağlayacak bir örnek oluşturur.

1.Ö.3. “İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir” (Oğuzkan, 1994, s. 210).

“Sen burada yan gelip yatarken oğlun yeryüzünü çöle çevirecekti neredeyse! Alev saçan arabayı dünyaya o kadar yaklaştırmıştı ki, üstünden geçtiği yerler cayır cayır yanıp kavrulmuş, doğanın canına okumuş kereta! Ben durumu fark ettiğimde oğlun yeryüzünü çöle çevirecekti neredeyse! Alev saçan arabayı dünyaya o kadar yaklaştırmış ki, üstünden geçtiği yerler cayır cayır yanıp kavrulmuş, doğanın canına okumuş kereta! Ben durumu fark ettiğimde burçlarla cebelleşiyordu, araba devrilmek üzereydi. Neyse, son anda duruma el koydum da kurtardım dünyayı” (s. 61).

Doğanın dengesini bozabilecek her şey tüm insanlığı ilgilendireceğinden ilkçağlardan bu yana insanlığın ortak değeri olarak her zaman korunmaya çalışılmıştır. Doğanın korunması, insanlığın evrensel değeridir.

1.Ö.4. “Yetişkinlerin ve çocukların en büyük ortak mutluluğu, edebiyatın büyük sorusuyla karşılaşmalarıdır. “Ya oluyorsa” yı okur belleğinde uyandıran edebiyat, ele alacağı konuyu, karakterleri çeşitli eylemlere sokan olay dizileriyle oluşturur” (Lukens, 1990, s. 103, aktaran Sever, 2008, s. 120).

“Dönüşümler sözlerini bitirir bitirmez her yer simsiyah kesildi. Odada göz gözü görmüyordu. Sonra birden ortalık ışığa boğuldu. Peri ile Ege, altın eşyalarla bezenmiş muhteşem bir sarayda buldular kendilerini. Parlaklık gözlerini kamaştırmıştı. Ellerini gözlerine siper ederek etrafı incelemeye koyuldular. Tam karşılarında, iki altın sütunun arasına yerleştirilmiş altın bir taht duruyordu. Bu kocaman tahtta iri yarı, sarışın bir adam oturmaktaydı; başını tahtın arkalığına dayamış, gözlerini kapatmıştı. Sirtında altın ipliklerden dokunmuş uzun bir giysi,

başında güneş ışınlarından oluşan büyük bir taç vardı. Onu görünce Peri'nin heyecandan soluğu kesilmişti.

-Yoksa bu... bu... diye kekeleydi.

-Ta kendisi, diyerek güldü, yanı başındaki Dönüşümler. 'Göklerin kralı Helios karşınızda. Ona helios deriz biz' (ss. 28-29).

Çocuklar, efsanelerde ya da mitolojik anlatılarda geçen birçok olayı gerçekte yaşanmış mı, yaşanabilir mi diye merak ederler. Son derece serüven dolu gelen bu olaylar onları oldukça etkiler ve kendi düş dünyalarında bile olsa 'Ya oluyorsa' diye düşünerek olayların içinde var olmayı isterler.

1.Ö.5. "Çocuklar, dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, bu çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır (Sever, 2008, s. 120).

"-Ne güzel bir masalmış. Keşke annem uyansa da bize bir masal anlatsa şimdi. Can sıkıntımız kalmazdı o zaman.

-Bu saatte annemi uyandıramayız Ege. Ama istersek kitaplarımız da bize masal anlatır. Hadi, bir tanesini okuyalım istersen.

İki kardeş böyle konuşurken, tam karşılarında duran küçük kitaplıkta bir hareketlenme oldu. Üst raftaki kitaplar çocukların sözlerini duyunca heyecanlanmışlardı. Hep bir ağızdan seslendiler:

-Bizi mi çağırdınız çocuklar?

-Evet, dedi Peri. 'Sevgili kitaplar bize bir şey anlatabilir misiniz acaba? Bir türlü uyuyamıyoruz da...'

-Tabii anlatırız Periciğim, dedi" (ss. 14-15).

Masallar, efsaneler, mitolojik öyküler serüven dolu içerikleriyle çocukların ilgisini en çok çeken metin türlerindedir. Bu türlerdeki kitapları çok sever ve

bunlara yetişkinlerden çok daha farklı bir değer verirler. İçindeki olaylar gerçek gibi düşünüp düş gücünü harekete geçirir ve masallarla oyun ve arkadaşlık kurarlar.

İLETİ

2.Ö.1. “Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır” (Sever, 2008, s. 143).

“Güneş’in oğlu ablalarının gelmesine çok sevinmişti besbelli; yüzü gülmüş, üzerine bir canlılık gelmişti. Yerinden doğrulup onlara sarıldı. Biraz sonra üçünün de kolları, bacakları yapraklarla kaplanmaya, başlarından dallar fişkırmaya başladı. İkiz Gezginler şaşkınlıktan donakaldılar. Üç kardeşin yerinde üç kavak ağacı vardı şimdi.

-Eveet, dönüşüm tamamlandı işte, dedi Dönüşümler. ‘Güneş’in oğlu bir ağaç olarak yaşayacak artık. Yaktığı ağaçların bedelini böyle ödeyecek. Ablaları da hep yanında olacak” (ss. 66-67).

Dönüşümler kitabında geçen Güneş’in oğlu efsanesindeki ‘ağaca dönüşme’ sürecini ikizler, ceza olarak alımlamışlardır. Bir metinde geçen olayları sürekli imgeleme yetisiyle anlamlandırmaya çalışan çocuk, kitabın alıntılanan bu kısmında da ağaç-ceza ilişkisi kurmuştur.

2.Ö.2. “İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır” (Demirel, 2010, s. 62).

“Size değişik bir masal bulmalı. Değişik, değişik... Tamam buldum! Dönüşümler’i çağırırım. En değişik masallar onun sayfaları arasında gizlidir. Öyle değil mi arkadaşlar?”

Bütün kitaplar bir ağızdan ‘Eveet!’ diye haykırdılar.

-Buralarda bir yerde olmalı, dedi Tarzan. ‘Dönüşümler, neredesin?’ (s. 23).

Çocuklar, bazen her gün aynı masalı okumak ister bazen de farklı masallar okuyup yeni şeyler öğrenerek farklı düşlere yolculuk etmek isterler. Bu bölümde

daha önce okudukları masalları değil, yeni bir masal okuyarak bilişsel ve duyuşsal özelliklerini arttırmış olurlar.

2.Ö.3. “İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolayı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır” (Demirel, 2010, s. 62).

“Aman ne mutlu bana,” dedi Dönüşümler. “Bu zamanda böyle meraklı okurlar bulmak kolay mı? Öyleyse en güzel masallardan birini anlatacağım size bu gece. Şimdi sıkı durun İkiz Gezginler, efsaneler dünyasında müthiş bir geziye çıkıyoruz. Gökyüzünün derinliklerine, bulutların tepesine götüreceğim sizi, Güneş’in sarayına!” (s.27)

Çocukların kitap okuma alışkanlıkları üzerinden düşsel yolculuklara çıkması bu kitaptaki en önemli iletidir. Her çocuğun böyle bir alışkanlığa sahip olmadığı kitabın alıntılanan bu kısmında soru yoluyla da dile getirilmiştir.

DİL ve ANLATIM

3.Ö.1. “Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir” (Sever, 2015, s. 145).

“-Göklerin kralı Güneş karşınızda. Ona Helios deriz biz. Bazen tahtında şekerleme yapar böyle. Birazdan kalkıp göklerdeki yolculuğuna hazırlanacak.

-Şekerleme mi yapar? Hani, nerede şekerlemeler?

Ege'nin bu sorusu üzerine Dönüşümler kahkahayı bastı.

-Hay sen çok yaşa evladım! Bu öyle şekerleme değil! Oturduğun yerde kısa süre uyumak, kestirmek anlamında bir deyimdir şekerleme yapmak.

-Demek ki bizim babamız da şekerleme yapıyor, diyerek kıkırdadı Peri. ‘bazen o da koltuğunda uyuyakalıyor böyle’ (s. 29).

“Şekerleme yapmak” deyimini çocuğa göre durumlar oluşturularak ifade edilmiştir. Mecaz anlamı çok iyi bilmeyen ve atasözü, deyim dağarcığı geniş olmayan tüm çocuklar, “Şekerleme yapmak” deyimini şekerler yapılması zannedebilir. Kendi gibi düşünen karakterler olduğunu gören çocuk, açıklamalardan sonra da ana dilinin anlatım gücünü fark ederek kendi söz varlığını arttırabilir.

3.Ö.2. “Yapmacık, zevksiz ve bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez. Yaşama şansını yetirmiş, eski ve anlaşılması güç sözcük ve deyimlerle de çocuklarda okuma zevkini uyandıracak ve geliştirecek eserler yazılması mümkün değildir” (Oğuzkan, 2013, s. 373).

“Kızların gözleri fal taşı gibi açıldı. İkisi de ‘Olamaz!’ diyerek karşı çıktılar. Babalarının daha önce anlattığı tehlikeleri bir bir sayarak kardeşlerini bu sevdadan vazgeçirmeye çalıştılar. Ama delikanlı, ablalarının sözlerine de kulak asmadı” (s. 48).

“Baştan söyleseydi kabul etmezdim tabii, beni faka bastırdı kereta, kutsal gökyüzü adına yemin ettirdi. Mecburen verdim arabayı.

-İyi halt ettin, bari uzaktan göz kulak olsaydın” (s. 61).

Kitapta çokça deyim kullanılmıştır ve bunların her biri günlük hayatta sıkça kullanılan deyimlerdir. Anlaşılması güç deyimler olmadığı gibi çocukların da kelime dağarcığına eklenmesi gereken çevrelerindeki yetişkinlerce kullanılabilecek deyimler olduğu için okuma zevkine katkı sağlayacak düzeydedir.

3.Ö.3. “Çocuk dili, anlatımı ve tonlaması çocuk gerçekliğine uygun olan çocuk yazarlığı, çocukça bir iş olmadığı gibi, çocuğa dıştan bakışla da gerçekleşemez” (Şirin, 2000a, s. 36).

“Akşam olmuş, göklerin kralı Güneş, gökyüzündeki sarayına çekilmişti. Çok geçmeden güzeller güzeli Gece, minik yıldızlarla süslü kadife pelerinini açarak İstanbul’un üstünde süzölmeye başladı. Başında ay ve yıldızlardan yapılmış ışıltılı bir taç vardı. Gerçekten de çok güzel bir geceydi bu, her gören hayran kalırdı. Bir zamanlar dünyanın bütün geceleri arasında bir güzellik yarışması yapıldığı ve İstanbul Gecesi’nin birinciliği kazandığı söylenirdi” (s. 7).

“Göklerin kraliçesinin pelerini her yere yayılırken İstanbul’un ışıkları bir bir yanmaya başladı. Galata Kulesi de hemen başına ışıklı külahını geçirip İstanbul Gecesi’ni selamladı” (s. 8).

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğine uygun olacak şekilde sanatlı bir dil kullanılarak yazılabilir. Güneşin kral olmasıyla, Gece’nin kraliçe olmasıyla ve Galata Kulesi’nin bir insan olmasıyla yapılan kişileştirme sanatı çocuk gerçekliğine uygun bir örnek oluşturmaktadır. Çünkü çocuk için göklerde bir kral olması kendi gerçekliğine uyan bir ifadedir.

KARAKTER

4.Ö.1. “Karakter; sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2015, s. 75).

“-Evet, diye söze karıştı Şehrazat. ‘Ege ile Peri arkeolojiye ve mitolojiye çok meraklıdır. Anadolu’daki antik kentleri gezip efsanelerin izlerini aramayı çok severler. Bu yüzden onlara İkiz Gezginler deriz biz” (s. 27).

Kitapların baş karakterleri İkiz Gezginler Peri ile Ege’nin gezme tutkusu, serinin her kitabında olduğu gibi burada da yinelenmiştir. Karakterlerin deneyimleri yaşadıkları şehri ve ülkelerinin başka şehirlerini gezmek ve buralara dair duyarlılık geliştirmektir.

“İkizlerin bir başka tutkusu da kitaplardır. Bütün çocuklar gibi onlar da masallara bayılır. En sevdikleri masallar bebekliklerinden beri annelerinden dinledikleri eski efsanelerdir. Okumayı öğrenir öğrenmez kitapların arasına dalmış, yepyeni masallar, değişik efsaneler öğrenmişlerdir. Tıpkı gerçek dünyada olduğu gibi, kitapların dünyasında da ilginç yolculuklara çıkar, her kitapta bambaşka serüvenler yaşarlar” (s. 10).

İkizlerin bir başka duyarlılık geliştirdiği özellikleri de kitap okuma alışkanlığıdır. Alıntılanan bu bölümde biçimlendirilen bu kişilik özelliği ifade edilmiştir.

4.Ö.2. “Karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşır: Eylem içinde yansıtma, konuşurma vb. Daha da yalınlaştırarak diyebiliriz ki: Kişileri anlatırken yazar, ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur” (Özdemir, 2002, s. 132).

“Birbirlerine pek benzemedikleri için insanlar çoğu zaman ikiz olduklarına inanmazlar. Peri beyaz tenli, koyu kahverengi saçlı, kahverengi gözlerinin derinliklerinde yıldızlar parıldayan sevimli mi sevimli bir kız; ikiz kardeşi Ege ise kumral perçemli, cin bakışlı, çevik bir oğlandır” (s. 10).

Serinin tüm kitaplarında geçen ikizleri tanıtan bölümde Ege ile Peri'nin fiziksel özellikleri betimlenmiştir.

“İkiz Gezginler bulutları seyrederken Güneş'in oğlu gökteki yolculuğuna devam ediyordu. Artık en tepeye yaklaşmaktaydı. Bir ara arabanın dengesi bozuldu. Delikanlı son hızla giden atların dizginlerini elinden kaçırmış, yalpalayan arabanın içinde oradan oraya savrulmaya başlamıştı. Bunu gören İkiz Gezginler heyecanla ayağa fırladılar.

-Hey, dikkat et, düşeceksin, diye haykırdı Ege” (s. 55).

İkizler, Güneş'in oğlu için tedirgin olurlar. Birilerinin başına bir şey gelmemesi için eyleme geçmek, uyarıda bulunmak, tedirgin olmak onların yardımsever yanlarını gösterir.

4.Ö.3. “Karakterler çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üstüne kurgulanmamalıdır” (Dilidüzgün, 2003, s. 77).

“-İşte bizim inatçı keçi bu göle düştü, dedi dönüşümler. ‘Şu haline bakın, kapkara olmuş.

O zaman İkiz Gezginler, perilerin suda sürüklediği kara şeyin Güneş'in oğlu olduğunu anladılar.

-Zavallıcık ne fena yanmış, dedi Ege. Peri de üzgün üzgün başını salladı.

-Siz merak etmeyin, diyerek gülümsedi Dönüşümler. ‘Bu gölün perileri becerikli kızlardır, şimdi tedavi ederler oğlanı” (s. 66).

Güneş’in oğlu karakterinin başına gelen olay ikizleri üzmüş ancak bir başka karakterin sorunu çözümü olduğunu söylemesi acıma duygusu yaratmamıştır. Bu sayede koşullandırma yaşanmadan insani bir duygu olan üzüme duygusunu yaşamışlardır.

ÇEVRE

5.Ö.1. İleri yaş gruplarında arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir (Yalçın ve Aytas, 2016, s. 96).

Bu özelliği yansıtan bir bulgu bulunamamıştır.

5.Ö.2. Yazınsal anlatıda anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır (Bolat, 2003, s. 37).

Bu özelliği yansıtacak bir bulgu belirlenememiştir.

4.4.2. İkiz Gezginler Güneş'in Sarayında Kültürel Miras Eğitimi Ölçüt Tablosu

	Kültür	Eğitim-Kültür İlişkisi	Milli Kültür	Kültürel Miras Bilinci
KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ	<p>1.KM.1. Tylor'a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).</p> <p>1.KM.2. Parekh'e göreyse kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır. (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27)</p> <p>1.KM.3. İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir (Kongar, 1982, s. 15).</p>	<p>2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir. (Ottaway, 1968, s. 25)</p> <p>2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılamama, yayılamama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).</p>	<p>3.KM.1. aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, milli bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihi mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle milli kültürümüz yansıtılmalıdır. (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).</p>	<p>4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için bu eserlerin korunması ve saklanması gerektiği üzerinde durulmalıdır (Can, 2009, s. 3).</p> <p>4.KM.2. Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmece, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır. (Oğuz, 2004, s. 64)</p> <p>4.KM.3. Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığında içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalanı ve süregelen, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtacaktır (Çiftçi, 2007, s. 100).</p>

KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ

KÜLTÜR

1.KM.1. Tylor'a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olma özelliği gösterir (Güvenç, 1994, s. 102).

Bu özelliğe uygun bir bölüm bulgulanamamıştır.

1.KM.2. Parekh'e göreyse kültür, tarih içerisinde oluşturulan bir anlam ve önem sistemidir. Başka bir ifadeyle grup halinde yaşayan insanların bireysel ve topluluk halindeki hayatlarını düzenlemek için yararlandıkları inanç ve adalet sistemi olma özelliği taşır. (Parekh, 2002, aktaran Özkartal, 2015, s. 27)

Bu özelliğe uygun örnek bulgulanamamıştır.

1.KM.3. “İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir” (Kongar, 1982, s. 15).

“-Hatırlıyoruz dedi İkiz Gezginler, bir ağızdan.

Peri hemen saymaya başladı:

-Mısır Piramitleri, Babil'in Asma Bahçeleri, İskenderiye Feneri, Plimpiya'daki Zeus Heykeli...

Ege devam etti:

-Efes'teki Artemis Tapınağı ve Kral Mausolos'un Bodrum'daki anıt mezarı. Hem bunların ikisi de bizim ülkemizde.

-Aferin, unutmamışsınız, dedi Dönüşümler. Bunlar gerçekten harika yapıtlardı. Ne yazık ki hepsi tarihe karıştı, Mısır'daki piramitler dışında hiçbiri ayakta kalmadı” (s. 32).

İnsanların yarattığı maddi araçlara mimari yapılar örnek verilebilir. İlkçağdaki dünyanın yedi harikası kabul edilen mimari yapılar maddi kültüre örnektir.

Manevi kültüre örnek bulgulanamamıştır.

EĞİTİM-KÜLTÜR İLİŞKİSİ

2.KM.1. Toplumsal psikoloji ve toplumsal antropolojide yapılan son incelemeler insan davranışının son derecede esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasını vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları, içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne bağlı özellikler gösterecektir. (Ottaway, 1968, s. 25)

Bu özelliğe uygun örnek bulgulanamamıştır.

2.KM.2. Kültürel değerlerin aktarılamama, yayılamama ve zamanla unutulma riski olduğu söylenebilir. Bu riskin mümkün olan en düşük düzeye çekilebilmesi için etkili bir eğitim müfredatı ve onun uygulanması, her türlü iletişim kanalının ve teknolojilerinin kullanılması gerekir (Şirin, 2007, s. 745).

“-Aman ne mutlu bana, dedi Dönüşümler. ‘Bu zamanda böyle meraklı okur bulmak kolay mı? Öyleyse en güzel masallarımdan birini anlatacağım size bu gece. Şimdi sıkı durun İkiz Gezginler, efsaneler dünyasında müthiş bir geziye çıkıyoruz. Gökyüzünün derinliklerine, bulutların tepesine götüreceğim sizi, Güneş’in sarayına” (s. 27).

Kültürel değerlerin yayılması ve unutulma riskinin önüne geçilmesi masalların, efsanelerin anlatıldığı nitelikli çocuk kitaplarının artması ve okunmasıyla sağlanabilir. Dönüşümler kitabı, İkiz Gezginler kitabının içinde geçen efsaneleri anlatan ve çocukların sevebileceği bir kitaptır.

MİLLİ KÜLTÜR

3.KM.1. Aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıla, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb. gibi konu örnekleriyle milli kültürümüz yansıtılmalıdır (2017 Türkçe Öğretim Programı, s. 17).

Bu kitapta uygun örnek bulgulanamamıştır.

KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİ

4.KM.1. Somut Kültürel Miras, binaları, tarihi yerleri, anıtları ve insan eliyle yapılmış her türlü şeyi kapsar ve bunlar genellikle arkeoloji, mimari, teknolojik ve bilimsel eserlerdir. Gelecek nesillerde kültürel miras bilinci gelişmesi için korunması ve saklanması gerektiği üzerinde durulmalıdır (Can, 2009, s. 3).

-Hani geçen gün televizyonda bir heykel görmüştük, hatırladın mı Ege? Amerika'daki Özgürlük Heykeliymiş; bir adanın üstünde duruyordu, onun da başında böyle bir taç vardı.

-Hatırladım dev gibi bir heykeldi. İnsanlar yanında karınca gibi kalmışlardı.

-Çocuklar, siz esas Rodos adasındaki heykeli görecektiniz, dedi Dönüşümler. 'Bizim zamanımızda Rodos halkı şu gördüğünüz Güneş'in koca bir heykelini dikmişti limana. Rodoslular onun soyundan geldiklerine inandıkları için büyük saygı duyuyorlardı Güneş'e. Gemiler, heykelin bacaklarının arasından geçerek limana girerdi. Aynı zamanda deniz feneri görevi yapıyordu bu heykel; elinde yanan bir meşale vardı. Açık denizdeki gemiciler meşalenin alevlerini çok uzaktan bile görür, limanın yerini anlardı. Geceleri deniz kızları o meşalenin ışığına bakarak, şarkı söyleye söyleye Rodos'a doğru yüzerlerdi. Güneş'in heykeli öyle büyük, öyle görkemliydi ki, Antik Dünyanın Yedi Haikası'ndan biri seçilmişti. Sonra Rodos'ta çok büyük bir deprem oldu ve bu harika heykel yıkılıverdi. Bugüne parçası bile kalmadı ama eski çağlardan bu yana öyküsü dillerden düşmedi. Yüzlerce yıl sonra Amerika'daki Özgürlük Heykeli'ni yapan heykeltıraş da işte o heykelden esinlenmiştir zaten, eserini ona benzetmeye çalışmıştır" (ss. 30-31).

Somut kültürel miras eseri olan Rodos heykeli geçmişten günümüze gelememiş ancak bugün var olan bir anıta esin kaynağı olmuştur.

4.KM.2. Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikayeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmeceler, tekerlemeler dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gören sözlü anlatımlar gelecek nesillere aktarılmalıdır. (Oğuz, 2004, s. 64)

“Oğlum, sen gökteki tehlikeleri bilmezsin, dinle bak, sana yolculuğumu anlatayım: her sabah Şafak’ın ardından yola çıkarım doğudan. Çok dik bir yokuşu tırmanmaya başlarım. Öğle vakti en tepeye ulaşıyorum. Arabam o kadar yüksekte olur ki, aşağıya bakmaya ben bile korkarım. Sonra batıya doğru inişe geçerim. Yokuş aşağı giderken atlar gemi iyice azıya alır. Arabayı sana verdim diyelim, son hızla giden bu azgın atları nasıl zaptedeceksin? Ya tepetaklak yere çakılırsan? Gökte seni bekleyen tehlikeler bu kadarla kalsa iyi, bir de burçlar var. Aslan, akrep, yengeç, boğa... Hepsi de çok vahşidir bunların. Ummadığın bir anda saldırıverirler. Vazgeç bu işten oğlum! Şu sarayda ablalarla eğlenmek dururken, ne işin var göklerde? Boyundan büyük işlere kalkışma” (s. 44).

Güneş’in doğuşu ve batışı efsanevi bir öykü olarak Dönüşümler kitabında anlatılmıştır. Dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç olan bu sözlü anlatımlar İki gezginler serisi kitaplarında en sık rastlanan sözlü geleneklerdir.

4.KM.3. Toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak, bir kimlik duygusu oluşmakta ve kişi, içinde yer aldığı toplumun mevcut norm ve referans sistemlerine bağlanmaktadır. Böylelikle kişi, içinde yer aldığı toplumun kolektif kimliğini bireysel psikolojisinde/ruhsallığında içselleştirmektedir. Birey, toplumun ortak belleğini, geçmişinden kalanı ve süregelenini, toplumun ne yaptığını ifade eden özellikler yansıtabilir (Çiftçi, 2007, s. 100).

Bu özelliğe uygun bir örnek alıntı bulgulanamamıştır.

BÖLÜM V

5.1. SONUÇ

Bu çalışmada, Betül AVUNÇ'un "İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a, İkiz Gezginler İstanbul'da, İkiz Gezginler Troya'da, İkiz Gezginler Güneş'in Sarayında" olmak üzere dört seri kitabı ele alınmıştır. Söz konusu kitaplardaki başkışiler Ege ile Peri'nin gezdikleri yerler hakkında edindikleri bilgileri, efsaneleri, mitolojik öyküleri nasıl değerlendirdikleri ve düşsel oyunlar kurarak ne tür değerler kazandıkları kültürel miras eğitimi ve çocuk edebiyatı temel öğeleri açısından incelenmiştir. Bu bağlamda yapıtlar Çocuk Edebiyatı Temel Öğeleri (konu, ileti, dil ve anlatım, karakter ve çevre) ve Kültürel Miras Eğitimi (Kültür, Eğitim-Kültür İlişkisi, Milli Kültürümüz, Kültürel Miras Bilinci) kapsamında belirlenen kategorilere göre araştırılıp incelenmiştir.

Serinin ilk kitabı olan İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a, çocuk edebiyatı temel öğeleri açısından değerlendirildiğinde konusu itibarıyla Oğuzkan'ın (2013, s. 371) "Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır" ifadesini destekler türden bir özelliğe sahiptir. Kültürel miras konusunun mitler ve efsaneler gibi somut olmayan kültürel miras ürünleri aracılığıyla eğlendirici ve dinlendirici olduğunu gösteren konuşmalar bulgulanmış ve bu bulgular kitaplardan yapılan alıntılarla ifade edilmiştir. Birinci kitabın Sever'in belirttiği gibi çocukların yüreklerinde sevgi ve dostluk anlayışının gelişmesine katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Bazı bölümlerde geçen konuşmalar Sever'in bu görüşünü destekler niteliktedir. Bu konuşmalar doğrudan alıntılarla bulgular bölümünde belirtilmiştir. Yine Sever'in (Sever, 2008, s. 120) "Çocuğun olayların içine girip kendi gerçekliğiyle anlam ve değer yargıları oluşturması" ifadesini karşılayacak konuşmalara rastlanmıştır. Kitapta bu özellikleri gösteren örnek konuşmalar ve olaylar bulgulanmış ve belirtilmiştir. Kitabın iletileri Sever'in ifadesine uygun şekilde çocuğun imgelem yetisine sürekli gereksinim duyacağı şekilde kurgulanmıştır. Çünkü efsaneler, mitolojik öyküler ve bunların kahramanları, ikizler için düşsel yolculuklara çıkabilmeyi sağlayan birer oyun aracına dönüşmüştür. Ailece bazı rollere büründükleri bölümler de karakterlerin kendine özgü duyarlılığını ortaya koymasına örnek bir bulgu olarak tespit edilmiştir. İkizler, anne ve babası ile çıktıkları yaz tatilinde İstanbul'dan Bodrum'a giderken yol üstündeki şehirleri de

ziyaret ederek çevre hakkında bilinen efsaneleri sohbet konusu etmişlerdir. Bu durum da Yalçın ve Aytas'ın (2016, s. 96) belirttiği gibi “Arka plan eğer tarihi bir ortamı oluşturuyorsa bu tarihi ortamla ilgili bilgi verilmesi gerekir” ifadesini karşılamaktadır. Bu bağlamda olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamın yazınsal yapıta yoğun bir şekilde verilmesi hem çocuk edebiyatı temel öğelerinden çevrenin ön plana çıkmasını sağlamış hem de kültürel miras aktarımına katkı sunmuştur. İkizler yaşadıkları şehirden başlayıp tatil amaçlı gittikleri Bodrum'a gelene kadar kültürümüzü yansıtan gelenek ve görenekleri gözlemleyerek bazı deneyimler yaşamışlardır. Çingene düğününe rastladıkları bölüm ve bu bölümün aynı coğrafyada çeşitli gelenekleri sürdüren bir toplum olduğumuzu hatırlatarak farklılıklara saygı duymayı ön plana çıkarması da Parekh'in kültür tanımı içindeki “Grup halinde yaşayan insanların bireysel ve toplu yaşamlarını anlamada, düzenlemede ve yapılandırmada kullandıkları bir inançlar ve adetler sistemi” ifadesini örnekleyen bir bulgudur. 2017 Türkçe Öğretim Programındaki zorunlu olan ‘Milli Kültürümüz’ temasında geçen ‘tarihi mekanlar’ konu örneğine ise bu kitaptaki ‘Ağlayan Kaya’, ‘Bintepeler’, ‘Şeytan Sofrası’ ‘Yediuyurlar’ gibi pek çok bölümün örnek metin olarak kullanılabilmesi düşünülmüştür. Oğuz'un aktarımına göre “Kültürel miras eğitimi; tarihi yapıların korunması ve dilin mitler, efsaneler, masallarla somut olmayan kültürel mirası aktarmada bir araç işlevi görmesi ile olabilir” (Oğuz, 2004, s. 64) İkiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a kitabında bu tarihi yapılar çocuklar tarafından bizzat gidilip görülen yerler olmuştur. Bunun yanı sıra anlatılan efsaneler ve mitler çocuklar tarafından oyunlaştırılmıştır. Tüm bu somut ve somut olmayan öğelerin kültürel mirasın aktarılmasında önemli rol oynadığı bulgulanmıştır.

Serinin ikinci kitabı olan İkiz Gezginler İstanbul'da, karakterlerin bu defa yaşadıkları şehri keşfetme serüvenidir. Serinin üç kitabında olduğu gibi bu kitapta da konu; gezip görme ve gezdikleri yerlerin tarihi özelliklerini ve mitlerini öğrenme üzerinedir. Bu kez yapıta ikizler kaybolur, okul gezisine katılırlar ve tezahüratlar ederler, ailelerinden gizli farklı yerlere uğrarlar. Tüm bunlar Dilidüzgün'ün “Karakterler, çocukta acıma duygusu yaratmamalı, eser koşullandırma üzerine kurgulanmamalıdır” (Dilidüzgün, 2003, s. 77) ifadesini karşılayan konuşmalar taşıması ve çocuk okur için konunun eğlenceli olmasını sağlayan noktaları sağlaması bakımından önem taşımaktadır. İkizlerin, Sultan Ahmet gezisi sırasında, Hipodrom

Meydanı'nda Gladyatörlerin dövüş sahnesi olduğunu düşleyerek köleleştirilen insanların dövüştürülmesi Oğuzkan'ın çocuk edebiyatı kitaplarının evrensel insanlık ve ahlak değerlerine temas etmesi ifadesini karşılayan önemli bir bulgudur (Oğuzkan, 1994, s. 210). “Tilki uykusunda olmak”, “çil yavrusu gibi dağılmak”, “gafil avlanmak”, “ayakları yerden kesilmek” gibi deyimler de Türkçenin anlatım gücünü yansıtan ifadeler olarak bulgulanmıştır. Çocukların birbirlerinin kalplerini kırmadan birbirleriyle alay etmelerini örnekleyen konuşmalar da yine Dilidüzgün'ün belirttiği gibi çocuk okurda acıma duygusu yaratmayan bir özelliği taşıması açısından önemlidir. Çevre, serinin bu kitabında tarihi bir ortam oluşturuyor ve İstanbul'un tarihi yarımadasında geçen pek çok yerle ilgili bilgiye çocukların oyunları arasında yer veriliyor. Halkın inanışına göre Telli Babaya gidilmesi, dilek taşında dilek dilenmesi de insan davranışlarının içinde yaşanan kültüre göre şekil kazanması, esneklik göstermesi Ottaway'in eğitim-kültür ilişkisi bağlamındaki ifadesini destekleyen bir bulgudur. Oğuz'un aktardığı “Mitler, efsaneler somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasını sağlayan sözlü araçlardır” (Oğuz, 2004, s. 64) ifadesini de kitaplarda geçen Bosphorus miti, Boğa Başlı Canavar, Çarpışan Kayalar, Yılan Saçlı Medusa gibi mitlerin aktarılmasında görüyoruz. Bu ürünler, çocukların oyunlarına konu olmuştur. Oyunlarla daha da eğlenceli hale gelen efsaneler, okurun da eğlenirken bilgi edinmesini sağlayıp kültürel mirasa sahip çıkma anlayışı geliştirebileceği görülmüştür.

Serinin üçüncü kitabı İkiz Gezginler Troya'da tamamen bir mit üzerine kurgulanmıştır. Troyalı Helene miti, kitapta Oğuz'un da ifade ettiği gibi başlı başına kültürel miras aktarımında dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında araç işlevi göstermesini örneklemektedir. Çanakkale şehrimizdeki Truva Atı, Can'ın “Somut kültürel miras, tarihi yerler, anıtlar, gelecek kuşaklar için korunması, saklanması önemli görülen eserlerdir” (2009, s. 3) tarihte yaşanmış bir savaşı simgelemek adına yapılmış ve gelecek nesiller için korunması, saklanması önemli görülen, kitapta ikizlerin gezip, saklandıkları bir yapıt olarak bu ifadeyi örnekler niteliktedir. İkizlerin bu kitapta Truva Atı'nın karnını ve kafasını gezerken Akhalar ve Troyalılar arasında geçen savaşları konuşmalarında geçirmeleri yine sözlü anlatımlar adına önemli bir bulgudur. “Altın elma” mitinde geçen olayları; tanrı ve tanrıçaların dünyasında yaşadığını düşleyen ikizler, antik dünyanın ilk güzellik yarışmasına şahitlik etmekten, Troya Savaşı'nın kazananını görmeye kadar geçen

tüm süreci yurdumuzda bir İda Dağı'na, bir de Troya'ya giderek takip ederler ve bu serüven “Milli Kültürümüz” teması için “kültürel miras” konu örneğine uygunluk oluşturur.

Serinin son kitabı olan İkiz Gezginler Güneş'in Sarayı'nda, ikizlerin masal kitaplarıyla konuşması ve bir kitap seçip o kitabı okuyarak uykuya dalmaları üzerinedir. Seçtikleri kitap “Dönüşümler” kitabıdır. Seçilen konunun, Sever'in de belirttiği gibi çocuk gerçekliğini önemseyen, dünyaya yetişkinlerinkinden farklı bir gözle bakan çocuğun değerlerini yansıtan bir konu olduğu görülmüştür. Dönüşümler de bir efsaneyi anlatan kitaptır. Demirel'in ifadesindeki iletilerin çocuğun bilişsel ve duyuşsal özelliklerine katkı sağlaması düşünüldüğünde yepyeni bir kitapla tanışan İkiz Gezginler'in merak etme ve öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmış olduğu bulgulanmıştır. Bu yönüyle ikizlerin bilişsel özelliklerini geliştirmeyi önemsedikleri söylenebilir. Oğuzkan'ın ifadesine uygun bir biçimde eski ya da anlaşılması güç deyim ve sözler yerine okuma zevkini arttırabilecek “Şekerleme yapmak” , “Faka basmak” gibi deyimlerin kullanıldığı görülmüştür. İkiz Gezginler Güneş'in Sarayı'nda kitabında çocuk edebiyatı temel öğelerinden çevre ögesinde geçen iki ifadeye uygun örneğe rastlanmamıştır. Kültürel miras bilinci bağlamında “Kültür” başlığındaki ilk iki özelliğe, “Eğitim-Kültür İlişkisi” başlığındaki ilk özelliğe, “Milli Kültürümüz” temasına, kültürel miras bilinci alt başlığındaki üçüncü özelliğe uygun örnek bulgulanamamıştır. “Kültürel Miras Bilinci” alt başlığında Can'ın “Somut kültürel miras; binaların, tarihi yapıtların gelecek nesiller için korunması” (2009, s. 3) aktarımına uygun olarak antik döneme ait Rodos'taki Güneş heykelinin Amerika'daki Özgürlük Anıtına esin kaynağı oluşturması yönündeki konuşma yer almaktadır. Güneş'in doğuşu ve batışı hakkındaki efsane de serideki tüm kitaplarda olduğu gibi dördüncü kitapta da Oğuz'un dilin kültürel mirasın aktarılmasına bir araç işlevi gördüğü aktarımını örnekleyen bir örnektir.

Dört kitapta kurgulanan olaylar ve karakterle birlikte belirgin olarak gözlenen kavramlar üzerinden bazı anahtar kelimeler ortaya koyabiliriz, bu anahtar kelimelerin dört kitaptaki ortak noktalarıyla ya da değişimleriyle ilgili süreci bir tabloyla aktarmak gerekirse;

Anahtar Kelimeler: Başkışiler Ege ile Peri, efsaneler, anne-baba anlatıcı, gezilen tarihi mekan, düşsel oyun, serüven, kültürel miras.

Anahtar Kelimeler	İKiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a	İKiz Gezginler İstanbul'da	İKiz Gezginler Troya'da	İKiz Gezginler Güneş'in Sarayında
Başkişiler Ege ile Peri	✓	✓	✓	✓
Efsane	✓	✓	✓	✓
Anne-baba anlatıcı	✓	✓		
Gezilen Tarihi Mekan	✓	✓	✓	
Düşsel Oyun	✓	✓	✓	✓
Serüven	✓	✓	✓	✓
Kültürel Miras	✓	✓	✓	✓

Tablo: 5.1 Belirlenen Anahtar Kelimelerin Kitaplardaki Varlığı

Belirlenen anahtar kelimelerin dört kitapta karşımıza çıkış şekli önemlidir. Başkişiler Ege ile Peri dört kitapta da varlık gösterir. Efsaneler, tüm kitaplarda ele alınan anlatı türleridir. Serinin tamamında da karşımıza çıkarlar. Yani Ege ile Peri'nin efsanelere olan merakı, İKiz Gezginler serisinin en belirgin yanıdır. Bu anlatı türleri, İKiz Gezginler İstanbul'dan Bodrum'a, İKiz Gezginler İstanbul'da kitaplarında anne-baba anlatıcı aracılığıyla öğrenilir. Üçüncü kitap olan İKiz Gezginler Troya'da kitabında, ikizler Homeros'un İlyada isimli kitabı sayesinde öğrendiklerini artık kendileri tekrar ederler. Dördüncü kitap olan Güneş'in Sarayında kitabında, okumak üzere seçtikleri "Dönüşümler" kitabının konusu da efsanedir.

Yani konusu efsane olan bir kitabı okumayı tercih eden ikizler, ilk iki kitapta olduğu gibi üçüncü ve dördüncü kitapta anne-baba gibi bir anlatıcıya ihtiyaç duymazlar.

İlk üç kitapta da gezilen pek çok tarihi mekan vardır. Dördüncü kitapta ikizler, “Dönüşümler” kitabındaki efsanenin içine dalarlar, efsanedeki karakterlerle konuşurlar, tarihi mekan gezmezler.

Düşsel oyun kurmak, yine ikizlerin en belirgin özelliğidir. Serinin ilk iki kitabında anne-baba anlatıcı aracılığıyla ikizler, öğrendikleri efsanelerdeki karakterleri tarihi mekanlarda canlandırarak, onların yerine geçerler. “İkiz Gezginler, antik kentte dolaşmaya devam ediyorlar. Roma Caddesi oyun oynamak için çok uygun bir yer. İki kardeş dükkanlara giriyor, Ege satıcı, Peri de alıcı oluyor. Ellerinde tarihin ilk paralarını tuttuklarını düşleyerek alışveriş yapıyorlar kendi aralarında. Altından yapılmış sürahiler, ünlü Lidya parfümleriyle dolu minicik vazolar, kırmızı giysiler ve Sardes’te dokunan değerli halılar alıp satıyorlar. Düşsel oyunları annelerinin seslenmesiyle noktalanıyor.” (İstanbul’dan Bodrum’a, s. 47) Üçüncü ve dördüncü kitapta bu durum değişir. Efsaneleri iyice içselleştiren ikizler, artık kendilerini karakterle konuşurken bulurlar. “-Özür dilerim babacığım, yeryüzüne inmiştim de... -Bula bula bugünü mü buldun yeryüzüne inecek? Hem bu çocuklar da kimin nesi? -Size dünyadan iki konuk getirdim baba. Bu güzel kızın adı Peri, bu sevimli oğlan da onun ikiz kardeşi Ege. Onlarla Troya’da tanıştım. İkizler, efsanelere çok meraklı, bizleri de iyi tanıyorlar. Bu yüzden Olimpos’u görmelerini istedim. -Doğru düşünmüşsün kızım. Hoş geldiniz çocuklar, gelin bakayım yanıma. Hera, karıcığım, azıcık öteye git de, ikizleri aramıza alalım. Geçin şöyle çocuklar, uzanın bakayım sedire. -Şey, çok teşekkür ederiz Zeus ama biz böyle otursak...” (Troya’da, s. 36). Alıntılardan da anlaşılacağı gibi düşsel oyunların boyutu üçüncü kitapta değişmeye başlamıştır. Çocuklar efsanelerin bir parçası olmaya başlamışlardır.

Serüven ise ilk üç kitapta gezdikleri tarihi mekanlarda, dördüncü kitapta da ikizlerin efsaneyi yaşaması hissiyle karşımıza çıkar. Efsanelerin tür itibariyle serüven dolu anlatılar olması önemlidir. Efsaneler, “kültürel miras” konusunu işlemek üzere dört kitabın da ortak paydası olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda kültürel miras konusu dört kitapta da efsaneler aracılığıyla işlenmiş ve kültürel miras bilincine sahip bireyler yetiştirilmesine katkı sağlamak için tercih edilmiştir. “Söylencelerin, çocuk edebiyatı açısından önemli bir yeri bulunmaktadır. Özellikle maddi ve manevi kültür

unsurlarının oluşmasında söylencelerin önemi dikkate alınacak olursa, söylenceler 12-15 yaş grubu çocuklarına eğitim-öğretim, hayal gücü zenginliği ve bazı ahlaki değerlerin aşılması bakımından önemli katkı sağlar” (Yalçın ve Aytaş, 2017, s. 177)

İncelenen dört kitabın da çocuk edebiyatı temel ilkelerinden çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik başta olmak üzere çocuk edebiyatı öğelerine uygun olduğu saptanmıştır. Kitaplar konu, ileti, dil ve anlatım, karakter, çevre öğeleri bakımından çocuk dünyasına uygun olarak kurgulanmıştır. Aynı zamanda dört kitabın da kültürel miras eğitimi bağlamında kültür, eğitim-kültür ilişkisi, milli kültürümüz, kültürel miras bilinci konularında etkin bir araç olabileceği sonucuna varılmıştır.

5.2.ÖNERİLER

Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtı çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği başta olmak üzere çocuk edebiyatı temel öğelerine de uygun özellikler taşımalıdır. Bu ilkeler gerçekleşirken çocuk, edebiyatın eğitsel yanı sıra da merak ve öğrenme gereksinimini karşılar. Bu bağlamda çalışmanın bulgularıyla da uyumlu öneriler şunlardır:

-Çocuk kitapları her konuyu işleyebilir. Tarih bilimi gibi soyut bir alan çocuk kitaplarına alınmak istendiğinde çocuğun gerçekliği, hareketli dünyası, serüven bekleyen tarafı dikkate alınarak işlenmelidir.

-Çocuklar için efsaneler ve mitler, tarih bilimine olan yaklaşımı değiştirebilecek güce sahiptir. Aksi halde tarih bilimi, çocuk tarafından zor ve ezberlenmesi gereken bir disiplin olarak algılanacaktır. Bu nedenle içinde efsaneler ve mitler gibi tarih bilincini geliştirecek kaynaklar yaş düzeyine uygun olarak çeşitlendirilmelidir.

-Gerek temel beceriler gerekse tüm değer yargıları nasıl ki küçük yaşlarda kazandırılmaya çalışılıyorsa tarih bilinci de bir değer yargısı olarak küçük yaşlardan itibaren çocuğa kazandırılmalıdır. Bu bağlamda çocuk edebiyatı eserleri bu konuyu ele almalıdır.

-Çocuklar, tarih bilinci sayesinde geçmişine sahip çıkan ve daha sağlam bir gelecek planlayan bireyler olabilirler. Tarih bilinci kültürümüzü tanımak ve bize

aktarılan mirası korumaktan geçer. Kitaplar Kültürel Miras Eğitimi için Sosyal Bilgiler alanına kaynaklık edebilir.

-Anadolu coğrafyası birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İkiz Gezginler serisi sadece Türk tarihini değil, antik dönemde ülkemizde yaşanan olayları mitlerle, efsanelerle anlatmaya çalışması bakımından da farklı kültürlerle saygı anlayışını sezinletmektedir. Sosyal Bilgiler dersi için de Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğrenme Alanı olarak belirlenen “Kültür ve Miras” konusu 4. sınıf düzeyinden başlamaktadır. Bu bağlamda ilköğretimde 4. sınıftan itibaren hemen her sınıf düzeyinde okutularak kitaplarla kültürünü tanıma anlayışı çocuklara kazandırılabilir. İncelenen dört kitap aracılığıyla Yunan tarihi ve Türk tarihi alanındaki gelişmeler karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

-Bu kitaplarda geçen şehirlerimize tıpkı kitaplardaki karakterler gibi gezi düzenlenerek kalıcı ve etkin öğrenmeler sağlanabilir.

-İkizlerin kardeş ilişkisi, anne- baba tutumları da bir başka çalışmanın konusu olabilir.

-Sosyal Bilgiler dersinde Marmara ve Ege Bölgeleri anlatılırken kitaplar araç olarak kullanılabilir.

-2017 Türkçe Öğretim Programının her kademedede işlenmesi zorunlu olan “Milli Kültürümüz” temasına kitapların içinden örnek metinler seçilerek Türkçe ders kitaplarındaki bu temaya çeşitlilik ve zenginlik katılabilir.

İKİZ GEZGİNLER SERİ KİTAPLARINDAN 5. SINIF DÜZEYİNDE TÜRKÇE DERS KİTABINA ALINABİLECEK BİR BÖLÜM VE DERS ETKİNLİĞİ ÖNERİSİ

Çalışmanın bu bölümünde İkiz Gezginler seri kitaplarından “İkiz Gezginler İstanbul’da” kitabından bir bölüme Türkçe dersi Milli Kültürümüz teması için bir ders etkinlik önerisi düzenlenmiştir. 5. Sınıf kademesinde kullanılabileceğini düşündüğümüz bu bölüm ve etkinlikler 2017 Türkçe Öğretim programındaki şu kazanımları karşılamaktadır:

T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve sunum öncesinde prova yapmaları sağlanır.

T.5.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.5.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

T.5.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.5.3.12. Metin türlerini ayırt eder.

T.5. 3.19. Metinle ilgili sorulara cevap verir.

T.5.3.22. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a)Resim ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

T.5.3.30. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.

T.5.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Güdümlü, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma, grup olarak yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılmasını sağlar.

İKİZ GEZGİNLER İSTANBUL'DA KİTABINDAKİ “YILAN SAÇLI MEDUSA” BÖLÜMÜNE UYGUN DERS ETKİNLİK ÖNERİSİ

YILAN SAÇLI MEDUSA

O gün ilk durakları Yerebatan Sarnıcı idi. İçeri girince, kendilerini sütunlarla bezeli ilginç bir mekanda buldular. Yerler suyla kaplıydı. Sütunlar, ayna gibi parlayan durgun suda yansımalar yaparak çoğalıyordu. İkiz Gezginler sanki bir masal ülkesine girmişlerdi.

“Ne güzel bir saray,” dedi Peri. “Peki niye yer altına yapmışlar? Hem yerde niye bu sular var?”

“Adı saray ama aslında ilginç bir sarnıç bu,” diye yanıt Verdi babası. “Yeraltındaki su depolarına sarnıç denir. Yağmur suları sarnıçlarda biriktirilirmiş eskiden. Bu sarnıcı da altıncı yüzyılda Bizans imparatoru yaptırmış. Şimdi müze olarak kullanılıyor, zaman zaman da sanatsal sergiler açılıyor burada.”

Hep birlikte sarnıcın içindeki yolda yürümeye başladılar, İkiz Gezginler her zamanki gibi önden gidiyorlardı. Sağa sola bakınarak dolaşırken, birden Ege kardeşinin koluna yapıştı.

“Peri” diye fısıldadı, “Şuraya bak.”

Kardeşinin işaret ettiği yere bakan Peri, suyun içinden çıkan kocaman kafayı görünce, korkudan yüreği ağzına geldi.

“Medusa bu! Yılan saçlı kadın.”

“Evet,” dedi Ege, heyecandan titreyerek. “Sakın gözlerine bakma!”

Peri hemen Medusa’ya sırtını döndü.

“İyi ki hatırlattın. Az kalsın beni taşla çevirecekti.”

O sırada, sarnıcın içinde tiz bir ses yankılandı.

“Korkmayın, artık kimseyi taşla çeviremem. Baksanıza, kendim taş oldum çoktan.”

İkiz Gezginler yerlerinden sıçradılar. Korkudan Medusa’ya bakamıyorlardı ama konuşanın o olduğundan emindiler.

“Çabuk kaçalım buradan, ” dedi Peri, Ege’yi kolundan çekerek. “Anneee, babaaaa, neredesiniz?”

İki adım gitmişlerdi ki, anne ve babalarıyla burun buruna geldiler.

“Sakın o tarafa gitmeyin!” diye haykırdı Ege. “Yılan saçlı Medusa var orada.”

“Evet,” dedi Peri nefes nefese. “Hem de konuşuyor.”

Anne ve babaları gülmeye başlayınca, İkiz Gezginler çok bozuldu.

“İnanmıyorsanız gidip bakın,” dedi Ege, burnundan soluyarak. Gidin de size de taşa çevirsin. O zaman böyle gülebilecek misiniz bakalım.”

“Onun kimseyi taşa çevirecek hali kalmamış ki,” diyerek gülmeye devam etti anneleri. “Baksanıza, kendisi taş olmuş çoktan.”

“Anne, Medusa da böyle demişti.”

“Evet, Periciğim, çünkü konuşan Medusa değil, bendim.”

Şimdi Ege de gülüyordu.

“Ben anlamıştım zaten.”

“Hiç de anlamadın!” diye bağırdı Peri. “Korkudan ödün patladı!”

“Asıl senin ödün patladı!”

“Tamam çocuklar,” diyerek araya girdi babaları. Bu kadar büyütmenin olayı. Medusa heykeline bakıp fısıldaştığınıza görünce, anneniz size küçük bir şaka yapmak istemişti.

“Evet,” dedi anneleri. “Sizi korkutmak istemezdim. Kendimi affettirmek için ne yapabilirim?”

“Medusa efsanesini tekrar anlat,” dedi Peri. “Hepsini hatırlamıyorum ben.”

“Ben hatırlıyorum,” dedi Ege.

“Hatırlamıyorsun!”

“Hatırlıyorum!”

“O zaman anlat da görelim.”

“Şeyy,” dedi Ege. “Medusa yılan saçlı bir kadınmiş, gözlerine bakan taş olurmuş. Öyle işte...”

“O kadarlık mı? Onu ben de biliyorum. Hepsini hatırlamıyorsun işte!”

“Yine başlamayın,” dedi anneleri. “İkiniz de unutmuşsunuz öyküyü. Susun dab en anlatayım: Eski Yunan mitolojisine göre, Gorgo’lar denilen üç kız kardeşten biriymiş Medusa. Bunlar yılan saçlı, ejderha kanatlı korkunç yaratıklarımış. Medusa, insanları bakışlarıyla taşa çevirdiği için herkes en çok ondan korkarmış. Bir gün, cesur bir delikanlı, insanları bu korkunç canavardan kurtarmaya karar vermiş ve Gorgo’ların yaşadığı mağaraya gitmiş. Ne var ki içeri girebilmek için kapıda bekleyen yaşlı kadınları atlatması gerekiyormuş önce. Sırayla bekçilik eden bu bembeyaz saçlı üç kadının ortaklaşa kullandıkları bir tek dişleri ve bir tek gözleri varmış. O gün mağaraya kim gözcülük edecekse gözü o takar, diğerleri de yatıp uyurmuş. Bu durumu bilen delikanlı, o tek gözü çalıp bir göle atmış ve kolayca mağaraya girmiş. Girer girmez de başlarından saç yerine canlı yılanlar fişkıran korkunç kız kardeşlerle karşılaşmış. Medusa hemen öne çıkıp delikanlının üstüne yürümüş. Delikanlı ise canavarın gözüne bakmamaya çalışarak, ayna gibi parlak kalkanını kaldırmış ve Medusa’nın yüzüne tutmuş. Aynada kendi gözlerini gören Medusa anında taş kesilmiş tabi. Daha sonar delikanlı, Medusa’nın başını Zeka ve Savaş Tanrıçası Athena’ya armağan etmiş. Athena da onu kalkanının üzerine yerleştirmiş ve o günden sonra Medusa başı Athena’nın simgesi olmuş. Athena’dan söz etmişken, onu da görmek ister misiniz çocuklar?”

“O da mı burada anne?”

“Hayır Periciğim, ama çok yakın bir yerde. İstanbul Arkeoloji Müzesi’nde.”

DERSE HAZIRLIK

Kazanım: T.5.3.22. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a) Resim ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

A) Yandaki görselin özelliklerini aşağıda verilen cümlelerin başındaki paranteze (x) işareti koyarak belirleyiniz.

( ) Sütunlarla çevrili bir mekan göze çarpmaktadır.

( ) Mekan, ışıklarla aydınlatılmıştır ve zeminde suların varlığı dikkati çekmektedir.

( ) Tüm sütunların zeminlerinde bir baş heykeli vardır.

( ) Öndeki sütunda, ters dönmüş bir kadın başı heykeli vardır.

( ) Başı ters dönmüş kadın heykelinin saçları yılan şeklindedir.

Kazanım: T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

B) Okuyacağınız metinde yer alan aşağıdaki konuşmalardan yola çıkarak anlatılan yerin aşağıda verilenlerden hangisi olduğunu tahmin etmeye çalışınız.

“Yerler suyla kaplıydı. Sütunlar, ayna gibi parlayan durgun suda yansımalar yaparak çoğalıyordu. İkiz gezginler sanki bir masal ülkesine girmişlerdi.

“Ne güzel bir saray,” dedi Peri. “Peki niye yer altına yapmışlar? Hem yerde niye bu kadar sular var?”

A) Su Kemerli

B) Sarnıç

C) Müze

Kazanım: T.5.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

Metin okunurken, noktalama işaretlerine uyulmayan yerleri izleyerek işaretleyiniz ve arkadaşlarınızla karşılaştırınız.

1. ETKİNLİK

Kazanım: T.5. 3.19. Metinle ilgili sorulara cevap verir.

Okuduğunuz metinden yola çıkarak Yerebatan Sarnıcı hakkında öğrendiklerinizden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yazınız.

- Eskiden saray olarak kullanılan, bugün ise sarnıç olan bir su deposudur.
- Adı saray olarak geçen fakat Bizans İmparatorluğu döneminde yeraltı su deposu olarak kullanılan tarihi bir mekandır.
- Osmanlı imparatorluğu döneminde aynı özelliğiyle kullanılmaya devam etmiştir.
- Günümüzde müze olarak kullanılıyor ve zaman zaman sanatsal sergilere ev sahipliği yapıyor.
- İçindeki sütunların her birinde Antik Yunan Tanrılarının baş heykelleri vardır.
- Yılan Saçlı Medusa başı heykeli, sarnıcın içindeki bir sütunun altında ters biçimde durmaktadır.

2. ETKİNLİK

Kazanım: T.5.3.12. Metin türlerini ayırt eder.

T.5.3.30. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.

Mitolojik anlatıların taşıdığı belli başlı özellikler vardır. *Yılan Saçlı Medusa* metninde bu özellikleri karşılayan ifadeleri özelliklerin altına uygun harfleri getirerek yazınız.

- (A) Eski Yunan mitolojisine göre Gorgo'lar denilen üç kız kardeşten biriymiş Medusa.
- (B) Medusa, insanları bakışlarıyla taşa çevirdiği için herkes en çok ondan korkarmış.
- (C) Bir gün cesur bir delikanlı, insanları bu korkunç canavardan kurtarmaya karar vermiş.
- (D) Delikanlı ise canavarın gözlerine bakmamaya çalışarak ayna gibi parlak kalkanını kaldırmış ve Medusa'nın yüzüne tutmuş.
- (E) Aynada kendi gözlerini gören Medusa anında taş kesilmiş tabii.
- (F) Daha sonra delikanlı, Medusa'nın başını Zeka ve Savaş Tanrıçası Athena'ya armağan etmiş.
- (G) Athena da onu kalkanının üzerine yerleştirmiş ve o günden sonra Medusa başı Athena'nın simgesi olmuş.

- ✓ Mitoloji kavramı, belirli bir toplum veya kültürdeki mitlerin bütünü olarak ifade edilir.
( )
- ✓ Mitler, çoğunlukla bir yanlışlığı, doğru olmayan bir gidişi vurgular.
( )
- ✓ Antik Yunan tanrıları mitolojinin temelini oluşturur.
( )
- ✓ Doğaüstü olaylar yaşanır.
( )
- ✓ Kahramanlar aracılığıyla sorunlar çözülür.
( )
- ✓ Heyecanlı, sürükleyici ve merak uyandıran özellikleriyle sözlü anlatım geleneği ürünlerindedir.
( )

3. ETKİNLİK

Kazanım: T.5.3.6. Deyim ve atasözlerin metne katkısını belirler.

Aşağıdaki cümlelerde geçen deyimlerin altını çiziniz. Anlamlarıyla eşleştiriniz.

CÜMLELER	DEYİMLERİN ANLAMLARI
(A) Kardeşinin işaret ettiği yere bakan Peri, suyun içinden çıkan kocaman kafayı görünce korkudan yüreği ağzına geldi.	Çok öfkelenip sinirlenmiş olmak ( )
(B) İki adım gitmişlerdi ki anne ve babalarıyla burun buruna geldiler.	Hiç beklenmedik bir anda karşılaşmak ( )
(C) “İnanmıyorsanız gidip bakın” dedi Ege burnundan soluyarak.	Ani bir olay sebebiyle çok korkmak ( )

4. ETKİNLİK

Kazanım: T.5.3.19. Metinle ilgili sorulara cevap verir.

Aşağıda, metinde geçen karakterlerin bazı konuşmaları verilmiştir. Bu konuşmalardan yola çıkarak karakterlerin kimler olduğunu ve kişilik özelliklerini, size verilen özelliklerden seçerek noktalı yerlere yazınız.

(Meraklı, kendinden emin, alıngan, bilgili, ortamı yumuşatan, saygılı)

- ✓ “Ne güzel bir saray,” dedi Peri. “Peki, niye yer altına yapmışlar? Hem yerde niye bu sular var? (Kişi: ....., Özelliği:.....)”
- ✓ “Adı saray ama aslında bir sarnıç bu,” diye yanıt verdi babası. “Yeraltındaki su depolarına sarnıç denir. Yağmur suları sarnıçlarda biriktirilirmiş eskiden. Bu sarnıcı da altıncı yüzyılda Bizans İmparatoru yaptırmış. Şimdi müze olarak kullanılıyor, zaman zaman da sanatsal sergiler açılıyor burada.” (Kişi:....., Özelliği:.....)

- ✓ İkiz Gezinler, sıçradılar. Korkudan Medusa'ya bakamıyorlardı ama konuşanın o olduğundan emindiler. (Kişi: ....., Özellikleri:.....)
- ✓ Anne ve babaları gülmeye başlayınca İkiz Gezinler çok bozuldu. (Kişi:....., Özellikleri: .....,)
- ✓ “Tamam çocuklar,” diyerek araya girdi babaları. “Bu kadar büyütmeyin olayı. Medusa heykeline bakıp fısıldaştığınızı görünce, anneniz size küçük bir şaka yapmak istemişti.” (Kişi:....., Özellikleri:.....)
- ✓ “Evet,” dedi anneleri. “Sizi korkutmak istemezdim. Kendimi affettirmek için ne yapabilirim?” (Kişi: ....., Özelliği: .....,)

5. ETKİNLİK

Kazanım: T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.5.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

Yakın çevrenizde ya da yaşadığınız şehirde tarihi bir yere, bir müzeye ailenizle ya da arkadaşlarınızla birlikte gezi düzenleyiniz. O yerin özellikleri ile ilgili öğrendiğiniz bilgileri metindeki karakterler gibi canlandırma yaparak grup performansı şeklinde arkadaşlarınıza sergileyiniz.

6. ETKİNLİK

Kazanım: T.5.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Boşuk doldurma gibi yazma yöntem ve tekniklerinin kullanılması sağlanır.

Bizans İmparatorluğundan kalma tarihi bir mekanın ülkemizde müze olarak kullanılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Aşağıdaki düşünce balonunu devam ettirecek biçimde yazınız.

Bence yaşadığımız coğrafyada herhangi bir medeniyetin ya da imparatorluğun izlerini taşıyan tarihi yapılar ve bunlara ait mitolojiler.....

.....
.....
.....
.....

7. ETKİNLİK

Kazanım: T.5.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

Aşağıdakilerden hangisini gezip görmeyi ve hakkında bilgi edinmeyi daha çok seviyorsunuz, işaretleyiniz. Nedenini açıklayınız.

Müzeler

Parklar ve Bahçeler

Köşkler ve Saraylar

Antik Kentler

KAYNAKLAR

- Adalı, O. (2010). *Etkileşimli ve Eleştirel Okuma Teknikleri*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Adalı, O. (2011). *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Baş, B. (2012). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- Baş, B. (2015). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bolat, S. (2003). *Öykü Yazma Teknikleri*. İstanbul: Papirüs.
- Can, M. (2009). *Kültürel Miras ve Müzecilik*. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
Erişim: 11.10.2018 <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0>.
- Çetin, N. (2014). *Milli Kültür Davamız*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çiftçi, K. (2007). *Tarih Kimlik ve Türkiye'nin Belleğinin Dış Politikası*. Akademik İncelemeler, Cilt:2, Sayı:1, Sayı 100.
- Demirel, Ş. (2010). *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı*. Çocuk, Çocuğun Gelişim Özellikleri, İhtiyaçları ve İlgi Alanları. (Şener Demirel, Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2006). *Çocuk Kitaplarının Çocuğun Sanat Eğitimine Katkısı*. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Dilidüzgün, S. (2013). *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı*. Z. Güneş (Ed.) Çocuk Edebiyatında Masallar. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını, Yazın Eğitimine Atılan İlk Adım*. İzmir: Tudem Yayınları.

- Gökalp, Z. (2016). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gökalp, E. (2012). *Sosyolojiye Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Göktürk, A. (2010). *Okuma Uğraşı*. İstanbul: YKY.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İpşiroğlu, N. (1996). *Duyu Algılarının Eğitimi*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları-9.
- İpşiroğlu, Z. (1997). *Eğitimde Yeni Arayışlar*. İstanbul: Adam.
- İpşiroğlu, Z. (2001). *Çağdaş Çocuk ve Gençlik Yazınının Türkiye'deki İşlevi, Gelişimi ve Konumu. Çağdaş Türk Yazını*. Hazırlayan: Zehra İpşiroğlu. İstanbul: Adam Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (2012). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kocatürk, U. (2007). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara: Erek Matbaacılık.
- Kongar, E. (1982). *Kültür Üzerine*. İstanbul: Çağdaş.
- Moran, B. (2013). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Nas, R. (2014). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Negiz, N. (2017). *Kentlerin Tarihsel Sürdürülebilirliğinde Kültürel Miras: Önemi ve Değeri Üzerine Düşünmek*. Isparta: Akademia Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 3.
- Neydim, N. (1998). *Çocuk ve Edebiyat*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Oğuz, E. S. (2011). *Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı*. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28 (2), 123 - 139.

- Oğuz, Ö. (2004). *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Oğuz Ö. (2007). “UNESCO, Kültür ve Türkiye”, *Millî Folklor*, Yıl 19, Sayı 73.
- Oğuzkan, A. F. (1994). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. (Hazırlayan: M. Ruhi Şirin). İyi Bir Çocuk Kitabı Dil, Anlatım Konu Bakımından Nasıl Olmalıdır?. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Ortaylı, İ. (2010). *Türkiye'nin Yakın Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ottaway, (1968). AKC- Education and Society, London.
- Özalp, E. (1994) *Sosyolojiye Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, E. (2002). *Eleştirel Okuma*, Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Özkartal, Z. (2015). *Bir Kültürel Mirasımız “Isparta Yıllankırkan Çeşmesi”*. Akdeniz Sanat Dergisi. Cilt 8. Sayı 15.
- Özkul, O. (2013). *Kültür ve Küreselleşme, Açılım Kitap*: İstanbul.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. Ankara: İmge Yayınevi
- Sayılı, A. (1990). *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler*. Ankara: “Atatürk ve Milli Kültür”, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı 46.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir, Tudem.
- Şirin, M.R. (2000a). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2000b). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M.R. (2007a). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2007b). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Şirin, H. (2007). *Eğitimin Etki Alanında Sivil Toplum ve Kültürel Değişim*. (38. Uluslararası Asyave Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. Ankara.

TDK Çocuk Tanımı http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C3%87OCUK Erişim Tarihi 18.03.2019.

TDK Edebiyat Tanımı http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=EDEB%C4%B0YAT Erişim Tarihi: 15.03.2019.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dili Kurumları Yayınları.

Tanrukulu, M. (2015). *Türkiye Coğrafyasında Genel Kültür, Alt Kültür ve Mozaik Kültür*, TÜCAUM VIII. Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sayı 473-480.

Tezcan, M. (2015). *Gençlik, Kültür ve Toplum*. Ankara: Anı Yayıncılık.

UNESCO, (1989). *Third Medium-Term Plan (1990-1995)*,25 C/4, UNESCO, Paris, France.

Williams, R. (1993). *Kültür*. (E. Başar). Ankara: İletişim Yayınları.

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları .

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5632> (Erişim tarihi: 11.07.2018)

<http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx> (Erişim tarihi: 10.08.2018)

www.tdk.gov.tr.

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında Bursa’da doğdu. İlkokulu ve ortaokulu bitirdikten sonra liseyi Çelebi Mehmet Lisesinde tamamladı. 2009 yılında Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesinde Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Mezun olduktan sonra bir süre Bursa’da Özel Emine Örnek Koleji’nde Stajyer Türkçe Öğretmeni olarak çalıştı. 2010 yılında Vitamin Öğretmen portalında düzenlenen “Öğretmenler Üretiyor” yarışmasına katılıp dereceye girdi ve okuluna akıllı tahta kazandıran üç meslektaşından biri oldu. 2012 yılında İstanbul’da devlet okuluna atandı. 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümünde yüksek lisans eğitimine başladı. Çocuk edebiyatı ve müzikle ilgilenmektedir. Amatör bir müzik grubunda yan flüt çalmaktadır.